

DELFTSCHE
STUDENTEN-ALMANAK

VOOR

1 8 6 8.

TE DELFT, BIJ
J. WALTMAN, JR.
1867.

INHOUD.

Kalender.

Tijdperken	Bladz.	3
Guldengetal, Epacta, enz.	»	3
Verjaardagen der leden van het Kon. Huis.	»	6
Akademische gedenkdagen	»	8
Kalender	»	9
Jaargetijden	»	21
Paaschtafel voor 1868—1876	»	21
Hemelverschijnselen	»	22
Schijngestalten der Maan	»	23
Tafel van de opkomst en ondergang der zon.	»	25

Vertrek van Posten, enz.

Brievenposten	»	29
Stoomboeten	»	33
Algemeene Nederlandsche Railroute-Maat- schappij	»	35
Trek- en Pakschuiten	»	39
Diligences	»	39
Spoortreinen	»	41

Polytechnische School.

Bestuur	»	57
Hoogleraren enz.	»	59
Programma der lessen	»	62
Toelichting	»	70
Reglement voor het gebruik van de Bi- bliothek	»	72

Studentencorps.

Naamlijst der leden van het corps, die in- geschreven zijn aan de Polyt. School	»	76
Geen leden van het Corps	»	82
Getal der ingeschrevenen aan de Pol. School.	»	83
Examen B	»	84

Eindexamens	Bladz. 85
Commissiën uit de Studenten	" 89
Bijzondere Gezelschappen en Disputen.	" 89
Vervolg van de Geschiedenis van het Delftsche Studentencorps (van Sept. 1866 tot Sept. 1867).	" 91

Mengelwerk.

Wat mijnheer Prud'homme in Delft kwam doen en wat hij aan zijn vrouw schreef.	" 115
Eene verschijning	" 146
Smart	" 150
Losse invallen van X.	" 152
Een droom	" 164
Brief van een oud-redacteur aan een dito. Vaartwel	" 165
Naar Heine (Die Heimkehr)	" 169
Schetsen	" 173
De optimist-atheist.	" 174
Don Quichotte en Sancho. Eene karakterstudie	" 200
Brief van een jong student. Medegedeeld door een bewonderaar van het Nationaal tooneel	" 201
Bladvulling.	" 207
Keesje de zwijger	" 219
Phasen van het Studentenleven.	" 224
I. Opgewondenheid	" 223
II. Joligheid	" 224
Eenige van Vondel's vronwengestalten.	" 225
Ons leven	" 245
Bladvulling.	" 246
Getrouwd	" 247
Idealen	" 249
Over Schiller's Maria Stuart	" 252
De groentijd	" 290
Voorheen en thans.	" 292
Tegenspoed	" 295
Varia.	" 296
Muzijk.	

*Onder de Commissiën uit de Studenten behoort nog
opgenomen te worden de*

FEESTCOMMISSIE.

H. G. Levert, *Pres.*

H. G. C. M. Hamming.

A. Thissen.

F. G. N. Haitsma Mulier.

A. F. Pflinghaupt.

A. Schram de Jong.

G. J. G. v. d. Poel.

KAPITEL DER

KALENDER.

TIJDPERKEN.

Het jaar 1868 van de Christelijke jaartelling
is het jaar:

7376—7377 van de hedendaagsche Grieken,
6581 volgens de Juliaansche periode,
5629 sedert de schepping, volgens de Israëlieten (aan-
vangende 17 Sept.),
2644 sedert de eerste Olympiade, of het 4^e jaar van
de 661^e Olympiade,
2621 sedert de stichting van Rome, volgens Varro,
2615 volgens de jaartelling van Nabonassar,
1285 van de Hedjrah (aanv. 24 April),
289 sedert de Unie van Utrecht,
55 sedert de Herstelling van Nederland,
25 sedert de oprigting der Delftsche Akademie,
4 » » » » Polytechnische School.

Gregoriaansche Kalender.

Het Guldengetal	VII
De Epacta	VI
De Zonnecirkel	I
De Romeinsche Indictie . . .	XI
De Zondagsletter	E. D.

Guldengetal, Epacta, Zonnecirkel, Indictie en Zondagsletter.

Het Guldengetal heeft zijn oorsprong te danken aan
den Maancirkel, een tijdkring van 19 jaren, uitgevonden

door Meton (430 v. C.), aan het eind van welken de nieuwe en volle manen weder op dezelfde data van den Juliaanschen Kalender invallen. Het Guldengetal wijst aan in het hoeveelste jaar van den maancirkel men zich bevindt. Daar men aanneemt dat de eerste maancirkel 1 jaar vóór Chr. is aangevangen, moet men bij het jaartal 1 optellen en de som door 19 deelen om het aantal der volbrachte Maancirkels te verkrijgen; de rest drukt het Guldengetal uit. De benaming zou hier van daan komen, dat de Grieken gewoon waren de Maancirkels, ter eere van Meton, in gulden letters, openlijk te vertoonen.

De Epacta is het getal, dat den ouderdom der Maan, op den 1 Januari des jaars, in dagen aanwijst. De Maansomloopstijden beurtelings op 30 en 29 dagen stellende, kan men uit de Epacta gemakkelijk de data van alle volgende Nieuwe Manen berekenen.

De Zonnecirkel is een tijdkring van 28 jaren, na verloop van welken de data weder met dezelfde dagen der week overeenstemmen, als bij het begin. Daar het gewone jaar uit 52 weken en 1 dag, het schrikkeljaar uit 52 weken en 2 dagen bestaat, verkrijgt eenige datum niet denzelfden naam, dien hij in 't vorig jaar droeg, maar dien van één dag later gedurende het geheele jaar, zoo beide jaren gewone zijn, vóór 29 Februari, zoo het laatste jaar een schrikkeljaar is, na 28 Febr., zoo het voorgaande een schrikkeljaar was; of van twee dagen later na 29 Febr., zoo het laatste jaar een schrikkeljaar is, vóór 28 Febr. zoo het voorgaande een schrikkeljaar was. Zoo zal 1 Januarij in 1868 op Woensdag vallen, terwijl hij in 1867 op Dinsdag viel; en 1 Mei

in 1868 op Vrijdag, terwijl hij in 1867 op Woensdag viel. Waren er geen schrikkeljaren dan zou de Zonnecirkel 7 jaar lang zijn; thans is hij $4 \times 7 = 28$ jaar lang, daar er iedere 4 jaar een schrikkeljaar invalt. Men rekent den Zonnecirkel van het 9^e jaar vóór Chr. af.

De Romeinsche Indictie is een tijdkring van 15 jaren, beginnende 3 jaren vóór Chr. en afkomstig van de Romeinen, die hem gebruikten tot regeling van eene belasting.

De Zondagsletter is de letter, die de eerste Zondag van een jaar verkrijgt, als men den 1sten Jan. A, den 2den B, enz. noemt. In een gewoon jaar hebben, zoo men telkens na de letter G weder met A begint, alle Zondagen dezelfde letter. In het schrikkeljaar heeft men 2 Zondagsletters. Dit komt voort uit de wijze, waarop de Romeinen de schrikkeldag aan het jaar toevoegden; deze werd als een dag zonder letter tusschen 23 Februari en 5 Maart ingevoegd, zoodat de Zondag die daarop volgde een letter terugging. In dit jaar is dus de Zondagsletter vóór 24 Februari E, na 24 Februari D.

VERJAARDAGEN

DER

LEDEN VAN HET KONINKLIJK HUIS.

1 Februari.		LOUISA AUGUSTA WILHELMINA AMALIA,
van Pruissen, Gemalin van Prins
Frederik, geb. 1808.
19	»	Z. M. WILLEM ALEXANDER PAUL FRE-
DERIK LODEWIJK, Koning WILLEM
III, geb. 1817.
28	«	WILLEM FREDERIK KAREL, Prins der
Nederlanden, Oom des Konings,
geb. 1797.
8 April.		WILHELMINA MARIA SOPHIA LOUISA,
Erf-Groot-Hertogin van Saxon-Wei-
mar-Eisenach, Zuster des Konings,
geb. 1824.
3 Mei.		KAREL XV LODEWIJK EUGENIUS, Hertog
van Scandinavie, Koning van Zweden
en Noorwegen, Schoonzoon van
Prins Frederik, geb. 1826.
9	»	WILHELMINA FREDERIKA LOUISA CHAR-
LOTTA MARIANNA, Prinses der Neder-
landen, Tante des Konings, geb. 1810.
20	»	AMALIA MARIA DA GLORIA AUGUSTA,
Hertogin van Saxon-Weimar-Eisen-
ach, Gemalin van Prins Hendrik,
geb. 1830.

- 13 Juni. WILLEM FREDERIK HENDRIK, Prins der
Nederlanden, Broeder des Konings,
geb. 1820.
- 17 » H. M. SOPHIA FREDERIKA MATHILDE,
Koningin der Nederlanden, geb.
Prinses van Wurtemberg, geb. 1818.
- 24 » KAREL ALEXANDER AUGUST JAN, Erf-
Groot-Hertog van Saxon-Weimar-
Eisenach, Schoonbroeder des Konings,
geb. 1818.
- 5 Juli. WILHELMINA FREDERIKA ANNA ELISA-
BETH MARIA, tweede dochter van
Z. K. H. Prins Frederik, geb. 1844.
- 5 Augustus. WILHELMINA FREDERIKA ALEXANDRINA
ANNA LOUISA, Koningin van Zweden
en Noorwegen, Dochter van Z. K. H.
Prins Frederik, geb. 1828.
- 25 » WILLEM ALEXANDER KAREL FREDERIK
HENDRIK, Prins der Nederlanden,
Zoon des Konings, geb. 1851.
- 4 September. WILLEM NICOLAAS ALEXANDER FREDERIK
KAREL HENDRIK, Prins van Oranje,
Kroonprins der Nederlanden, geb.
1840.
-

AKADEMISCHE GEDENKDAGEN.

- 4 Jan. 1843. Oprichting van de Akademie te Delft.
 - 8 » 1632. Stichting van het Athenaeum te Amsterdam.
 - 8 Febr. 1575. Stichting van de Hoogeschool te Leyden.
 - 16 » 1630. Stichting van het Athenaeum te Deventer.
 - 26 Maart 1636. Stichting van de Hoogeschool te Utrecht.
 - 1 Julij 1864. Stichting van de Polyt. School te Delft.
 - 23 Aug. 1614. Stichting van de Hoogeschool te Groningen.
 - 25 Sept. 1816. Stichting van de Hoogeschool te Gent.
-

JANUARI, 31 dagen.

1 Woensdag.	Nieuwejaarsdag.
2 Donderdag.	
3 Vrijdag.	Bleekrode (S.) 1862 †.
4 Zaterdag.	
5 Zondag.	
6 Maandag.	Drie Koningen.
7 Dinsdag.	
8 Woensdag.	
9 Donderdag.	
10 Vrijdag.	
11 Zaterdag.	
12 Zondag.	
13 Maandag.	Russisch Nieuwjaar.
14 Dinsdag.	
15 Woensdag.	
16 Donderdag.	
17 Vrijdag.	
18 Zaterdag.	
19 Zondag.	
20 Maandag.	
21 Dinsdag.	
22 Woensdag.	Heropening van de Colleges, 1862.
23 Donderdag.	
24 Vrijdag.	
25 Zaterdag.	
26 Zondag.	
27 Maandag.	
28 Dinsdag.	
29 Woensdag.	
30 Donderdag.	
31 Vrijdag.	

FEBRUARI, 29 dagen.

1 Zaterdag.		
2 Zondag	Maria Lichtmis.	
3 Maandag.		
4 Dinsdag.		
5 Woensdag.		
6 Donderdag.		
7 Vrijdag.		
8 Zaterdag.		
9 Zondag.	Lobatto (R.), 1866 †.	
10 Maandag.		
11 Dinsdag.		
12 Woensdag.		
13 Donderdag.		
14 Vrijdag.		
15 Zaterdag.		
16 Zondag.		
17 Maandag.		
18 Dinsdag.		
19 Woensdag.		
20 Donderdag.		
21 Vrijdag.		
22 Zaterdag.	Watersnood op Java, 1861.	
23 Zondag.		
24 Maandag.		
25 Dinsdag.		
26 Woensdag.		
27 Donderdag.		
28 Vrijdag.		
29 Zaterdag.		

MAART, 30 dagen.

- 1 Zondag.
- 2 Maandag.
- 3 Dinsdag.
- 4 Woensdag.
- 5 Donderdag.
- 6 Vrijdag.
- 7 Zaterdag.
- 8 Zondag.
- 9 Maandag.
- 10 Dinsdag.
- 11 Woensdag.
- 12 Donderdag.
- 13 Vrijdag.
- 14 Zaterdag.
- 15 Zondag.
- 16 Maandag.
- 17 Dinsdag.
- 18 Woensdag.
- 19 Donderdag.
- 20 Vrijdag.
- 21 Zaterdag.
- 22 Zondag.
- 23 Maandag.
- 24 Dinsdag.
- 25 Woensdag.
- 26 Donderdag.
- 27 Vrijdag.
- 28 Zaterdag.
- 29 Zondag.
- 30 Maandag.
- 31 Dinsdag.

Willem II, 1849 †. Begrafenis Anna
Paulowna, 1865.

Begin der Lente.

Oprigting van het Corps, 1848.

Maria boodschap.

APRIL, 30 dagen.

- 1 Woensdag.
- 2 Donderdag.
- 3 Vrijdag.
- 4 Zaterdag.
- 5 Zondag.
- 6 Maandag.
- 7 Dinsdag.
- 8 Woensdag.
- 9 Donderdag.
- 10 Vrijdag.
- 11 Zaterdag.
- 12 Zondag.
- 13 Maandag.
- 14 Dinsdag.
- 15 Woensdag.
- 16 Donderdag.
- 17 Vrijdag.
- 18 Zaterdag.
- 19 Zondag.
- 20 Maandag.
- 21 Dinsdag.
- 22 Woensdag.
- 23 Donderdag.
- 24 Vrijdag.
- 25 Zaterdag.
- 26 Zondag.
- 27 Maandag.
- 28 Dinsdag.
- 29 Woensdag.
- 30 Donderdag.

Paschen.

Willem I, geb. 1533.

MEI, 31 dagen.

1 Vrijdag.	Aanneming van de wet op het middelbaar onderwijs 1863.
2 Zaterdag.	
3 Zondag.	
4 Maandag.	
5 Dinsdag.	Maskerade D. St. C. 1857.
6 Woensdag.	
7 Donderdag.	
8 Vrijdag.	
9 Zaterdag.	
10 Zondag.	
11 Maandag.	Haagsche Kermis.
12 Dinsdag.	
13 Woensdag.	
14 Donderdag.	
15 Vrijdag.	
16 Zaterdag.	
17 Zondag.	
18 Maandag.	
19 Dinsdag.	
20 Woensdag.	
21 Donderdag.	Hemelvaartsdag.
22 Vrijdag.	
23 Zaterdag.	
24 Zondag.	
25 Maandag.	
26 Dinsdag.	
27 Woensdag.	
28 Donderdag.	
29 Vrijdag.	
30 Saterdag.	
31 Zondag.	Pinksteren.

JUNI, 30 dagen.

1 Maandag.	
2 Dinsdag.	
3 Woensdag.	
4 Donderdag.	
5 Vrijdag.	
6 Zaterdag.	Lobatto (R.), geb. 1797.
7 Zondag.	
8 Maandag.	
9 Dingsdag.	
10 Woensdag.	
11 Donderdag.	
12 Vrijdag.	
13 Zaterdag.	
14 Zondag.	
15 Maandag.	
16 Dinsdag.	
17 Woensdag.	
18 Donderdag.	Slag bij Waterloo.
19 Vrijdag.	
20 Zaterdag.	
21 Zondag.	Begin van den Zomer.
22 Maandag.	
23 Dinsdag.	
24 Woensdag.	
25 Donderdag.	
26 Vrijdag.	
27 Zaterdag.	
28 Zondag.	
29 Maandag.	
30 Dinsdag.	Delftsche Akademie, 1864 †.

JULI, 31 dagen.

1 Woensdag.	Stichting der Pol. School, 1864.
2 Donderdag.	
3 Vrijdag.	
4 Zaterdag.	
5 Zondag.	Uitslag examen B. 1867.
6 Maandag.	
7 Dinsdag.	
8 Woensdag.	Maskerade D. St. C. 1862.
9 Donderdag.	
10 Vrijdag.	
11 Zaterdag.	
12 Zondag.	Uitslag examen C. 1867.
13 Maandag.	
14 Dinsdag.	
15 Woensdag.	Zware regen, 1851.
16 Donderdag.	
17 Vrijdag.	
18 Zaterdag.	
19 Zondag.	
20 Maandag.	
21 Dinsdag.	Begin der Hondsdagen.
22 Woensdag.	
23 Donderdag.	
24 Vrijdag.	
25 Zaterdag.	Onuitstaanbare warmte, 1833.
26 Zondag.	
27 Maandag.	
28 Dinsdag.	
29 Woensdag.	
30 Donderdag.	
31 Vrijdag.	

AUGUSTUS, 31 dagen.

1 Zaterdag.	
2 Zondag.	
3 Maandag.	
4 Dinsdag.	
5 Woensdag.	
6 Donderdag.	
7 Vrijdag.	
8 Zaterdag.	
9 Zondag.	
10 Maandag.	
11 Dinsdag.	
12 Woensdag.	
13 Donderdag.	Hoogwater, 1816.
14 Vrijdag.	
15 Zaterdag.	Napoleonsdag.
16 Zondag.	
17 Maandag.	Delftsche Kermis.
18 Dinsdag.	
19 Woensdag.	
20 Donderdag.	
21 Vrijdag.	Einde der Hondsdagen.
22 Zaterdag.	
23 Zondag.	
24 Maandag.	
25 Dinsdag.	
26 Woensdag.	
27 Donderdag.	
28 Vrijdag.	
29 Zaterdag.	
30 Zondag.	
31 Maandag.	

SEPTEMBER, 30 dagen.

- 1 Dinsdag.
- 2 Woensdag.
- 3 Donderdag.
- 4 Vrijdag.
- 5 Zaterdag.
- 6 Zondag.
- 7 Maandag.
- 8 Dinsdag.
- 9 Woensdag.
- 10 Donderdag.
- 11 Vrijdag.
- 12 Zaterdag.
- 13 Zondag.
- 14 Maandag.
- 15 Dinsdag.
- 16 Woensdag.
- 17 Donderdag.
- 18 Vrijdag.
- 19 Zaterdag.
- 20 Zondag.
- 21 Maandag.
- 22 Dinsdag.
- 23 Woensdag.
- 24 Donderdag.
- 25 Vrijdag.
- 26 Zaterdag.
- 27 Zondag.
- 28 Maandag.
- 29 Dinsdag.
- 30 Woensdag.

Wettig einde der Vacantie.

Begin Herfst.

OCTOBER, 31 dagen.

1 Donderdag.	
2 Vrijdag.	
3 Zaterdag.	
4 Zondag.	
5 Maandag.	Rijpartij der nieuwe leden, 1867.
6 Dinsdag	
7 Woensdag	
8 Donderdag.	
9 Vrijdag.	
10 Zaterdag.	
11 Zondag	
12 Maandag.	
13 Dinsdag.	
14 Woensdag.	
15 Donderdag.	
16 Vrijdag	Corpsvergadering, 1867.
17 Zaterdag.	De eerste rundermarkt na de vee- typhus, 1867.
18 Zondag.	
19 Maandag.	
20 Dinsdag.	
21 Woensdag.	
22 Donderdag.	
23 Vrijdag.	
24 Zaterdag.	
25 Zondag.	
26 Maandag.	
27 Dinsdag.	
28 Woensdag.	
29 Donderdag.	Groote kaasmarkt.
30 Vrijdag.	
31 Zaterdag.	

NOVEMBER, 30 dagen.

1 Zondag.	Allerheiligen.	1866
2 Maandag.		1867
3 Dinsdag.		1868
4 Woensdag.		1869
5 Donderdag.		1870
6 Vrijdag.		1871
7 Zaterdag.		1872
8 Zondag.		1873
9 Maandag.		1874
10 Dinsdag.		1875
11 Woensdag.		1876
12 Donderdag.		1877
13 Vrijdag.		1878
14 Zaterdag.		1879
15 Zondag.		1880
16 Maandag.		1881
17 Dinsdag.	Kroegjool, 1866.	1882
18 Woensdag.		1883
19 Donderdag.		1884
20 Vrijdag.		1885
21 Zaterdag.		1886
22 Zondag.		1887
23 Maandag.		1888
24 Dinsdag.		1889
25 Woensdag.		1890
26 Donderdag.		1891
27 Vrijdag.		1892
28 Zaterdag.		1893
29 Zondag.		1894
30 Maandag.		1895

DECEMBER, 31 dagen.

1 Dinsdag.	
2 Woensdag.	
3 Donderdag.	
4 Vrijdag.	
5 Zaterdag.	St. Nicolaas avond.
6 Zondag.	
7 Maandag.	
8 Dinsdag.	
9 Woensdag.	
10 Donderdag.	
11 Vrijdag.	
12 Zaterdag.	
13 Zondag.	
14 Maandag.	
15 Dinsdag.	
16 Woensdag.	
17 Donderdag.	
18 Vrijdag.	
19 Zaterdag.	
20 Zondag.	
21 Maandag.	Begin Winter.
22 Dinsdag.	
23 Woensdag.	
24 Donderdag.	
25 Vrijdag.	Kerstmis.
26 Zaterdag.	
27 Zondag.	
28 Maandag.	
29 Dinsdag.	
30 Woensdag.	
31 Donderdag.	Oudejaarsavond-mijmeringen.

JAARGETIJDEN

De Lente begint den . . .	20 Maart.
De Zomer » » . . .	21 Juni.
De Herfst » » . . .	22 September.
De Winter » » . . .	21 December.

 PAASCHTAFEL VOOR 1868—1876.

1868	12 April.
1869	28 Maart.
1870	17 April.
1871	9 »
1872	31 Maart.
1873	13 April.
1874	5 »
1875	28 Maart.
1876	16 April.

HEMELVERSCHIJNSELEN.

Er zullen in dit jaar twee Zonsverduisteringen, doch geen Maansverduisteringen plaats hebben. Beide Zonsverduisteringen zijn voor onze streken onzichtbaar.

I. *Zonsverduistering.*

Deze valt voor den 23^a Februari. Zij is in het zuidelijke gedeelte van Europa zichtbaar, even als in het westen van Azië, in Afrika en in Zuid-America. Zij is ringvormig in sommige streken van beide laatstgenoemde werelddeelen.

II. *Zonsverduistering.*

Den 18ⁿ Augustus. Zichtbaar in het zuiden van Turkije, in het westen van Afrika in het zuidelijk gedeelte van Azië en in Australië. Zij is totaal in Voor-Indië en in sommige streken van Borneo.

In 1868 zal er een overgang van Mercurius voorbij de Zon plaats hebben op den 5ⁿ November des morgens. Zij treedt voor de zonnescijf 5 uur 45 min., terwijl de overgang 9 uur 22 minuten zal geduurd zijn.

Het begin van het verschijnsel zal te Delft onzichtbaar zijn, daar de Zon dan nog niet op is gekomen.

SCHIJNGESTALTEN DER MAAN

GEDURENDE HET JAAR 1868.

Januari	3	'smorgens	4 u.	22	m.	E. K.
"	9	'savonds	11	"	11	" V. M.
"	16	"	5	"	23	" L. K.
"	24	"	7	"	37	" N. M.
Februari	1	"	6	"	35	" E. K.
"	8	'smorgens	9	"	54	" V. M.
"	15	"	9	"	35	" L. K.
"	23	'savonds	2	"	39	" N. M.
Maart	2	'smorgens	5	"	8	" E. K.
"	8	'savonds	8	"	41	" V. M.
"	16	'smorgens	3	"	47	" L. K.
"	24	"	7	"	18	" N. M.
"	31	'savonds	0	"	45	" E. K.
April	7	'smorgens	7	"	36	" V. M.
"	14	'savonds	10	"	53	" L. K.
"	22	"	8	"	39	" N. M.
"	29	"	6	"	37	" E. K.
Mei	6	"	6	"	56	" V. M.
"	14	"	5	"	34	" L. K.
"	22	'smorgens	6	"	55	" N. M.
"	28	'savonds	11	"	59	" E. K.
Juni	5	'smorgens	7	"	13	" V. M.
"	13	"	10	"	33	" L. K.
"	20	'savonds	3	"	4	" N. M.
"	27	'smorgens	6	"	10	" E. K.

Juli	4	's avonds	8	u.	58	m.	V. M.
»	13	's morgens	0	»	59	»	L. K.
»	19	's avonds	10	»	15	»	N. M.
»	26	»	2	»	11	»	E. K.
Augustus	3	»	0	»	11	»	V. M.
»	11	»	0	»	47	»	L. K.
»	18	's morgens	5	»	31	»	N. M.
»	25	»	1	»	6	»	E. K.
September	2	»	4	»	16	»	V. M.
»	9	's avonds	10	»	23	»	L. K.
»	16	»	1	»	38	»	N. M.
»	23	»	3	»	41	»	E. K.
October	1	»	8	»	17	»	V. M.
»	9	's morgens	6	»	32	»	L. K.
»	15	's avonds	11	»	20	»	N. M.
»	23	's morgens	10	»	1	»	E. K.
»	31	»	11	»	23	»	V. M.
November	7	's avonds	2	»	5	»	L. K.
»	14	's morgens	11	»	14	»	N. M.
»	22	»	7	»	5	»	E. K.
»	30	»	1	»	19	»	V. M.
December	6	's avonds	9	»	53	»	L. K.
»	14	's morgens	1	»	52	»	N. M.
»	22	»	4	»	47	»	E. K.
»	29	's avonds	2	»	6	»	V. M.

TAFEL

VAN DE OPKOMST EN ONDERGANG DER ZON

gedurende het jaar 1867.

		Opkomst der Zon.			Ondergang der Zon.		
Januari	1	's morg. 8	u.	13 min.	's av. 3	u.	54 min.
"	11	"	8	" 10	"	4	" 7
"	21	"	8	" 1	"	4	" 23
"	31	"	7	" 48	"	4	" 41
Februari	9	"	7	" 32	"	4	" 58
"	19	"	7	" 13	"	5	" 17
"	29	"	6	" 52	"	5	" 36
Maart	10	"	6	" 29	"	5	" 54
"	20	"	6	" 5	"	6	" 12
"	30	"	5	" 42	"	6	" 29
April	8	"	5	" 21	"	6	" 45
"	18	"	4	" 58	"	7	" 2
"	28	"	4	" 37	"	7	" 20
Mei	8	"	4	" 17	"	7	" 36
"	18	"	4	" 1	"	7	" 52
"	28	"	3	" 49	"	8	" 6
Juni	7	"	3	" 40	"	8	" 17
"	17	"	3	" 37	"	8	" 23
"	27	"	3	" 40	"	8	" 25
Juli	7	"	3	" 48	"	8	" 21
"	17	"	3	" 59	"	8	" 12
"	27	"	4	" 13	"	7	" 58
August.	6	"	4	" 29	"	7	" 41
"	16	"	4	" 45	"	7	" 22
"	26	"	5	" 2	"	7	" 0

Septemb. 5	's morg.	5	u.	18 min.	's av.	6	u.	37 min.			
»	15	»	5	»	35	»	»	6	»	14	»
»	25	»	5	»	52	»	»	5	»	50	»
October 5	»	6	»	9	»	»	»	5	»	27	»
»	15	»	6	»	26	»	»	5	»	4	»
»	25	»	6	»	44	»	»	4	»	43	»
Novemb. 4	»	7	»	3	»	»	»	4	»	23	»
»	14	»	7	»	21	»	»	4	»	7	»
»	24	»	7	»	38	»	»	3	»	54	»
Decemb. 4	»	7	»	54	»	»	»	3	»	46	»
»	14	»	8	»	5	»	»	3	»	44	»
»	24	»	8	»	12	»	»	3	»	48	»

VERTREK VAN POSTEN,
REISGELEGENHEDEN ENZ.

BRIEVENPOSTEN.

De brieven naar de onderscheidene provinciën, zoo ook naar het buitenland worden met alle doorlopende spoortreinen geëxpediëerd.

De brieven voor een gedeelte van Zuid-Holland, alsmede voor Noord-Holland, Utrecht, Gelderland, Overijssel, Friesland, Groningen, Drenthe; verder Duitschland, Zwitserland, Italië, Turkije en de Levant worden ook nog met de nachtpost verzonden.

De brieven voor Engeland worden dagelijks verzonden over den Moerdijk, via Ostende.

GEDWONGEN FRANKERINGEN.

Daaraan zijn onderhevig: de brieven naar Spanje en Portugal, naar een gedeelte van Turkije en de Levant, naar alle vreemde landen, koloniën of bezittingen in andere werelddeelen, en eindelijk naar de Nederlandsche bezittingen Banka, Palembang en Riouw, in de Oost-Indiën; ook St. Eustatius en St. Martin in de West-Indiën, en naar de bezittingen op de Kust van Guinea.

BRIEVENPORT.

Het enkel port van 5 cents voor een afstand van 30 mijlen (ruim 6 uur gaans) of daar beneden, en van 10 cents voor grooter afstand, is men verschuldigd voor een brief, die niet zwaarder is dan 15 wigtjes.

In ieder geval kan met 5 cents aan het kantoor van afzending worden voldaan het port der brieven, mits geen ingesloten brieven bevattende, aan manschappen, beneden den rang van officier bij de Zee- en Landmagt van den Staat, in werkelijke dienst, en op hunne schepen of bij hunne corpsen tegenwoordig zijnde.

Het port van nieuwspapieren eens of meermalen in de week uitkomende, bedraagt 1 cent voor ieder afzonderlijk blad; onder welk port mede de bijvoegsels begrepen zijn, die tegelijk met het blad, waarbij zij behooren, verzonden worden.

Van alle andere gedrukte stukken bedraagt het port 2 cents van ieder vel, en $\frac{1}{2}$ cent voor ieder kwart vel druks. Het minste port onder een afzonderlijken omslag bedraagt 1 cent.

De gedrukte stukken mogen, met uitzondering van drukproeven, geen schrift bevatten; aan het kantoor van afzending moet daarvoor het port betaald zijn.

Het aanteekengeld bedraagt voor een brief (zonder aangifte van waarde) 10 cents; wordt een zoodanige brief vermist, dan wordt een tegemoetkoming van f 25.— betaald.

Voor een brief voor het binnenland, waarvan de volle geldswaarde, die aangegeven is, bij vermissing wordt vergoed, bedraagt het aanteekengeld 25 cents, en wel van f 25.— tot f 100.—, en voor iedere f 10.— daarenboven, $1\frac{1}{2}$ cent meer.

Van postwissels wordt voor provisie 1 pCt. (doch ten minste 1 cent) ingevorderd.

De aangeteekende brieven voor het binnenland kan men al of niet frankeren; voor het buitenland is die frankering gedwongen.

van ligting der Brievenbussen te Delft, alsmede van de verzending der Brieven met den Spoortrein. AANVANG 1 OCTOBER 1867. (*Winterdienst*)

Ligting der Brievenbus aan 's Rijks kleedingmagazijn.	Ligting der brievenbussen aan het Begijnhof en de Bijbelsbrug.	Ligting der Brievenbus aan het Postkantoor.	Ligting der Brievenbus aan het Stations-gebouw.	Vertrek der Brieven met den Spoortrein naar:
7 u. 15 m. n ^o . 1.	7 u. 25 m. n ^o . 1.	7 uur 35 min.	7 uur 50 min.	Amsterdam 7 u. 55 m.
10 » 15 » » 2.	10 » 25 » » 2.	10 » 35 »	10 » 50 »	Amsterdam 10 » 55 »
		10 » 38 »		Rotterdam 10 » 58 »
12 » 41 » » 3.	12 » 51 » » 3.	1 » 1 »	1 » 16 »	Rotterdam 1 » 21 »
3 » 17 » » 4.	3 » 27 » » 4.	3 » 37 »	3 » 52 »	Amsterdam 3 » 57 »
		4 » 3 »		Rotterdam 4 » 23 »
6 » 5 » » 5.	6 » 15 » » 5.	6 » 25 »	6 » 40 »	Amsterdam 6 » 45 »
		6 » 40 »	6 » 55 »	Rotterdam 7 » »
8 » 43 » » 6.	8 » 53 » » 6.	9 » 3 »	9 » 18 »	Rotterdam 9 » 23 »

Oost-INDIë: Brieven over Marseille	den 9n, 16n en 25en van iedere maand.	Port f 0,70.
» » Triest	» 7en en 23en » » »	» - 1,00.
» » Southampton	» 1en en 17en » » »	» - 0,75.
West-INDIë: » » Southampton	» 14n en voorlaatsten » » »	» - 0,65.
» » St. Nasaire	» 6n » » »	» - 0,65.

Het Kantoor is geopend van des morgens 7 tot des namiddags 4, en van des avonds 6 tot 9 ure, behalve des Zondags, als wanneer het Kantoor van half 9 tot 10 en van 2 tot 6 ure gesloten is. Ook zullen op dien dag alleen de ligtingen der hulpbussen No. 1, 3 en 5 plaats hebben.

De afgifte en uitbetaling van Postwissels geschiedt alleen van 'smorgens half 10 tot 3 ure, uitgezonderd des Zondags. De aantekening van brieven geschiedt van 'smorgens half 10 tot kwartier over 3, en 'savonds van 6 tot kwartier voor 9 ure. Dienstbrieven mogen niet in de bus geworpen worden.

Geregelde Schroefstoombootdienst
VOOR
Passagiers, Goederen en Vee,
TUSSEN
DELFT, OVERSCHIE EN ROTTERDAM,
in Correspondentie met de Railroute en de Volksschuiten
tusschen Delft en 'sGravenhage.

WINTERDIENST VAN 15 OCTOBER 1867.

Vertrek van Delft.		Aankomst te Rotterdam.	
Dagelijks.			
voormiddag	5 uur.	voormiddag	6 uur 30 m.
"	7 "	"	8 " 30 "
"	10 "	"	11 " 30 "
middag	12 "	namiddag	1 " 30 "
namiddag	2 "	"	3 " 30 "
"	4 "	"	5 " 30 "
"	6 "	"	7 " 30 "
"	8 "	"	9 " 30 "

Vertrek van Rotterdam.		Aankomst te Delft.	
Dagelijks.			
voormiddag	5 uur.	voormiddag	6 uur 30 m.
"	7 "	"	8 " 30 "
"	10 "	"	11 " 30 "
middag	12 "	namiddag	1 " 30 "
namiddag	2 "	"	3 " 30 "
"	4 "	"	5 " 30 "
"	6 "	"	7 " 30 "
"	8 "	"	9 " 30 "

AGENTEN. Te Delft P. H. In 't Hout, in „Bellevue” bij den heer Wigmans; te Overschie A. Knoop; te Rotterdam G. C. J. Beukers, Schiekade, waar een Ligter gereed ligt om de goederen in ontvang te nemen.

AANLEGPLAATSEN. Te Delft voor het Koffijhuis „Bellevue”, en te Rotterdam aan de oostzijde der Schiekade.

 Deze dienst geschiedt met twee nieuw gebouwde Stoombooten genaamd Delft en Rotterdam. *Aanteekenen vrij.*

Schippersboot-Delft N°. 1.

VOOR

Passagiers, Goederen en Vee,

TUSSEN

DELFT, OVERSCHIE EN ROTTERDAM.

in Correspondentie met de Volksschuit en Tramway tusschen
Delft en 's Gravenhage.

 WINTERDIENST VAN 27 SEPTEMBER 1867.

Van Delft naar Rotterdam.	Van Rotterdam naar Delft.
's voorm. 6 uur.	's voorm. 9 uur.
" 11 "	's namidd. 1 "
's namidd. 5 "	" 7 "

AGENTEN. Te Delft P. J. Verbree; te Overschie A. Knoop; te Rotterdam H. van Wingerden, Haag-sche Veer.

BESTELHUIZEN. Te Delft, Mej. Wed. J. van Weert, Rotterdamsche Poort en den Heer I. Caminada, Korenmarkt, Amsterdamsche Veerhuis; te Rotterdam, „Kleine Romein” bij den Heer van Dijk.

AANLEGPLAATSEN. Te Delft aan de Bellevue aan het Rotterdamsche schuitenvaar; te Rotterdam aan de westzijde der Schiekade, vóór de „Kleine Romein.”

Aanteekenen vrij.

Algemeene Nederlandsche Railroute- Maatschappij.

LIJN: 's GRAVENHAGE — DELFT.

UREN VAN VERTREK.

Van 's Gravenhage naar Delft van 8 uur 's morgens tot 7 uur 's avonds, elk uur.

Van Delft naar 's Gravenhage, dito dito van 9 uur 's morgens tot 8 uur 's avonds.

PRIJZEN DER PLAATSEN.

Van 's Gravenhage (Huijgensplein) tot de
Hoornbrug.

Eerste klasse f 0.20.

Tweede klasse - 0.10.

Van 's Gravenhage tot Delft.

Eerste klasse f 0.35.

Tweede klasse - 0.20.

NB. Op ieder punt van den weg kunnen passagiers opgenomen en afgelaten worden.

Naar Scheveningen en het Badhotel zullen bij gunstig weder en des Zondags op de gewone uren omnibussen rijden.

ORDE OP HET VERTREK DER TREK- EN PAKSCHUITEN.

van Delft op 's Gravenhage.

De Trekschuit: van 1 April tot 30 September, 's morgens ten 7 ure, half 8, half 9, 9 ure en half 10 tot 'savonds half 9, alle uren op het half uur; en van 1 October tot 31 Maart, morgens ten 7, 8 en 9 ure, en van half 10 tot 'savonds half 8, alle uren op het half uur. Informatien te bekomen bij den heer A. C. Landheer, gemeente-begraafplaats buiten de Haagpoort.

De Pakschuit: Maandag, Woensdag en Vrijdag, respectievelijk ten 6, 10 en 11 ure des voormiddags van Delft naar 's Hage. Maandag, Woensdag, Vrijdag, den eersten dag 's namiddags ten 2 ure, de beide anderen ten 4 ure van 's Hage naar Delft. Informatien te bekomen bij den pakschipper A. H. Maatje.

van 's Gravenhage op Delft.

De Trekschuit: van 1 April tot 30 September, van 'smorgens half 6 tot 's avonds half 9 ure, alle uren op het half uur. Van 1 October tot 31 Maart van 'smorgens half 7 tot 'savonds half 8, op elk half uur.

van Delft op Leiden en terug.

Geen geregelde dienst. Informatien te bekomen bij den heer G. Boet, Commissaris van genoemd Veer.

Pakschuit: Dingsdag, Donderdag en Vrijdag naar Leiden. Van Leiden, Woensdag, Vrijdag en Zaturdag.

van Schiedam naar Delft.

Donderdags des morgens ten 6 ure en terug 'snamiddags ten 3 ure.

van Delft op Maassluis.

Van 1 April tot 31 October 'smorgens ten 6 ure, 'snamiddags ten 2 ure en 7 ure. Van 1 November tot 31 Maart, 'smorgens ten 8 ure en 'snamiddags $4\frac{1}{2}$ ure.

van Maassluis op Delft.

Van 1 April tot 31 October, 'smorgens ten 5 ure, 'smorgens ten $8\frac{1}{2}$ ure, 'snamiddags ten 5 ure, Van 31 October tot 31 Maart, 'smorgens ten $8\frac{1}{2}$ ure, en 'snamiddags ten $4\frac{1}{2}$ ure.

Bestellingen worden aangenomen bij den Commisaris P. G. Croes, Buitenwatersloot.

van Delft op Vlaardingen.

Van 1 Maart tot 30 September, 's namiddags ten 4 ure en van 1 October tot 29 Februarij ten 3 ure des namiddags.

van Vlaardingen op Delft.

'sMorgens ten 6 ure, dagelijks.

van Delft op Amsterdam.

Dingsdag, Donderdag en Zaturdag, des namiddags ten 3 ure.

van Amsterdam op Delft.

Op dezelfde dagen en uren.

**van Haarlem naar Delft en Schiedam,
en terug.**

Alle Woensdagen van Haarlem, 's namiddags ten 4 ure; aankomst te Delft Donderdag morgen. — Vertrek van Delft naar Schiedam, Donderdag namiddag ten 1 ure; van Schiedam terug, Zondag in den voormiddag. Van Delft naar Haarlem 's namiddags ten 3 ure.

**van Schiedam door Delft op Utrecht
en terug.**

Naar Utrecht Woensdag 's morgens ten 10 ure, en van Delft 's morgens ten 11 ure; aankomst te Delft van Utrecht Zondags 's morgens.

van Vlaardingen door Delft op Utrecht.

Woensdag namiddag van Vlaardingen en Donderdag morgen ten 10 ure van Delft; terug te Delft, Zondag 's morgens, en vertrekt denzelfden dag naar Vlaardingen. Deze schuit neemt ook goederen mede voor Amersfoort en omliggende plaatsen in de provincie Utrecht.

NB. Voor genoemde plaatsen worden bestellingen aangenomen bij den Commissaris J. P. Tassaron, Voorstraat, Wijk VI, n°. 200, alsmede aan het veer van de Leidsche marktschuit, naast de Luthersche Kerk.

De schuiten naar Alphen, Oudshoorn, Waddingsveen, Boskoop, Hazerswoude, Noordwijk, Noordwijkerhout, Zwammerdam, Bodegraven en Voorschoten vertrekken Dingsdags des namiddags. Bestellingen tot 's namiddags half 5 ure bij P. Hesse, nabij de Haagbrug.

DILIGENCES

DIENST VAN VAN GEND EN LOOS.

Van Amsterdam over Haarlem en 's Hage door Delft naar Rotterdam, over Breda, in correspondentie met Tilburg, 's Bosch, Bergen op Zoom, op Antwerpen dagelijks des morgens ten half 4 ure van Delft. Van Antwerpen, enz. op Rotterdam, door Delft naar 's Hage, Haarlem en Amsterdam des avonds ten half 12 ure van Delft. Van 's Hage door Delft naar Rotterdam, des namiddags ten 1 ure van Delft, en van Rotterdam door Delft naar 's Hage, des avonds ten 6 ure van Delft.

NB. Met deze dienst worden van hier geen personen vervoerd.

Rijden af bij G. A. de Haak, Binnenwatersloot, Wijk 3, No. 18. Deze belast zich met de expeditie van alle goederen, alsmede met alle incasseringen door het geheele Rijk, zoowel over de Spoorwegen met alle treinen, als van de punten, waar die eindigen, met alle Stoombooten, Schepen en Diligences.

De Diligences corresponderen dagelijks op geheel Duitschland, langs den Rijn, Pruissen, Wurtemberg,

Beijeren, Saksen, geheel Oostenrijk, Denemarken
Zweden en geheel Rusland.

Het kantoor dezer onderneming is voor Delft ge-
vestigd bij G. A. de Haak, bovengenoemd.

VAN MONSTER EN 'S GRAVENSANDE NAAR DELFT EN TERUG.

Alle Donderdagen des morgens naar Delft, en
terug des namiddags ten 1 ure.

Kantoor te Delft, bij Gezusters van Heiningen,
Heeren-Logement, nabij de Haagbrug.

Van Helder naar Amsterdam en naar Rotterdam.

VAN HELDER:				20	A	28	30	
1 kl.	2 kl.	3 kl.	Heider	V.	6.35	8.—	11.42	6.—
0.60	0.45	0.30	Anna Panlowna	"	6.55	8.20	12. 2	6.20
1.05	0.85	0.50	Schagen	"	7.13	8.38	12.20	6.38
1.50	1.20	0.75	N.-Scharwoude	"	7.29	8.54	12.36	6.54
1.75	1.40	0.85	Hugowaard	"	7.39	9. 4	12.46	7. 4
2.10	1.65	1.05	Alkmaar	A.	7.51	9.16	12.58	7.16
			Alkmaar	V.	7.55		1. 2	7.20
2.70	2.15	1.35	Castricum	"	8.15		1.22	7.40
2.90	2.30	1.45	Uitgeest	"	8.23		1.30	7.48
3.20	2.55	1.60	Beverwijk	"	8.35		1.42	8.—
3.60	2.85	1.80	Zandpoort	"	8.48		1.55	8.13
3.80	3.05	1.90	Harlem	A.	8.55		2. 2	8.20
					alleen Vrijd- en Zaturd.			
			Vertr. n. Amsterd.		9.—		2. 7	8.32
4.05	3.25	2.—	Aank. te Amsterd.		9.25		2.35	9 —
			Vertr. n. Rotterd.		9.13		2.38	8.46
6.—	4.80	3.—	Aank. te's Graveh.		10.36		4. 1	9.47
7.15	5.75	3.60	" te Rotterd.		11.25		4.50	10.30

Trein A loopt alleen Vrijdags en Zaturdags.

Van Rotterdam en van Amsterdam naar Helder.

			<i>Vertr. v. Amsterd.</i>		9.30		3.10	8.20		
			<i>" " Rotterdam.</i>		7.25		1.35	6.15		
			<i>" " 's Gravenh.</i>		8.14		2.18	7. 4		
VAN HAARLEM:				25	27	A	29	31		
1 kl.	2 kl.	3 kl.	Haarlem	V.	10 —	Alleen Vrijd- en Zaturd.	3 43	8.50		
0.25	0.20	0.15	Zandpoort	"	10. 9		3.52	8.59		
0.60	0.45	0.30	Beverwijk	"	10.23		4. 6	9.13		
0.90	0.70	0.45	Uitgeest	"	10.33		4.16	9.23		
1.10	0.90	0.55	Castricum	"	10.41		4.24	9.31		
1.70	1.35	0.85	Alkmaar	A.	11 —		4.43	9.50		
			Alkmaar	V.	8.30		11 4	1.40	4.47	9.54
2.05	1.65	1.—	Hugowaard	"	8.43		11.17	1.53	5 —	10 7
2.30	1.85	1.15	N.-Scharwoude	"	8.53		11.27	2. 3	5 10	10.17
2.75	2 20	1.35	schagen	"	9.11		11.45	2 21	5.28	10.35
3.20	2.55	1.60	Anna Paulowna	"	9.27	12. 1	2 37	5.44	10.51	
3.80	3.05	1.90	Helder	A.	9.46	12.20	2 56	6 3	11.10	

Trein A loopt alleen Vrijdags en Zaturdags.

Dagelijks Retourbiljetten tegen veel verminderde prijzen van en naar alle Stations, geldig op een dag voor heen en terug door denzelfden persoon: Van Helder naar: Alkmaar 1 kl. f 2.55 2 kl. f 2.— 3 kl. f 1.30

Haarlem	4.60	3.70	2.30
Amsterdam	4.90	3.90	2.40
's Hage	7.20	5.80	3.60
Rotterdam	8.60	6.90	4.35

Van Amsterdam over 's Gravenhage naar Rotterdam.

VAN AMSTERDAM:			Vertr. van	1	3	5	7	11	13	15	17	19	21	23
1 kl.	2 kl.	3 kl.	Amsterdam. V.			8.40	9.30	11.30	2. 5	3.10	4.30	7. 5	8.20	9.35
0.60	0.45	0.25	Halfweg. "			8.55	door	door	2.20	door	4.46	7.20	door	door
1.—	0.70	0.45	Haarlem. A.			9. 8	9.55	11.57	2.33	3.35	5.—	7.33	8.42	10.—
			Haarlem. V.			9.13		12. 1	2.38		5. 6	7.38	8.46	
1.40	1.10	0.70	Vogelenzang. "			9.28		door	2.53		5.21	7.53	door	
1.60	1.25	0.80	Veenenburg. "			9.39		door	3. 4		5.34	8. 4	door	
1.90	1.50	1.—	P. Gijzenbrug. "			9.49		door	3.14		5.45	8.15	door	
2.20	1.75	1.10	Warmond. "			9.59		door	3.24		5.56	8.24	door	
2.40	1.90	1.20	Leijden. A.			10. 5		12.39	3.30		6. 3	8.30	9.24	
			Leijden. V.		8.10	10.10		12.42	3.35		6. 9	8.35	9.27	
2.70	2.10	1.30	Voorschoten. "		door	10.20	9	door	3.45		6.19	8.45	door	
3.10	2.50	1.50	'sGravenhage A.		8.36	10.36		1. 2	4. 1		6.36	9. 1	9.47	
			'sGravenhage. V.	7.—	8.41	10.41	11.40	1. 6	4. 6		6.42	9. 6	9.51	
3.20	2.60	1.60	Rijswijk. "	door	8.47	10.47	door	door	door		6.48	9.12	door	
3.50	2.80	1.70	Delft. "	7.11	8.58	10.58	11.55	1.21	4.23		7.—	9.23	10. 6	
4.—	3.20	2.—	Schiedam. "	7.32	9.17	11.17	12.12	1.38	4.42		7.21	9.42	10.23	
4.20	3.40	2.10	Rotterdam. A.	7.40	9.25	11.25	12.20	1.45	4.50		7.30	9.50	10.30	
Dagelijksche Retourbiljetten tegen veel ver- minderde prijzen van en naar alle stations.			Vertr. Rijnsp.	8.50	10.40	12.15		2.20	5.55		8.15			
			" Belg. sp.	8. 5		12.15			5.15					
			" Staatssp.		10.15	12.15			5.20					

Trein 19 stopt ook te Hillegommerheek. — De sneltreinen 11 en 21 vervoeren geen andere goederen dan bagage en aan de stations gebrachte spoedbestellingen. Trein 17 is een goederen-personen trein en is minder zeker van juist op tijd aankomen op de tussenstations.

Doorlopende Plaats-
kaartjes en bagage-receus
zijn verkrijgbaar aan de
Hoofdstations tusschen
Amsterdam en Rotter-
dam, aan de stations
van de Belgische spoor-
wegen en van den spoor-
weg Rotterdam—Maas-
tricht—Luik.

Van Rotterdam over 's Gravenhage naar Amsterdam.

			Aank. Rijsp.					10.—	11.20		2.25	4.55	7.10	9.15
			" Belg. sp.						11.55		2.40		7.55	
			" Staatsspi.						11.45			5.—	8.—	
VAN ROTTERDAM:				2	4	6	8	10	12	16	18	20	22	24
1 kl.	2 kl.	3 kl.	Rotterdam V.			7.25	9.—	10.25	12.25	1.35	3.20	6.15	8.25	10.—
0.40	0.30	0.20	Schiedam. "			7.36	9.10	10.36	12.36	1.45	3.34	6.26	8.35	10.10
0.90	0.70	0.40	Delft. "			7.55	9.28	10.55	12.55	2. 2	3.57	6.45	8.53	10.30
1.10	0.85	0.60	Rijswijk. "			8. 4	door	door	1. 4	door	4. 8	6.54	door	door
1.20	1.—	0.60	'sGravenhage A.			8. 9	9.40	11. 9	1. 9	2.14	4.13	6.59	9. 6	10.44
			'sGravenhage V.			8.14		11.14		2.18	4.20	7. 4	9.11	
1.75	1.40	0.85	Voorschoten "			8.31		11.31		door	4.39	7.21	door	
2.—	1.60	1.—	Leijden. A.			8.40		11.40		2.38	4.50	7.30	9.31	
			Leijden. V.			8.45		11.45		2.41	4.56	7.55	9.34	
2.10	1.70	1.10	Warmond. "			8.52		11.52		door	5. 5	7.42	door	
2.40	2.—	1.20	P. Gijzenbrug "			9. 2		12. 2		door	5.16	7.52	door	
2.70	2.20	1.30	Veenenburg. "			9.14		12.14		door	5.29	8. 4	door	
3.10	2.50	1.50	Vogelenvang. "			9.23		12.23	14	door	5.40	8.13	door	
3.40	2.70	1.70	Haarlem. A.			9.37		12.37		3.19	5.54	8.27	10.13	
			Haarlem. V.	8.—	9.—	9.42		12.42	2. 7	3.23	6.—	8.32	10.17	
3.80	3.—	1.90	Halfweg.	door	door	9.56		12.56	door	door	6.15	8.40	door	
4.20	3.40	2.10	Amsterdam. A.	8.25	9.25	10.10		1.10	2.35	3.45	6.30	9.—	10.40	

Trein 6 stopt ook te Hillegommerbeek. Op de werkdagen loopt een trein van Rotterdam naar Schiedam des middags ten 11 u. 55. De sneltreinen 16 en 22 vervoeren geene andere goederen dan bagage en van de stations gebragte spoedbestellingen. Trein 18 is een gemengde goederen-personen-trein en is minder zeker van juist op tijd aankomen op de tussenstations.

Kinderen beneden de 2 jaren zijn vrij; van 2 tot 10 jaren, onder geleide, betaalt een kind in de 1e kl. een plaats 2e kl., een kind in de 2e kl. een plaats 3 kl., een kind in de 3e kl. met bijbehorend persoon een plaats 2e kl., twee kinderen in de 3 kl. een plaats 3e kl. Boven de 10 jaren, volle vrucht.

Van Amsterdam over Utrecht naar Rotterdam.

TARIEF.					STATIONS.		1	2	4	5	6	7	8	9									
							pers. 1,2,3.	pers. 1,2,3.	pers. 1,2,3.	expr. 1, 2.	expr. 1, 2.	ps.tr. 1,2,3.	ps.tr. 1,2,3.	expr. 1, 2.									
							's m.	's m.	's m.	's m.	's m.	nam.	nam.	's av.									
Expr.tr.		Gew. trein.			Amsterdam. V.		7.10	9.20	11.10	12.35	2.35	4.35	6.25	8.30									
1 kl.	2 kl.	1 kl.	2 kl.	3 kl.			Abcoude.	7.25	9.34	11.21	door	door	4.47	6.39	door								
							Vreeland.	7.33	door	11.29	door	door	4.55	6.47	door								
							Nieuwersluis.	7.39	9.44	11.35	12.54	2.53	5. 1	6.52	8.49								
1.20	1.—	1.—	0.80	0.55	Breukelen.		7.46	9.51	11.41	door	door	5. 6	6.59	door									
1.50	1.10	1.20	0.90	0.60	Maarssen.		7.54	door	11.52	door	door	5.15	7.11	door									
—	—	1.40	1.10	0.70	Utrecht. A.		8.15	10.15	12.15	1.15	3.15	5.35	7.30	9.10									
2.20	1.70	1.80	1.40	0.90																			
					Vertr. n. Arnhem		8.20	10.20	12.20		3.25	5.40	7.35										
					" Kampen		8.30			1.40			7.55										
Van Utrecht.																							
Expr.tr.		Gew. trein.			Utrecht V.		8.25	10.25	12.25	1.20	3.25	5.40	7.40	9.15									
1 kl.	2 kl.	1 kl.	2 kl.	3 kl.											Harmelen.	8.42	door	12.41	door	door	5.55	7.55	door
															Woerden.	8.49	10.37	12.49	1.38	3.46	6. 2	8. 5	9.30
															Oudewater.	8.58	door	12.59	door	3.55	6.10	8.15	door
2.—	1.45	1.60	1.20	0.80	Gouda.		9.16	10.53	1.17	1.57	4.13	6.28	8.36	9.46									
		1.90	1.45	0.95	Moordrecht.		9.25	door	1.25	door	door	6.35	8.43	door									
		2.10	1.60	1.05	Nieuwerkerk.		9.32	door	1.33	door	4.28	6.42	8.50	door									
		2.30	1.75	1.15	Cappelle.		9.39	door	1.43	door	4.38	6.52	8.57	door									
3.30	2.50	2.70	2. 5	1.35	Rotterdam. A.		10.—	11.20	2.—	2.25	4.55	7.10	9.15	10.15									
Retourbiljetten van Amst.					Vertr. Holl. sp.		10.25	12.25		3.20	6.15	8.25	10 —										
n. Rotterdam. 1 kl. f 5.30.					" n. Antw.			12.15			5.15												
2 kl. f 4.30. 3 kl. f 2.60.					" Staatsp.		10.15	12.15			5.20												

Van Rotterdam over Utrecht naar Amsterdam.

NEDERLANDSCHE RIJNSPOORWEG. 1 Oct.

45

Wanneer tusschen Rotterdam en Amsterdam gebruik wordt gemaakt van een gedeelte expres- en een gedeelte persoonentrein wordt geene verhooging van vracht toegepast en gelegenheid tot reizen in derde klasse rijtuigen verstrekt.

Des Zaterdagz zal trein 6 te Maarssen stilhouden.

* tot Haarlem.

TARIEF.					STATIONS.		1	2	4	5	6	7	8	9
							p. tr. 1,2,3.	p. tr. 1,2,3.	p. tr. 1,2,3.	expr. 1, 2.	expr. 1, 2.	p. tr. 1,2,3.	p. tr. 1,2,3.	expr. 1, 2.
Expr. tr. kl. 2 kl.	Gew. trein. 1 kl. 2 kl. 3 kl.						's m.	's m.	's m.	nam.	nam.	nam.	nam.	's av.
					Rotterdam. V.		6.45	8.50	10.40	12.15	2.20	3.10	5.55	8.15
					Cappelle.		6.54	8.58	10.50	door	door	3.20	6. 5	door
					Nieuwerkerk.		7. 1	9. 4	10.58	door	door	3.26	6.12	door
					Moordrecht.		7. 9	door	11. 5	door	door	3.33	6.19	door
.40	1.05	1.10	0.85	0.55	Gouda.		7.19	9.17	11.13	12.35	2.40	3.40	6.30	8.35
		1.60	1.20	0.80	Oudewater.		7.33	9.33	11.29	door	door	3.57	6.45	door
.30	1.75	1.90	1.45	0.95	Woerden.		7.42	9.42	11.39	12.52	2.55	4. 6	6.53	8.50
		2.10	1.60	1.05	Harmelen.		7.48	door	11.45	door	door	4.14	7.—	door
.30	2.50	2.70	2.05	1.35	Utrecht. A.		8.15	10.15	12.15	1.15	3.15	4.40	7.30	9.10
Vertr. n. Arnhem.							8.20	10.20	12.20		3.25	5.40	7.35	
" Kampen.							8.30			1.40			7.55	
Expr. tr. kl. 2 kl.	Gew. trein. 1 kl. 2 kl. 3 kl.							expr. 1, 2.			ps. t. 1,2,3.			
					Utrecht. V.		8.20	10.20	12.20	1.25	3.30	4.45	7.35	9.15
		3.20	2.45	1.60	Maarssen.		8.29	door	12.32	door	door	4.55	7.47	door
		3.30	2.55	1.65	Breukelen.		8.35	door	12.40	door	3.45	5. 3	7.55	door
.20	3.20	3.50	2.65	1.75	Nieuwersluis.		8.44	10.34	12.47	1.40	3.52	5. 8	8. 2	9.32
		3.60	2.75	1.85	Veeiland.		8.50	door	12.53	door	3.58	5.14	8. 8	door
		3.90	3.—	1.95	Abcoude.		8.58	door	1. 3	door	4. 8	5.23	8.18	door
.30	4.—	4.20	3.40	2.10	Amsterdam. A.		9.25	11.—	1.25	2. 5	4.30	5.45	8.40	9.55
Vertr. Holl. sp.								11.35	2. 5	4.30		7. 5	9.35	

1 Oct. NEDERLANDSCHE RIJNSPOORWEG.

Rotterdam — Amsterdam — Utrecht — Arnhem — Emmerik.

TARIEF.	STATIONS.	3	1	2	4	6	7	8
		gptr.	ps.tr. 1,2,3.	ps.tr. 1,2,3.	ps.tr. 1,2,3.	expr. 1, 2.	ps.tr. 1,2,3.	ps.tr. 1,2,3.
			's m.	's m.	's m.	nam.	nam.	nam.
Van Utrecht.	<i>Vertr. v. Rott.</i>		6.45	8.50	10.40	2.20	3.10	5.55
	<i>" Amst.</i>		7.10	9.20	11.10	2.35	4.35	6.25
	<i>" Kamp.</i>			6.55		11.30		
	<i>" Zwolle</i>			7.25		12. 3		
Gew. trein.								
1 kl. 2 kl. 3 kl.	Utrecht. V.		8.20	10.20	12.20	3.25	5.40	7.35
0.60 0.50 0.30	Driebergen.		8.35	10.30	12.38	3.37	5.55	7.50
1.20 0.90 0.60	Maarsbergen		8.49	10.57	12.53	3.47	6.10	8. 5
1.70 1.40 0.90	Veenendaal.		9. 5	11.16	1.13	4. —	6.27	8.20
2.10 1.70 1.10	Ede.		9.15	11.20	1.25	door	6.37	8.30
2.60 2.10 1.35	Wolfhezen.		9.27	11.44	1.10	door	6.50	8.40
2.90 2.40 1.50	Arnhem. A		9.50	12.10	2. —	4.30	7.10	9. 5
<i>Vertr. Staatsp.</i>			9.56		2.15	4.45	7.25	10. —
3.15 2.50 1.60	Arnhem. V.		6.40	10. —	2.10	4.40		9.15
3.40 2.60 1.70	Westervoort		7.10	10.11	2.20	door		9.25
3.60 2.70 1.80	Duiven.		7.25	10.19	2.30	door		9.39
4. — 3.10 2. —	Zevenaar.		8. —	10.35	2.45	5. 8		9.45
4.50 3.40 2.25	Elten.		9. 5	11. 5	3.10	5.20		10.15
	Emmerik. A.		9.35	11.20	3.25	5.30		10.30

Emmerik — Arnhem — Utrecht — Amsterdam — Rotterdam.

TARIEF.			STATIONS.	1	3	2	4	5	7	8
				ps.tr. 1,2,3.	gptr. 1,2,3	expr 1, 2.	ps tr. 1,2,3.	expr. 1, 2.	ps.tr. 1,2,3.	ps.tr. 1,2,3.
Gew. trein.				's m.	's m.	's m	's m.	's m.	's m	nam
1 kl. 2 kl. 3 kl.	Emmerik. V.			6.45				10.55	1.15	4.30
0.50 0.40 0.25	Elten.			7. 5				door	1.27	4.39
0.90 0.70 0.45	Zevenaar.			7.50				11.30	2. —	5.10
1.10 0.85 0.55	Duiven.			7.57				door	2.10	5.17
1.30 0.95 0.65	Westervoort.			8. 4				door	2.21	5.25
1.60 1.20 0.80	Arnhem. A.			8.20				11.55	2.40	5.40
			Vertr. Staatsp.		9.56			2.15	4.45	7.25
			Arnhem. V.	6.35		9. 5	10.10	12. 5	2.50	5.50
2. — 1.50 1. —	Wolfhezen.			6.48		door	10.25	door	3. 5	6. 5
2.40 1.80 1.20	Ede.			7. 1		door	10.42	door	3.21	6.20
2.80 2.10 1.40	Veenendaal.			7.13		door	10.57	12.30	3.35	6.33
3. — 2.60 1.50	Maarsbergen			7.31		9.40	11.20	door	3.56	6.50
3.90 2.90 1.95	Driebergen.			7.47		9.53	11.40	12.53	4.12	7. 5
4.50 3.40 2.25	Utrecht. A.			8.15		10.15	12.15	1.15	4.40	7.30
Express-treinen 1e			Vertr. n. Amst.	8.20		10.20	12.20	1.25	4.45	7.35
en 2e kl. circa 20			" Rott.	8.25		10.25	12.25	1.20	5.40	7.40
pCt. verhooging.			" Kamp.	8.30				1.40		7.55

Van Utrecht naar Zwolle en Kampen.

Van Kampen en Zwolle naar Utrecht.

TARIEF.	STATIONS.	1	3	5
1 kl. 2 kl. 3 kl.	Utrecht . .	8 30	1.40	7.55
0.50 0.85 0.20	Bilt . . .	8.44	1.55	8 10
0.90 0.60 0.40	Soest . . .	8.55	2. 7	8 24
1.25 0.85 0.55	Amersfoort .	9.10	2.21	8.37
1.80 1.25 0.80	Nijkerk . .	9.23	2.37	8.51
2.20 1.60 1.00	Putten . . .	9.35	2.51	9 2
2.70 1.95 1.20	Harderwijk .	9.53	3. 9	9 18
3.05 2.20 1.35	Hulshorst .	10. 3	3.20	9 28
3.40 2.40 1.50	Nunspeet . .	10.13	3.33	9.38
3.85 2.80 1.75	Elburg-Epe .	10.27	3.48	9.51
4.05 2.90 1.80	Oldebroek .	10.33	3.55	door
4.35 3.15 1.95	Wezep . . .	10.41	4. 4	door
4.60 3.30 2.05	Hattem . . .	10.48	4.12	10 9
4.85 3.50 2.20	Zwolle . . .	11. 9	4.35	10.30
5.20 3.75 2.35	Mastenbroek .	11.20	4.45	door
5.60 4.00 2.50	Kampen. A.	11.35	4.55	10.50

TARIEF.	STATIONS.	2	4	6
1 kl. 2 kl. 3 kl.	Kampen . .	6.55	11.30	5 35
0.40 0.25 0.15	Mastenbroek .	door	11.41	5 46
0.75 0.50 0.30	Zwolle . . .	7.25	12. 3	6 5
1.00 0.70 0.45	Hattem . . .	7.34	12.14	6.15
1.25 0.85 0.55	Wezep . . .	7.40	door	6 22
1.55 1.10 0.70	Oldebroek .	7.48	door	6.30
1.75 1.20 0.75	Elburg-Epe .	7.54	12.38	6.38
2.20 1.60 1.00	Nunspeet . .	8 8	12.54	6.55
2.55 1.80 1.15	Hulshorst .	8.18	1 6	7 6
2.90 2.05 1.30	Harderwijk .	8.32	1.21	7 21
3.40 2.40 1.50	Putten . . .	8.45	1.39	7 37
3.80 2.75 1.70	Nijkerk . .	8.57	1.55	7 53
4.35 3.15 1.95	Amersfoort .	9 14	2 17	8 11
4.70 3.40 2.10	Soest . . .	9.24	2.29	8 26
5.10 3.65 2.30	Bilt . . .	9.34	2.40	8.37
5.60 4.00 2.50	Utrecht. A.	9.50	3.—	8.55

Vertrek Rijusp. n. Amsterdam 10 20 3.30 9.15

" " *Arnhem* 10 20 3.25

" " *Rotterdam* 10 25 3.25 9.15

Rotterdam—Eindhoven—Luik.

TARIEF.	STATIONS.					
v Rotterdam:	Rotterdam	V.			0.15	12.15
1 kl. 2 kl. 3 kl.	Dordrecht				11.25	1.25
	Moerdijk	A.			12.30	2.30
1.50 1.00 0.60	Moerdijk	V.		9.40	12.40	2.50
1.90 1.30 0.80	Langeweg			10 —	door	3.—
2.40 1.75 1.05	Breda		6.50	10.15	1.1	3.19
2.95 2.15 1.30	Gilze-Rijen		7.4		1.15	3.37
3.50 2.60 1.60	Tilburg		7.25		1.31	4.—
3.90 2.90 1.80	Oisterwijk		7.37		1.44	4.10
4.35 3.20 2.05	Boxtel		7.53		2.3	4.28
4.60 3.55 2.30	Best		8.9		2.16	4.40
4.85 3.75 2.40	Eindhoven	A.	8.25		2.35	4.54
	Eindhoven	V.	8.30		3.—	5.15
5.— 3.85 2.50	Waalre		8.38		door	5.25
5.10 3.90 2.55	Valkenswaard		8.46		3.11	5.35
5.30 4.10 2.65	Achel <i>Bruss. tijd</i>		9.8		3.30	6.—
5.75 4.35 2.85	Wijchmael		9.33		3.49	6.50
6.— 4.55 3.—	Hasselt	A.	10.12		4.18	7.55
	Hasselt	V.	7.55	10.20	4.23	8.10
6.20 4.70 3.10	Tongres		8.38	11.4	5.17	9.5
6.30 4.80 3.15	Liers		9.10	11.39	5.44	9.33
6.40 4.90 3.20	Luik	A.	9.35	12.5	6.8	9.55

De dienst van Rotterdam tot Moerdijk geschiedt door stoombooten.

Eindhoven—Venlo—Maastricht.

TARIEF.						
1 kl. 2 kl. 3 kl.	<i>Vertr. v. Rotterd.</i>				10.15	12.15
v. Eindhoven:	Eindhoven	V.	8.35		2.48	3.10
0.20 0.15 0.10	Nuenen-Tongerloo		8.43		door	3.25
0.55 0.40 0.30	Helmond		8.55		3.3	3.47
0.90 0.70 0.45	Deurne		9.10		door	4.9
1.65 1.25 0.80	Horst-Sevenum		9.33		door	4.40
2.10 1.55 1.05	Venlo	A.	9.50		3.45	5.—
v. Venlo:	Venlo	V.	7.30	10.5		
0.25 0.20 0.10	Tegelen		7.39	10.13		
0.60 0.45 0.30	Reuver		7.51	10.25		
0.90 0.70 0.45	Swalmen		8.2	10.37		
1.15 0.95 0.60	Roermond		8.20	10.51		
1.55 1.25 0.75	Maasbracht-Linne		8.30	11.2		
1.85 1.45 0.90	Echt		8.42	11.13		
2.05 1.65 1.05	Susteren		8.51	11.23		
2.40 1.90 1.20	Sittard		9.3	11.35		
2.80 2.25 1.40	Beek-Elsloo		9.20	11.51		
3.15 2.55 1.60	Bunde		9.33	12.5		
3.50 2.80 1.75	Maastricht	A.	9.50	12.15		

1 Oct.

STAATSSPOORWEGEN.

Luik—Eindhoven—Rotterdam.

TARIEF. (in francs).			STATIONS.						
1 kl.	2 kl.	3 kl.							
0.80	0.60	0.40	Luik	V.	6.20		8.35	2.40	8.5
2.—	1.50	0.95	Liers		6.42		9.5	3.5	8.27
3.60	2.70	1.75	Tongres		7.8		9.30	3.33	8.59
			Hasselt	A.	7.55		10.15	4.22	9.50
			Hasselt	V.		6.40	10.22	4.35	
5.50	4.10	2.70	Wijchmael			7.37	10.52	5.20	
6.30	5.10	3.35	Achel <i>Amst. t.</i>			8.27	11.18	5.54	
7.50	5.70	3.70	Valkenswrd.			9.—	11.38	6.22	
7.90	5.90	3.90	Waalre			9.10	<i>door</i>	6.30	
8.40	6.30	4.15	Eindhoven A.			9.25	11.50	6.40	
			Eindhoven V				12.—	3.5	8.20
9.45	7.20	4.65	Best				12.14	<i>door</i>	8.35
10.50	8.10	5.20	Boxtel		7.—		12.33	3.33	8.52
11.25	8.60	5.60	Oisterwijk		7.12		12.44	3.45	9.7
11.65	8.90	5.85	Tilburg		7.30		1.2	4.5	9.30
12.20	9.40	6.15	Geuze-Rijen		7.45		1.22	<i>door</i>	9.45
12.40	9.60	6.25	Breda		8.10		1.42	4.35	10.—
12.60	9.70	6.35	Langeweg		8.25		1.57	<i>door</i>	
12.80	9.80	6.45	Moerdijk A.		8.40		2.10	5.5	
			Moerdijk V.		9.15		2.30	5.20	
13.30	10.05	6.60	Dordrecht A.		10.30		3.45	6.40	
13.60	10.40	6.80	Rotterdam A.		11.45		5.—	8.—	

Maastricht—Venlo—Eindhoven.

1 kl.	2 kl.	3 kl.							
0.30	0.25	0.15	Van Maastricht:						
0.30	0.55	0.35	Maastricht . . . V.		8.10		11.35	4.50	
1.10	0.85	0.55	Bunde		8.18		11.43	4.58	
1.40	1.15	0.70	Beek-Elstloo . . .		8.30		11.58	5.10	
1.65	1.30	0.80	Sittard		8.41		12.11	5.21	
1.95	1.55	0.95	Susteren		8.53		12.22	5.31	
2.30	1.85	1.5	Echt		9.—		12.30	5.40	
2.60	2.05	1.30	Maasbracht-Linne		9.9		12.39	5.49	
2.90	2.35	1.45	Roeimond		9.25		12.57	6.5	
3.25	2.60	1.65	Swalmen		9.33		1.5	6.12	
3.50	2.80	1.75	Reuver		9.44		1.12	6.22	
			Tegelen		9.54		1.20	6.32	
			Venlo A.		10.5		1.35	6.40	
			Venlo V.		10.20		1.52	6.50	
0.45	0.30	0.25	Horst-Sevenum . .		10.36		<i>door</i>	7.5	
1.20	0.85	0.60	Deurne		11.4		<i>door</i>	7.29	
1.55	1.15	0.75	Helmond		11.17		2.30	7.42	
.90	1.40	0.95	Nuenen-Tongertee		11.32		<i>door</i>	7.56	
1.10	1.15	1.95	Eindhoven . . . A.		11.43		2.48	8.5	
			Vertr. n. Rotterd.		12.—		3.5	8.20	

STAATSSPOORWEGEN.

1 Nov.

Arnhem—Zwolle—Meppel—Almelo—Salzbergen.

TARIEF.								
van Arnhem.			Arnhem. V.	*8.—	9.56	2 15	4.45	7.25 10.—
1 kl. 2 kl. 3 kl.			Velp.	8.40	10. 3	2.26	4.53	7.35 10.10
0.35 0.25 0.15			De Steeg.	8.54	10.12	2.36	5.—	7.44 10.21
0.60 0.50 0.30			Dieren.	9.13	10.21	2.47	5.10	7.53 10.30
0.85 0.70 0.40			Brummen.	9.32	10.31	2.57	5.18	8. 6 10.40
1.15 0.90 0.55			Zutphen. A.	9.50	10.43	3.10	5.29	8.20 10.51
1.50 1.20 0.75								
van Zutphen.			Zutphen. V.	8.30	10.50		5.40	8.35
0.40 0.30 0.20			Gorsel.	8.44	11. 4		5.54	8.49
0.80 0.65 0.40			Deventer.	9 —	11.20		6.12	9. 5
1.30 1 — 0.65			Olst.		11.40		6.32	9.25
1.60 1.30 0.80			Wijhe.		11.55		6.47	9.40
1.95 1.55 0.95			Windesheim		12. 9		7. 2	9.54
2.30 1.85 1.15			Zwolle.	7.20	12.25		7.25	10. 5
3.05 2.45 1.50			Dodensvaart	7.39	12.50		7.50	
3.40 2.70 1.70			Staphorst.	7.54	1. 2		8. 2	
3.65 2.95 1.85			Meppel. A.	8.—	1.15		8.15	
van Zutphen.			Zutphen. V.	*11.10	10.48		5.33	8.28
0.50 0.40 0.25			Laren.	11.37	11.—		5.46	8.41
0.85 0.70 0.40			Lochem.	11.57	11. 8		5.56	8.53
1.20 0.95 0.60			Markelo.	12.19	11.18		6. 4	9. 4
1.50 1.20 0.75			Goor.	12.52	11.27		6.12	9.13
2.— 1.60 1.—			Delden.	1.17	11.39		6.25	9.29
2.25 1.80 1.15			Hengelo. A.	1.30	11.47		6.33	9.40
V. Hengelo:			Hengelo. V.	7.13	11.58	3.15	6.45	9.47
0.40 0.30 0.20			Enschede. A.	7.28	12.15	3.30	7.—	10.10
			Hengelo. V.	7.10	11.57	3.13	6.42	9.45
0.30 0.20 0.15			Borne.	7.20	12. 8	3.23	6.53	9.54
0.80 0.60 0.40			Almelo. A.	7.37	12.25	3.40	7.10	10.10
			Hengelo. V.	*2.10	11.52		6.38	
0.55 0.45 0.25			Oldenz loc id.	3.15	12.12		7.—	
1.15 0.90 0.60			Gildeshaus	3.50	12.21		*7.14	
1.30 1.05 0.65			Bentheim.	5. 5	12.40		7.36	
1.55 1.20 0.75			Schüttorf.	5.21	12.46		7.43	
2.— 1.60 1.—			Salzbergen A.	5.40	12.58		7.56	

* Goederentr. met personen.

Van Harlingen naar Groningen.

TARIEF.						
1 kl. 2 kl. 3 kl.			Harlingen . V.	6.55	12.30	6 —
0.50 0.40 0.25			Franeker . .	7. 9	12.44	6.14
0.80 0.60 0.40			Dronrijp . .	7.21	12.55	6.26
1.10 0.90 0.55			Deinum . . .	7.36	1. 8	6.41
1.30 1.05 0.65			Leeuwarden. .	7.52	1.20	6.57
1.80 1.45 0.90			Hardegarijp. .	8. 8	1.37	7.13
2.— 1.60 1.—			Veenwoude . .	8.18	1.46	7.23
2.55 2.05 1.25			Buitenpost . .	8.40	2. 8	7.45
3.10 2.50 1.55			Grijpskerk . .	8.57	2.25	8. 2
3.45 2.75 1.70			Zuidhorn . .	9.11	2.38	8.16
3.75 3.— 1.90			Viervervaten .	9.26	2.49	8.31
4.— 3.20 2.—			Groningen . A.	9.35	3.—	8.40

1 Nov.

STAATSSPOORWEGEN.

11

Salzbergen—Almelo—Meppel—Zwolle—Arnhem.

TAR. v. Salzbg.							
1 kl. 2 kl. 3 kl.	Salzbergen. V.	6. 7	*9.10	2.—			
0.45 0.35 0.25	Schüttorf.	6.15	9.33	2.13			
0.70 0.55 0.35	Bentheim.	6.22	10.20	2.22			
0.85 0.65 0.40	Gildehaus.	6.30	10.36	2.31			
1.45 1.15 0.75	Oidenzl. <i>Amst. tijd</i>	6.48	12.40	2.51			
2.— 1.60 1.—	Hengelo. A.	6.58	1.10	3. 5			
v. Almelo:	Almelo. V.	6.30	11.18	2.30		6.—	9.10
0.50 0.40 0.25	Borne.	6.42	11.34	2.46		6.17	9.26
0.80 0.60 0.40	Hengelo. A.	6.53	11.43	2.57		6.28	9.37
v. Enschedé:	Enschede. V.	6.35	11.25	2.45		6. 8	9.13
0.40 0.30 0.20	Hengelo. A.	6.50	11.40	3.—		6.23	9.35
v. Hengelo:	Hengelo. V.	7. 3	*2.15	3.10		7.10	
0.25 0.20 0.15	Delden.	7. 9	2.32	3.19		7.19	
0.75 0.60 0.40	Goor.	7.19	3.48	3.32		7.33	
1.05 0.85 0.50	Markelo.	7.28	4.10	3.41		7.45	
1.40 1.15 0.70	Lochem.	7.37	4.36	3.52		7.56	
1.75 1.40 0.85	Laren	7.46	5.—	4. 3		8. 8	
2.25 1.80 1.15	Zutphen. A.	7.57	5.15	4.16		8.25	
v. Meppel:	Meppel. V		8.20			4.30	8.40
0.25 0.20 0.15	Staphorst.		8.30			4.40	8.50
0.60 0.50 0.30	Dedemsvaart.		8.43			4.54	9. 4
1.40 1.10 0.70	Zwolle.	6.30	9.10			6.20	9.30
1.75 1.40 0.85	Windesheim.	6.41	9.22			6.35	
2.05 1.65 1.05	Wijhe	6.53	9.35			6.49	
2.40 1.90 1.20	Olst	7. 5	9.50			7. 5	
2.85 2.30 1.45	Deventer. V.	7.21	10. 7	3.40		7.23	
3.30 2.60 1.65	Gorsel.	7.37	10.25	3.55		7.41	
3.65 2.95 1.85	Zutphen. A.	7.50	10.40	4.10		8.—	
v. Zutphen:	Zutphen V.	8. 3	*6.15	10.55	12.35	4.25	8.30
0.35 0.30 0.20	Brummen.	8.14	6.37	11. 7	12.47	4.38	8.43
0.65 0.55 0.35	Dieren.	8.23	6.55	11.18	12.58	4.49	8.54
0.90 0.70 0.45	De Steeg.	8.31	7.44	11.28	1. 8	4.58	9. 5
1.15 0.95 0.60	Velp.	8.40	7.59	11.38	1.18	5. 8	9.16
1.50 1.20 0.75	Arnhem A.	8.50	8.20	11.48	1.30	5.21	9.30
	<i>Vertr. n. Utrecht</i>	9. 5		12. 5	2.50	5.50	
	<i>n. Emmenik</i>	10.—			2.10	9.15	

* Goederentrein met personen.

Van Groningen naar Harlingen.

TARIEF.							
1 kl. 2 kl. 3 kl.	Groningen V.	7. 5	12.10			6. 5	
0.25 0.20 0.15	Vierverlaten	7.13	12.18			6.13	
0.60 0.45 0.30	Zandhoorn.	7.25	12.32			6.27	
0.95 0.75 0.45	Griepkerk.	7.38	12.46			6.41	
1.45 1.20 0.75	Buitenpost.	8.—	1. 9			7. 5	
2.— 1.60 1.—	Veenwoude.	8.16	1.25			7.21	
2.20 1.75 1.10	Hordegarijp.	8.26	1.36			7.31	
2.70 2.15 1.35	Leeuwarden.	8.46	1.57	4.—		7.50	
2.90 2.30 1.45	Deinum.	8.55	2. 6	4.10		7.58	
3.25 2.60 1.60	Dronrijp.	9.10	2.21	4.26		8.11	
3.50 2.85 1.75	Franecker.	9.22	2.34	4.43		8.23	
4.— 3.20 2.—	Harlingen. A.	9.40	2.55	5.—		8.41	

STAATSSPOORWEGEN ENZ.

1 Oct.

Van Roosendaal naar Bergen op Zoom.

TARIEF.						
v. Roosendaal:						
1 kl.	2 kl.	3 kl.	Roosendaal . . . V.	8.45	11.45	4.40 8.30
0.35	0.25	0.15	Wouw	8.57	11.57	4.59 8.42
0.65	0.50	0.30	Bergen op Zoom. A.	9.10	12.10	5.10 8.55

1 Nov.

Nijmegen—Kleef.

TARIEF.			<i>Keulsche tijd</i>			
1 kl.	2 kl.	3 kl.	Nijmegen V.	6. 5	11. 5	3. — 5.45
0.53	0.41	0.23	Groesbeek	6.19	11.18	3.14 5.59
0.82	0.61	0.41	Cranenburg V.	6.40	11.39	3.35 6.20
1.40	0.99	0.70	Kleef A.	6.55	11.53	3.50 6.35
6.94	5.08	3.50	Keulen A.	10.15	2.30	7. 5 9.55

In correspondentie naar Crefeld, Keulen, Frankfort, Aken, Maastricht. — De Keulsche tijd maakt met Nijmegen een verschil van 15 min., zoodat de treinen 15 min. vroeger van Nijmegen vertrekken dan boven wordt aangegeven.

Van Tilburg naar Turnhout.

Tilburg Holl. td. . . . V.	6.40	12. 5	5.30
Riel	6.50	12.15	5.40
Alphen	7. 1	12.26	5.51
Baarle-Nassau.	7.14	12.39	6. 4
Weelde Merxplas Bel. td.	7.32	12.56	6.22
Turnhout A.	7.43	1. 8	6.33

Aken—Maastricht—Landen.

TARIEF. (in francs).				1	3	5	7	9
1 kl.	2 kl.	3 kl.	Aken. Pres. td. V.	6. —	11.15		4.37	6.55
1.20	0.90	0.60	Simpelveld . . .	6.24	11.39		5. 1	7.19
1.90	1.50	1. —	Wylre	6.33	11.48		5.10	7.32
2.50	1.96	1.30	Valkenburg . . .	6.43	11.58		5.20	7.45
3. —	2.30	1.50	Meerssen	6.52	12. 7		5.29	7.56
3.60	2.70	1.80	Maastricht H. td.	7.10	12.25		5.47	8. 6
4.05	3.05	2. —	Landen Bly. td.	7.29	12.44		6. 5	
5.35	4.05	2.65	Diepenbeek . . .	7.57	1.12		6.33	
5.90	4.45	2.95	Hasselt. . . A.	8. 5	1.20		6.41	
			Hasselt. . . V.	8.40	1.25	4. —	8. —	
6.40	4.80	3.20	Alken	8.55	1.34	4.15	8.15	
7.35	5.55	3.65	St. Truiden . . .	9.45	1.52	6.25	8.10	
8.15	6.15	4.05	Landen . . . A.	10.10	2. 7	6.50	9.15	

Van Maastricht naar Luik.

(in francs).						
1 kl.	2 kl.	3 kl.	Maastricht V.	7.40	12.25	5.50
1.20	0.90	0.55	Visé	5.15	8. 3	12.48 6.13
2.40	1.80	1.20	Luik A.	5.50	8.50	1.35 7. —

1 Oct.

STAATSSPOORWEGEN ENZ.

Van Bergen op Zoom naar Roosendaal.

TARIEF.							
v. Bergen op Z.							
1 kl.	2 kl.	3 kl.	Bergen op Zoom. V.	7.10	10.40	2.50	7.—
0.30	0.25	0.15	Wouw	7.21	10.51	3. 1	7.16
0.65	0.50	0.30	Roosendaal . . . A.	7.35	11. 5	3.15	7.30

1 Nov.

Kleef—Nijmegen.

TARIEF.				Maand. en Dond			
1 kl.	2 kl.	3 kl.	<i>Keulse tijd</i>	2, 3 kl.			
sbgr.	sbgr.	sbgr.	Keulen . . . V.	7	9.45	1.45	5.30
9	7	4½	Kleef . . . V.	6.—	10.15	1.15	8.25
13	10	6½	Cranenburg. V.	6.50	10.35	1.35	8.55
24	17	12	Groesbeek . V.	7.12	10.42	1.42	9. 2
			Nijmegen . . A.	7.45	10.55	1.55	9.15

Van Turnhout naar Tilburg.

Turnhout Belg. td. . V.	9.47	4. 8	8.12
Weelde-Merxplas. . . .	10. 3	4.24	8.28
Baarle-Nassau. . Holl. td.	10.21	4.42	8.46
Alphen.	10.30	4.51	8.55
Riel.	10.41	5. 2	9. 6
Tilburg A.	10.50	5.10	9.15

Landen—Maastricht—Aken.

TARIEF.				2	4	6	8	10
(in francs).								
1 kl.	2 kl.	3 kl.	Landen. Blg. td. V.		6.20	9. —	1.10	3.40
1.—	0.70	0.45	St. Truiden . . .		7.10	9.50	2.45	5.45
2.—	1.40	0.90	Alken		7.40	10.20	3.15	6.15
			Hasselt . . . A.		7.50	10.30	3.25	6.25
2.20	1.70	1.10	Hasselt . . . V.		9.44		3.46	7.55
2.80	2.10	1.40	Diepenbeek . . .		9.53		door	8. 4
4.10	3.05	2.65	Lanaeken		10.26		4.15	8.36
4.55	3.40	2.30	Maastricht Holl. td.	8.15	10.45		4.34	8.55
5.25	3.95	2.60	Meerssen Pruiss. td.	8.27	10.54		door	9. 4
5.65	4.35	2.90	Valkenburg. . . .	8.38	11. 4		door	9.13
6.25	4.70	3.20	Wylre	8.51	11.15		door	9.23
6.95	5.20	3.50	Simpelveld	9. 5	11.29		5. 6	9.36
8.15	6.15	4.05	Aken A.	9.30	11.54		5.31	10. 1

Van Luik naar Maastricht.

(in francs).							
1 kl.	2 kl.	3 kl.	Luik V.	6.55	9.30	1.45	3.21
1.30	0.95	0.65	Visé	7.27	10. 1	2.20	3.52
2.40	1.80	1.20	Maastricht . . A.	8.—	10.35		4.26

1 Oct. GROOTE BELG. CENTRAAL SPOORWEG.

TARIEF.			Van Rotterdam naar Breda en Antwerpen.				
			STATIONS.	2	4	6	8
Van Rotterdam:							
1 kl.	2 kl.	3 kl.	Rotterdam V.		8. 5	12.15	5.15
0.80	0.70	0.44	Dordrecht.		9.15	1.25	6.25
1.84	1.48	0.92	Moerdijk.	6.20	10.38	2.48	7.48
2.10	1.67	1.04	Zevenbergen.	6.30	10.48	2.58	7.58
2.50	2.—	1.25	Oudenbosch.	6.45	10.59	3. 9	8. 9
2.95	2.36	1.46	Roosendaal A.	7.—	11.10	3.20	8.20
van Breda:							
			Breda V.	7.—	10.20	2.30	6.30
0.45	0.36	0.23	Etten.	7.15	10.35	2.45	6.45
1.16	0.92	0.57	Roosendaal. A.	7.40	11.—	3.10	7.10
van Rotterdam:							
			Roosendaal. V.	7.50	11.15	3.25	8.25
3.34	2.66	1.67	Esschen.	8.20	11.45	3.55	8.55
3.65	2.94	1.87	Calmphout.	8.31	11.56	4. 6	9. 6
4.14	3.30	2.05	Cappellen.	8.42	12. 7	4.17	9.17
4.33	3.46	2.17	Eeckeren.	8.50	12.15	4.25	9.25
4.68	3.73	2.34	Antwerpen. A.	9 —	12.25	4.35	9.35
			<i>Van Antw.n.Brussel</i>	9.15	12.38	4.50	9.45
			<i>" Brusseln.Parijs</i>		2.35	7.15	
			<i>" Antw. n. Gent</i>	11.—	3.—	6.30	

TARIEF.			Van Antwerpen naar Breda en Rotterdam.				
			STATIONS.	1	3	5	7
Van Antwerpen:							
(in francs)							
1 kl.	2 kl.	3 kl.	Antwerpen V.	7.35	10.20	3.37	6.20
0.80	0.55	0.35	Eeckeren.	7.45	10.31	3.48	6.32
1.10	0.90	0.55	Cappellen.	7.53	10.38	3.55	6.40
2.—	1.60	3.—	Calmphout.	8. 5	10.50	4. 7	6.53
2.80	2.25	1.40	Esschen.	8.20	11. 5	4.22	7.15
3.65	2.90	1.80	Roosendaal A.	8.30	11.15	4.32	7.25
			Roosendaal V.	8.55	11.35	4.50	7.40
5.15	4.15	2.55	Etten.	9.21	12. 1	5.16	8. 6
6.10	4.85	3.—	Breda. A.	9.35	12.15	5.30	8.20
			Roosendaal. V.	8.50	11.35	4.52	8.25
4.60	3.70	2.30	Oudenbosch.	9. 3	11.47	5. 3	8.38
5.45	4.35	2.70	Zevenbergen.	9.15	11.58	5.14	8.49
5.55	4.80	3.—	Moerdijk.	9.40	12.25	5.40	9.—
8.—	6.40	4.—	Dordrecht.	10.40	1.25	6.40	
9.90	7.90	4.95	Rotterdam A.	11.55	2.40	7.55	
			<i>Vertr. Holl. spoor</i>	12.25	3.20	8.25	
			<i>" Rijns spoor</i>	12.15	3.10	8.15	

POLYTECHNISCHE SCHOOL

Het bestuur der Polytechnische School is opge-
dragen aan een Directeur en een Raad van Be-
stuur, tevens vergezeld met de Hoofden van de School.
De Directeur is Verantwoord van den Staat.
De Bestuur is Verantwoord van den Staat en
de Hoofden van de School.

DIRECTEUR

DR. J. GOLLEN STUART

Gezondheids van den Raad van Bestuur

DR. A. GOLDBERMAN

POLYTECHNISCHE SCHOOL.

Het bestuur der Polytechnische School is opgedragen aan een Directeur en een Raad van Bestuur, zamengesteld uit de Hoogleeraren der School.

De Directeur is Voorzitter van den Raad.

De Secretaris wordt jaarlijks door den Raad uit zijn midden gekozen.

DIRECTEUR

DR. L. COHEN STUART.

Secretaris van den Raad van Bestuur

DR. A. C. OUDEMANS JR.

HOOFDELSRUK

In de eerste en tweede Wiskunde.

De A. F. W. Dijkster — Leiden 1872.

De A. F. W. Dijkster — Leiden 1872.

De A. F. W. Dijkster — Leiden 1872.

De A. F. W. Dijkster — Leiden 1872.

In de Wiskunde en in het Ikon van Wiskunde en

Gedrag.

De A. F. W. Dijkster — Leiden 1872.

In de Wiskunde en in het Ikon van Wiskunde en

De A. F. W. Dijkster — Leiden 1872.

In de Wiskunde en in het Ikon van Wiskunde en

De A. F. W. Dijkster — Leiden 1872.

In de Wiskunde en in het Ikon van Wiskunde en

De A. F. W. Dijkster — Leiden 1872.

In de Wiskunde en in het Ikon van Wiskunde en

De A. F. W. Dijkster — Leiden 1872.

De A. F. W. Dijkster — Leiden 1872.

In de Wiskunde en in het Ikon van Wiskunde en

De A. F. W. Dijkster — Leiden 1872.

De A. F. W. Dijkster — Leiden 1872.

HOOGLEERAREN.

In de zuivere en toegepaste Wiskunde.

DR. G. F. W. BAEHR. — *Langendijk.*

F. J. VAN DEN BERG. — *Oude Delft.*

DR. L. COHEN STUART. — *Oude Delft.*

DR. R. W. VAN GOENS. — *Spooringel.*

In de Wiskunde en in het ijken van Maten en Gewigten.

DR. F. J. STAMKART. — *Binnenwatersloot.*

In de toegepaste Natuurkunde.

DR. H. G. VAN DE SANDE BAKHUIZEN. — *Voorstraat.*

In de kennis van werktuigen en mech. Technologie.

D. GROTHE. — *Voorstraat.*

In de schoone Bouwkunde.

E. GUGEL. — *Oude Delft.*

In het handelsregt, administratief regt en staat-huishoudkunde.

MR. J. L. DE BRUYN KOPS. — *Oude Delft.*

In de Waterbouwkunde.

J. LEBRET. — *Voorstraat.*

N. W. HENKET. — *Oude Delft.*

— In de Scheikunde.

DR. A. C. OUDEMANS JR. — *Koornmarkt.*

In de Mineralogie, Geologie, het Mijnwezen en
verwante wetenschappen.

DR. H. VOGELSANG. — *Oude Delft.*

LEERAREN.

In de Werktuigbouwkunde.

A. HUËT. — *Wijnhaven.*

In de Scheikunde en Scheikundige Technologie.

DR. L. C. LEVOIR. — *Oude Delft.*

In het Boetseren.

E. LACOMBLÉ. — *Oude Delft.*

In de burgerlijke Bouwkunde.

G. J. MORRE. — *Oude Delft.*

(Adsistent: C. MUYSKEN. — *Camaretten.*)

In de Scheepsbouwkunde.

A. C. VAN LOO. — *'s Hage.*

In het maken van Modellen en Werktuigen.

G. REUVEKAMP. — *Binnenwatersloot.*

In het Handteekenen.

P. TËTAR VAN ELVEN. — *Koornmarkt.*

AMBTENAAR VAN ADMINISTRATIE.

H. L. VERSCHOOR. — *Voldersgracht.*

CONCIERGE.

C. P. WIES. — *In het gebouw.*

PORTIER.

H. SHEEGERS. — *Nieuwstraat.*

PROGRAMMA DER LESSEN,

WELKE

gedurende het jaar 1867—1868,

AAN DE

POLYTECHNISCHE SCHOOL

ZULLEN GEGEVEN WORDEN.

Beschrijvende meetkunde.

Bol. Perspectief en schaduw van lichamen door platte en eenvoudige gebogen vlakken begrensd. Eerste gedeelte van de theorie der kromme lijnen en gebogen oppervlakken.

4 uren 's weeks, waarvan 2 u. teekenen.

Ingenieurs B_1 en tot paschen technologen B_1 .

Voortzetting van de theorie der gebogen oppervlakken, met toepassing op perspectief en schaduw.

3 u., waarvan 2 u. teekenen.

Ingenieurs B_2 .

Analytische meetkunde.

In het platte vlak. 2 u.

Ingenieurs B_1 .

In de ruimte. 1 u.

Ingenieurs B_2 .

Cursus in de beginselen. 2 u.

Technologen B_1 .

Bolvormige driehoeksmeting.

Ingenieurs B_2 . 2 u. tot Kersmis.

Analyse.

Hoogere stekunde; differentiaal- en integraalrekening.

Eerste deel van den cursus. 5 u.

Ingenieurs B_1 .

Tweede deel van den cursus. 4 u.

Ingenieurs B_2 .

Waarschijnlijkheidsrekening.

Algemeene beginselen. Methode der kleinste quadraten. 1 u.

Theoretische mechanica.

Evenwigt van vaste lichamen en beweegbare stelsels. Beweging van een stoffelijk punt.

3 u., na Kersmis 2 u.

Ingenieurs C_1 .

Beweging van vaste lichamen. Evenwigt en beweging van vloeistoffen.

3 u., na Kersmis 2 u.

Ingenieurs C_2 .

Toegepaste mechanica.

Wederstand van bouwstoffen. 3 u. na Kersmis.

Ingenieurs C_1 .

Wederstand van bouwstoffen, vervolg. Hout- en ijzer-
 constructien. Bekleedingsmuren. Gewelven.

3 u., na Kersmis 2 u.

Ingenieurs C_2 .

Theorie der moteurs. 2 u. na Kersmis.

Civiele en werktuigkundige ingenieurs C_2 .

Beginnelsen van theoretische en toegepaste mechanica.

Tweede gedeelte van den cursus. 3 u.

Technologen B_2 .

Toegepaste natuurkunde.

Electriciteit en magnetisme. Geluid. 3 u.

Ingenieurs B_1 en technologen B_1 .

Licht. Warmte. 3 u.

Ingenieurs B_2 en technologen B_2 .

Interferentie, polarisatie en dubbele breking van
 licht. 1 u.

Theoretische en anorganische scheikunde

Mijnen-ingeniëurs B_1 en technologen B_1 .

Organische scheikunde.

Technologen B_2 .

Analytische scheikunde.

Ingenieurs B_1 en technologen B_1 .

Scheikunde der bouwstoffen.

Ingenieurs P_2 .

Oefeningen in het scheikundig laboratorium.

Qualitative en quantitative analyse en het maken
 van præparaten. 6 u.

Technologen.

Qualitative en quantitative analyse. 6 u.

Mijnen-ingenieurs.

Qualitative en quantitative analyse der bouwstoffen.

4 u.

Ingenieurs B₂.

Delfstofkunde.

Algemeene kristalleer. Mineralogie. 4 u.

Mijnen-ingenieurs B₁.

Mineralogische oefeningen. 4 u.

Mijnen-ingenieurs B₂.

Aardkunde. 1 u.

Mijnontginning.

Herhaling. 2 u.

Mijnen-ingenieurs C₂.

Werktuigbouwkunde en werktuigkundig teekenen.

Onderdeelen van werktuigen. Eerste deel van den cursus. 2 u.

Werktuigkundige ingenieurs B₁ en B₂.

Onderdeelen van werktuigen. Tweede deel van den cursus. 2 u.

Werktuigkundige ingenieurs C₁ en C₂.

Stoomwerktuigen. 2 u.

Werktuigkundige ingenieurs C₁ en C₂.

Teekenen. 9 u.

Werktuigkundige ingenieurs B en C.

Kennis van werktuigen.

2 u., na Kersmis 1 u.

Civiele en bouwkundige ingenieurs en mijnen-ingenieurs

C₁ en C₂.

Mechanische technologie.

Bewerking van metalen. 3 u.

Technologen B_1 en werktuigkundige ingenieurs B_1 .

Voortzetting van het weven. Papierfabrikatie. Houtbewerking. Porselein en aardewerkfabrikatie. 3 u.

Technologen B_2 en werktuigkundige ingenieurs B_2 en C_1 .

Scheikundige technologie.

Water. Licht en brandstoffen. 2 u. na Kersmis.

Technologen B_1 .

Alcalien, alcalische aarden en metalen. Technologie der organische stoffen. 2 u.

Technologen B_2 .

Burgerlijke bouwkunde en bouwkundig teekenen.

a. Constructie.

Bouwstoffen en onderdeelen van gebouwen. Houtconstructien, eerste gedeelte. 8 u., waarv. 6 u. teekenen.

Civiele en bouwkundige ingenieurs B_1 .

Houtconstructien, tweede gedeelte. Steen- en ijzerconstructien. 6 u., waarv. 4 u. teekenen.

Civiele en bouwkundige ingenieurs B_2 .

Constructie van eenvoudige gebouwen. 3 u. teekenen.

Civiele ingenieurs. C_1 .

Idem. 3 u. teekenen.

Civiele ingenieurs C_2 .

Cursus in de eerste beginselen van constructie.

3 u. teekenen.

Werktuigkundige ingenieurs C_1 en C_2 , mijnen-ingenieurs

C_2 en technologen B_2 .

b. Schoone bouwkunst.

Leer van vormen. 2 u. teek. en tot Paschen 1 u. voordr.

Bouwkundige ingenieurs B_2 .

Inleiding tot het projecteren. 1 u. voordr. na Kersmis.

Bouwkundige ingenieurs B_2 .

Oefeningen in het projecteren. 6 u. teekenen.

Bouwkundige ingenieurs C_1 .

Ornament. 4 u. teekenen.

Bouwkundige ingenieurs C_1 .

Kunstgeschiedenis. 1 u. voordr. en na Kersm. 2 u. teek.

Civiele en bouwkundige ingenieurs C_1 .

Idem. 3 u. teekenen.

Civiele en bouwkundige ingenieurs C_2 .

Waterbouwkunde en waterbouwkundig teekenen.

a. Beginselen.

Bouwstoffen. Beschoeijingen en bekleedingsmuren.

Duikers. Vaste houten bruggen. 3 u., waarv. 2 u. teek.

Civiele en bouwkundige ingenieurs B_2 .

Voor de civiele ingenieurs B_2 . na Paschen 6 u., waarv. 5 u. teekenen.

b. Eigenlijke Waterbouwkunde.

Hydrographie van Nederland. Vaste waterkeeringen.

Oeververdedigingen. Rivieren en rivierwerken.

2 u. voordr.

Civiele ingenieurs C_1 .

Kanalen. Sluizen. Reeden en havens. Dokken. Polderwerken. 9 u., waarv. 6 u. teekenen.

Civiele ingenieurs C_2 .

c. Wegen en bruggen.

Vervolg van de vaste houten bruggen. Gewone wegen en spoorwegen. Gedeeltelijk de beweegbare houten bruggen.

8 u., waarv. 6 u. teekenen.

Civiele ingenieurs C_1 .

Beweegbare houten bruggen. Steenen bruggen. IJzeren vaste en beweegbare bruggen. 8 u., waarv. 6 u. teek.

Civiele ingenieurs C_2 .

In den cursus over burgerlijke bouwkunde, over eigenlijke waterbouwkunde en over wegen en bruggen is begrepen het maken van ontwerpen, bestekken en begrootingen.

Scheepsbouwkundig teekenen.

Scheepsbouwkundige ingenieurs B_1 en B_2 .

Landmeten en waterpassen.

Theorie.

4 u., na Kersmis 3 u.

Civiele en bouwkundige ingenieurs C_1 en mijnen-ingenieurs C_2 .

Praktische oefeningen met instrumenten.

Civiele en bouwkundige ingenieurs C_1 en C_2 .

Geodesie.

Uitbreiding van den cursus over het landmeten, met het oog op groote opmetingen. Sterrekundige bepalingen. Kaartenprojectien.

1 u.

Civiele ingenieurs C_2 .

Sitnatieteekenen.

Civiele ingenieurs C_1 .

Staathuishoudkunde.

Verschillende onderwerpen ter bekoming van een overzicht van den oeconomischen toestand van Neder-

land, in verband met onze wetten en verordeningen,
— met korte historische toelichting. 2 u.

Handelsregt. 1 u.

Administratief regt.

In betrekking tot waterstaat en openbare werken.
2 u., na Kersmis 1 u.

Civiele en bouwkundige ingenieurs C₂.

In betrekking tot fabrieken en werktuigen.
1 u. na Kersmis.

Werktuigkundige ingenieurs C₂.

In betrekking tot het mijnwezen.

Mijnen-ingenieurs C₂.

Handteekenen.

Meetkundige lichamen en voorwerpen naar de na-
tuur, tevens oefening in het wasschen. 2 u.

Onderdeelen van het menschelijk ligchaam. 4 u.

Ornament. 4 u.

Landschapteekenen. 2 u.

Boetseren. 6 u.

IJK van maten en gewigten. 4 u.

Gelegenheid tot praktische oefeningen met gereed-
schap en draaibank zal op daartoe aan te wijzen tijden
open staan.

TOELICHTING.

Bij het vaststellen van dit programma is ondersteld:
dat allen, die van het onderwijs aan de Polytechnische School gebruik maken, in het bezit zijn van de kundigheden, welke aan eene hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus kunnen verkregen worden, voor zooverre namelijk die kundigheden betrekking hebben op de vakken waarop zij zich wenschen toe te leggen;
ten andere, dat allen, die zich aan de Polytechnische School tot *technoloog* of *ingenieur* wenschen te bekwamen en een *diploma* als zoodanig wenschen te verwerven, de kundigheden bezitten, die bij het examen A, vermeld in art. 59 der wet van 2 Mei 1863, Staatsblad n°. 50, zijn voorgeschreven.

Voorts is het programma er op ingerigt dat laatstgemelden:

door het volgen van een *driejarigen cursus* zich de kundigheden kunnen eigen maken, die gevorderd worden bij het examen B, art. 60, waardoor het diploma van *technoloog* verkregen wordt;

en door het volgen van een *eersten tweejarigen cursus* de kundigheden, welke gevorderd worden voor een der examens B, art. 61—65, en daarna door het volgen van een *tweeden tweejarigen cursus*, die welke verder vereischt worden voor het overeenkomstige examen C, waardoor een diploma van *ingenieur* verkregen wordt.

In het belang van eene doelmatige verdeling van den tijd over de verschillende vakken is aangenomen dat de eerste tweejarige cursus voor bouwkundig, werktuigkundig en mijnen-ingenieur, zich ook over enkele vakken, die eerst in het examen C voorkomen, behoorde uit te strekken.

Voor zoo verre de lessen eene bepaalde plaats in dit leerplan innemen, is deze in het programma aangewezen. De lessen aangeduid door B_1 , zijn meer bepaald bestemd voor het *eerste*, die aangeduid door B_2 , voor het *tweede* voorbereidingsjaar voor examen B. Gelijke beteekenis hebben C_1 en C_2 , met het oog op examen C.

De cursus in het vak van den ijk is bestemd voor hen, die zich aan de Polytechnische School voor de betrekking van arrondissements-ijker der maten en gewigten wenschen te bekwamen.

Aldus vastgesteld ter algemeene vergadering van Leeraren en Hoogleeraren der Polytechnische School, op heden den 28sten Mei 1867.

(Get.) L. COHEN STUART,

Voorzitter.

A. C. OUDEMANS Jr.,

Secretaris.

REGLEMENT

voor het gebruik van de

Bibliotheek der Polytechnische School.

1. De bibliotheek zal geopend zijn iederen Maandag en Donderdag, 's namiddags van 2 tot 4 ure, en iederen Dingsdag en Vrijdag, 's avonds van 7 tot 10 ure; in de vacantiën, iederen Maandag en Donderdag, 's namiddags van 1 tot 4 ure.

Op deze uren zal altijd de bibliothecaris of zijn assistent tegenwoordig zijn, en bereid bevonden worden, zoo veel mogelijk, noodige inlichting of hulp te verschaffen.

Docenten der Polytechnische School staat het bezoeken van de bibliotheek, ook buiten de genoemde uren, dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, van 9 tot 4 ure vrij.

2. Docenten en kweekelingen der Polytechnische School kunnen voor hun persoonlijk gebruik werken uit de bibliotheek, tegen behoorlijk ontvangstbewijs, ter leen bekomen.

Voor personen, die niet tot de School behooren, wordt daartoe eene bijzondere vergunning van den directeur of van den bibliothecaris vereischt.

3. De gewone leestijd, waarvoor boeken uitgeleend worden, is veertien dagen.

Indien na verloop van dien tijd het werk nog langer begeerd wordt kan de termijn van teruggave door den bibliothecaris verlengd worden, echter slechts ingeval het werk door niemand anders verlangd wordt, en onder verbindtenis van onverwijld terugzending, zoo dra zulks het geval mogt zijn.

4. Van de uitgeleende werken wordt door den bibliothecaris een register gehouden, dat steeds in de bibliotheek voorhanden zal zijn.

De bibliothecaris houdt aantekening van de aanvragen van uitgeleende werken. Aan dergelijke aanvraag wordt, nadat het verlangde werk weder ingekomen is, zoo spoedig mogelijk voldaan, en wel indien hetzelfde werk door meer dan één persoon verlangd wordt, in de volgorde waarin de aanvragen zijn geschied.

5. Niemand zal meer dan tien banden te gelijk ter leen mogen hebben zonder vergunning van den directeur of van den bibliothecaris.

6. Teekeningen, kaarten, platen, plaatwerken, handschriften, woordenboeken, losse nummers van tijdschriften of vervolgwerken kunnen niet dan bij uitzondering worden ter leen verstrekt, ingevolge eene bijzondere vergunning van den directeur of van den bibliothecaris, aan wien de beslissing toekomt of eenig werk onder de bepaling van dit artikel valt.

7. De tijdschriften moeten gedurende de twee eerste maanden nadat zij zijn ingekomen steeds van Maandag ochtend 9 tot Vrijdag avond 10 ure in de bibliotheek aanwezig zijn.

De bibliothecaris heeft echter de bevoegdheid om

bij uitzondering en voor zoo lang hiertegen door geen van de docenten bedenking wordt gemaakt, de nieuw ingekomen nommers van tijdschriften, die meer bepaaldelijk op het vak van een der docenten betrekking hebben, aan dien docent, alvorens zij in de bibliotheek ter lezing worden gelegd, voor den tijd van eene week ten gebruike te geven.

8. De afgifte en het wederom in ontvang nemen van werken geschiedt alleen op Dingsdag en Vrijdag avond, op de uren dat de bibliotheek geopend is.

De bibliothecaris heeft echter de bevoegdheid hier van af te wijken.

9. Van 1 tot 10 Julij worden geen werken uitgeleend. Voor 1 Julij moeten alle uitgeleende werken terug bezorgd worden.

In bijzondere gevallen, ter beoordeeling van den bibliothecaris, moeten, op diens schriftelijke aanvraag, de uitgeleende werken ook binnentijds onmiddellijk terug bezorgd worden.

10. Ieder is verantwoordelijk voor de schade aan eenig door hem ontvangen werk, terwijl het in zijn bezit was, toegebracht, en is gehouden bij verlies of bederf, de waarde van het geheele werk — van tijdschriften den geheelen jaargang — te vergoeden; in zooverre namelijk geene enkele deelen of nommers te bekomen zijn. Echter kan in bijzondere gevallen met eene mindere schadevergoeding genoegen genomen worden.

Vergoeding is opvorderbaar van ieder, die, na tweemaal schriftelijk door den bibliothecaris daartoe te zijn uitgenoodigd, nalatig blijft in het terugzenden van eenig werk.

De beslissing of vergoeding behoort te worden gevorderd, en zoo ja, de bepaling tot welk bedrag staat aan den bibliothecaris.

11. Bij het bezoeken van de bibliotheek zullen overjassen, hoeden, rottingen en dergelijke achtergelaten worden.

In de bibliotheek zal niet dan op zeer zacht fluisserenden toon gesproken en niet gerookt worden.

12. In gevallen waarin dit reglement niet voorziet, beslist de directeur, zooveel mogelijk in overleg met den bibliothecaris.

Ontworpen in overleg met den Raad van Bestuur,

DELFT, den 7 Februarij 1865.

De Directeur der Polytechnische School,

(Get.) L. COHEN STUART.

Vastgesteld, 's Gravenhage, den 18 Februarij 1865,

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

(Get.) THORBECKE.

NAAMLIJST DER LEDEN
VAN HET
STUDENTENCORPS,
DIE INGESCHREVEN ZIJN AAN DE POLYTECHNISCHE SCHOOL.

r. beteekent Technoloog.

C. I.	"	Civiel Ingenieur.
B. I.	"	Bouwkundig Ingenieur.
S. I.	"	Scheepsbouwkundig Ingenieur.
W. I.	"	Werktuigkundig Ingenieur.
M. I.	"	Mijnen-Ingenieur.
IJ.	"	IJker.
V. S.	"	Verschillende studievakken.

A.

A. B. Albers,
L. E. Asser,

C. B. I. de Koning,
C. B. I. Nijenhuis,

Hypolitusbuurt.
Binnenwatersloot.

B.

J. H. Backer,
E. F. van de Sande

C. B. I. Steenbeek,

Voorstraat.

Bakhuyzen,

W. I. zijne Moeder,

's Hage.

W. Beijerinck,

V. S. Mevr. Logger,

Oude Delft.

A. A. Bekaar,

C. I. van Tol,

Koornmarkt.

H. E. van Berckel,

C. I. zijne Moeder,

Oude Delft.

J. J. E. van Bergen,

C. B. I. Ahsman,

Voorstraat.

S. L. G. Birnie,

M. I. Nobel,

Pepersteeg.

J. H. C. Blaauw,

V. S. van der Valk,

Markt.

J. W. Boom,

W. S. I. van Alphen,

Binnenwatersloot.

W. J. Brender à Brandis,

C. I. zijne Ouders,

's Hage.

J. C. de Bruijn,

C. B. I. zijne Moeder,

Oude Delft.

C. L. Brunings,

C. B. I. Te Meij,

Markt.

J. J. Brutel de la Rivière,

C. B. I. Mevr. Wellan,

Oude Delft.

C.

H. van Capellen,	c. l. zijn Vader,	<i>Oude Delft.</i>
R. J. Castendijk,	c. B. l. Duffels,	<i>Binnenwatersloot.</i>
T. C. Colenbrander,	c. l. Geerts,	<i>Oude Delft.</i>
J. W. le Comte,	c. B. l. zijne Ouders,	<i>Oude Delft.</i>
J. H. B. Cox,	w. l. T. Wolterbeek,	<i>Voldersgracht.</i>

D.

A. Damme,	ij. Sar,	<i>Markt.</i>
M. C. Dannenbargh,	v. s. Gauert,	<i>Turfmarkt.</i>
J. J. P. Day,	T. zijne Ouders,	<i>Verwersdijk.</i>
J. H. L. van Deinse,	w. l. Moerman,	<i>Vrouwenregt.</i>
J. C. Dibbetz,	v. s. zijne Moeder,	<i>Oude Delft.</i>
N. van Dissel,	w. l. de Vries,	<i>Binnenwatersloot.</i>
J. Drost Jr.,	c. w. l. van Heumen,	<i>Oude Delft.</i>
A. Deking Dura,	c. l. Scholten,	<i>Voorstraat.</i>

E.

J. M. Esche,	v. s. Blisting,	<i>Koornmarkt.</i>
--------------	-----------------	--------------------

F.

Ph. J. W. Feith,	w. l. zijne Ouders,	<i>'s Hage.</i>
R. Fennema,	M. l. Marinas,	<i>Voorstraat.</i>
J. A. François,	c. B. l. van 't Hoff,	<i>Markt.</i>

G.

W. O. Gallois,	c. B. l. Olifiers,	<i>Burgwal.</i>
J. F. Groll,	c. B. l. Karis,	<i>Voorstraat.</i>
H. P. Gutteling,	c. l. zijne Ouders,	<i>Koornmarkt.</i>

H.

H. C. C. M. Hamming,	c. l. v. Alphen,	<i>Binnenwatersloot.</i>
M. H. Hartogh,	c. B. l. Karis,	<i>Voorstraat.</i>
J. Harten,	T. Wiegman,	<i>Rotterdammerpoort</i>

B. F. W. van Hasselt,	v. s. zijne Ouders,	's Hage.
J. van Hasselt,	c. B. l. zijne Ouders,	's Hage.
S. van Heemstra,	v. s. v. Zee,	Verwersdijk.
A. W. Hein,	B. C. l. Dabertrand,	Burgwal.
T. W. C. Herekenrath,	c. B. l. Meijer,	Oude Delft.
J. P. E. Hoenfft,	B. l. Ouwerling,	Noordeinde.
J. A. Hooze,	M. l. Graswinckel,	Voorstraat.
C. J. Hudig,	w. l. Addink,	Markt.

I.

S. G. Intveld,	v. s. Karis,	Voorstraat.
J. A. Roessingh van Iterson,	c. l. Peterse,	Jacob Gerritstraat.

J.

C. J. de Jaager,	Fauel,	Papestraat.
H. de Jong van Beek en Donk,	w. l. zijne Ouders,	Oude Delft.
C. J. de Jong van Beek en Donk,	c. B. l. zijne Ouders,	Oude Delft.
D. de Jongh Hz.	M. l. Wed. Wagner,	Markt.

K.

S. Karsten,	c. B. l. Karis,	Voorstraat.
A. E. Kerkhoven,	t. v. d. Drift,	Brab. Turfmarkt.
P. H. van der Kemp,	v. s. Pijpers,	Cameretten.
A. Keurenaer,	c. l. zijne Ouders,	Oude Delft.
C. P. J. van Koetsveld,	v. s. Schrijvers,	Markt.
D. J. Korteweg,	w. l. Verdussen,	Turfmarkt.
W. K. L. Kraft,	v. s. zijne Moeder,	's Hage.
A. F. N. Kraft,	v. s. zijne Moeder,	's Hage.

L.

K. F. H. van Lange,	v. s. Ahsman,	Voorstraat.
G. L. van Lennep,	B. l. Mej. Post,	Hypolitusbaan.
H. G. Levert,	c. l. Besteman,	Oude Delft.
A. E. Lindo,	c. B. l. zijne Ouders,	's Hage.

M.

C. J. van der Mandele,	c. B. I. zijne Ouders,	<i>Oude Delft.</i>
A. W. Mees,	c. B. I. Leclercq.	<i>Oude Delft.</i>
J. E. de Meijer,	c. B. I. Hartsineck,	<i>Noordeinde.</i>
W. C. Metselaar,	c. B. I. zijne Ouders,	<i>Spooringel.</i>
W. Molenaar,	c. I. zijne Moeder,	<i>Oude Delft.</i>
M. Mouw A. Hzn.,	w. I. Ahsman,	<i>Oude Delft.</i>
J. Mulder,	c. I. Schaap,	<i>Koornmarkt.</i>
A. F. L. Rouwenhorst Mulder,	c. w. I. Ahsman,	<i>Voorstraat.</i>
P. G. N. Haitsma Mulier,	c. I. Brouwer,	<i>Wijnhaven.</i>

N.

H. W. Nachenius,	B. I. Vermeulen,	<i>Oude Delft.</i>
J. J. Naeff,	v. s. Begelingen,	<i>Oude Delft.</i>
E. R. van Nes van Meerkerk,	c. B. I. Westhaven,	<i>Voorstraat.</i>
F. J. Nieuwenhuis,	c. B. I. Ahsman,	<i>Voorstraat.</i>
J. G. M. Numans,	v. s. Hoop,	<i>Choorstraat.</i>

O.

J. van Oldenborgh Wz.,	B. I. Viruly,	<i>Geer.</i>
G. Oosting,	c. I. Cramer,	<i>Jacob Gerritstraat.</i>
S. J. G. van Overveldt,	c. B. I. Wolf,	<i>Burgwal.</i>

P.

J. D. Pasteur,	c. B. I. Wed. Breetveld,	<i>Oude Delft.</i>
A. F. Pflughaupt,	c. B. I. Link,	<i>Nieuwstraat.</i>
W. A. M. Piepers,	w. I. zijne Ouders,	<i>'s Hage.</i>
A. L. van Plettenberg,	v. s. zijne Moeder,	<i>Oude Delft.</i>
A. van der Ploeg,	c. B. I. zijne Moeder,	<i>Koornmarkt.</i>
S. W. van der Ploeg,	c. B. I. zijne Moeder,	<i>Koornmarkt.</i>
A. J. Pluijgers,	c. B. I. Dikhoff,	<i>Binnenwatersloot.</i>

G. J. G. van de Poel,	v. s. van Hulst,	<i>Markt.</i>
J. F. L. Pool,	y. v. Noorden,	<i>Markt.</i>
A. Portielje,	w. i. van der Stuijt,	<i>Markt.</i>
M. M. E. A. Hollingerus		
Pijpers,	c. B. i. Dabertrand,	<i>Burgwal.</i>

R.

N. S. Rambonnet,	c. B. i. Swarttouw,	<i>Markt.</i>
H. A. Ravenek,	w. i. Verdussen,	<i>Turfmarkt.</i>
P. J. A. Renaud,	m. i. zijne Ouders,	<i>'s Hage.</i>
E. R. van Welderen Rengers,	c. B. i. zijne Ouders,	<i>'s Hage.</i>
C. P. E. Ribbins,	c. w. i. van Eersel,	<i>Oude Delft.</i>
L. C. F. J. Rieber,	c. B. i. zijne Moeder,	<i>Oude Delft.</i>
H. J. Rink,	c. i. Contze,	<i>Voldersgracht.</i>
J. A. Roest van Limburg, Azn.	c. B. i. van Hees,	<i>Voorstraat.</i>
J. C. W. de Ronde,	B. i. van Hulst,	<i>Markt.</i>
J. A. van Rossem,	y. Vermeulen,	<i>Oude Delft.</i>
J. G. M. Roijaards,	c. i. Frankamp,	<i>Oude Delft.</i>
A. J. Rühle von Liliénstern		
ter Meulen,	w. i. Breetveld,	<i>Choorstraat.</i>

S.

J. Sanders,	c. B. i. Contze,	<i>Markt.</i>
H. J. van der Schalk,	w. i. Gauert,	<i>Turfmarkt.</i>
C. M. Schols,	c. B. i. van Leeuwen,	<i>Markt.</i>
A. Schram de Jong,	c. i. van de Seyp,	<i>Binnenwatersloot.</i>
J. F. H. Schultz,	v. s. Kouwenhoven,	<i>Burgwal.</i>
C. B. Schuurman,	c. i. zijne Ouders,	<i>Rijswijk.</i>
E. J. Sillem,	v. s. van Leenwen,	<i>Markt.</i>
L. H. Slinkers,	c. B. i. Hesius,	<i>Nieuwstraat.</i>
R. A. J. Snethlage,	c. i. Huijgens,	<i>Oude Delft.</i>
J. A. Sijders,	c. i. Lammens,	<i>Voldersgracht.</i>
H. C. Sprenger,	w. i. Pijpers,	<i>Camaretten.</i>

A. F. Steers,	C. B. I. zijn Ouders,	's Hage.
G. van Genderen Stort,	C. B. I. v. d. Berg,	Oude Delft.
A. L. de Sturler,	W. I. Wennemer,	Markt.
J. Swart,	V. S. van Nooten,	Jacob Gerritstraat.
J. M. Sweep,	C. B. I. van Essen,	Breedsteeg.
M. Symons,	C. I. zijne Ouders,	Rotterdam.

T.

A. H. F. K. Thissen,	C. I. Olifiers,	Burgwal.
J. L. L. Tilanus,	T. Link,	Nieuwstraat.
J. C. E. Tromp,	C. B. I. Vellekoop,	Voorstraat.
S. W. Tromp Jr.,	C. B. I. v. Noorden,	Markt.
G. Turk,	C. B. I. zijne Ouders,	's Hage.

V.

W. Verweij Az.	C. I. van der Stuijt,	Markt.
J. J. Verweij,	T. v. d. Hoogen,	Geer.
K. de Vidal de Saint Germain,	C. B. I. Bossu,	Papestraat.
W. de Vogel,	V. S. zijne Ouders,	Binnenwatersloot.
P. D. Vreede,	W. I. Reijnders,	Koornmarkt.

W.

E. A. F. Weber,	V. S. zijne Ouders,	Achterom.
N. A. Wellen,	C. B. I. Schouten,	Turfmarkt.
J. R. M. Wiegel,	C. I. Hesse,	Noordeinde.
R. Witte,	W. I. Mevr. Logger,	Oude Delft.
H. J. Wolter,	W. I. den Hengst,	Koornmarkt.
W. van der Worff,	C. I. zijne Moeder,	Oude Delft.

N A A M L I J S T

der Ingeschrevenen aan de Polytechnische School,
die geen Lid zijn van het corps.

V. M. W. R. A. d'Ablaing

van Giessenburg,	C. B. I. Six,	<i>Voorburg.</i>
C. A. Besier,	C. B. I. zijne Ouders,	<i>'s Hage.</i>
F. A. van den Berg,	V. S. zijne Ouders,	<i>Oude Delft.</i>
D. J. A. Drost,	W. I. Ashman,	<i>Oude Delft.</i>
C. W. F. Falkenburg,	W. I. zijne Ouders,	<i>'s Hage.</i>
J. Figée,	W. I. Penders,	<i>Nieuwstraat.</i>
Mr. H. Hartogh Heijs		
van Zouteveen,	V. S.	<i>Oude Delft.</i>
M. H. Helderman,	V. S. Schouten,	<i>Oude Delft.</i>
H. van Heumen,	W. I. zijn Vader,	<i>Oude Delft.</i>
L. A. L. Kortman,	W. I. zijne Ouders,	<i>Rotterdam.</i>
C. van der Laan,	V. S. zijne Ouders,	<i>Voldersgracht.</i>
C. M. LöbenSels,	V. S. van Hees,	<i>Voorstraat.</i>
P. H. van der Meulen,	Y. zijne Ouders,	<i>Noordeinde.</i>
H. J. Nijenhuis,	V. S. zijne Ouders,	<i>Binnenwatersloot.</i>
H. Spanjaard,	C. I. zijne Ouders,	<i>'s Hage.</i>
H. van Sprang,	W. I.	<i>Rotterdam.</i>
A. J. Terwen,	V. S. Bonardt,	<i>Kerkstraat.</i>
C. van de Velde,	V. S. zijne Ouders,	<i>'s Hage.</i>
J. J. A. Visser,	Y. Sor,	<i>Groote Markt.</i>

GETAL DER INGESCHREVENEN

AAN DE

POLYTECHNISCHE SCHOOL.

Voor Technoloog	6
Voor Civiel Ingenieur	81
Voor Werktuigkundig Ingenieur	28
Voor Bouwkundig Ingenieur	52
Voor Scheepsbouwkundig Ingenieur	2
Voor Mijnen Ingenieur	5
Voor verschillende studievakken	27
Voor IJker.	5
Totaal	206
Voor meer dan 1 vak ingeschreven	55
Totaal der ingeschrevenen	151

Voldoend examen B is afgelegd door:

ART. 61—62.

H. E. van Berckel.
 Jhr. H. van Capellen.
 Th. Ch. Colenbrander.
 A. Deking Dura.
 H. P. Gutteling.
 H. G. C. M. Hamming.
 J. A. Roessingh van Iterson.
 H. G. Levert.
 W. Molenaar.
 F. G. N. Haitzma Mulier.
 H. W. Nachenius.
 H. J. Rink.
 C. B. Schuurman.
 H. Spanjaard.
 J. R. M. Wiegel.
 A. H. F. K. Thissen.

ART. 64.

N. van Dissel.
 C. W. F. Falkenburg.
 H. van Heumen Hz.
 W. A. M. Piepers.
 L. H. Slinkers.
 A. H. F. K. Thissen.

ART. 65.

H. J. W. Jonker.
 H. A. Mansfeldt.
 C. J. van Schelle.

EINDEXAMENS.

Voor Civiel Ingenieur,

J. J. Brevet.
C. de Bruijn.
A. N. J. van Hees.
W. F. Heskes.
S. J. J. Kam.
P. H. Kemper.
D. A. Wittop Koning.
C. J. Kool.
E. J. J. Kuinders.
H. G. Lorch.
G. Rijperman.
P. H. Schoute.

Voor Werktuigkundig Ingenieur,

G. L. Schim van der Loeff,
A. L. H. Obreen.
C. A. Scheltema.

Voor Technoloog,

J. C. van Marken Jr.

COMMISSIËN UIT DE STUDENTEN.

SENAAT.

H. G. Levert, *Pres.*
 H. van Capellen, *Secr.*
 F. G. N. Haitsma Mulier, *Vice-Pres.*
 L. H. Slinkers.
 A. Thissen.

Commissie tot Redactie van den Almanak voor 1868.

A. W. Hein, *Pres.*
 N. van Dissel, *Secr.*
 J. A. Roessingh van Iterson, *Vice-Pres.*
 D. J. Korteweg.
 P. H. van der Kemp.

Commissie voor den Schouwburg.

T. W. C. Herckenrath.
 J. Mulder.
 N. van Dissel.

BIJZONDERE COMMISSIËN.

Commissarissen der Societeit

PHOENIX.

A. Schram de Jong, *Pres.*
 A. W. Hein, *Secr.*
 W. Verweij Az., *Vice-Pres.*
 A. J. Pluijgers, *Thes.*
 E. R. van Nes van Meerkerk, *Vice-Secr.*

Commissarissen van het Muziek-Gezelschap

APOLLO.

F. G. N. Haitsma Mulier, *Pres.*A. Thissen, *Secr.*P. H. van der Kemp, *Vice-Pres.*

A. W. Hein.

P. D. Vreede.

Vaandeldrager.

A. Schram de Jong.

Afdeeling Werkende Leden.

L. H. Plinkers, *Pres.*..... *Secr.*

Orchest-Directeur.

J. C. Boers, (*Eere-Lid.*)Commissarissen van het Scherm- en Gymnastiek-
gezelschap

ODIN.

J. Mulder, *Pres.*A. F. Pflughaupt, *Secr.*H. van Capellen, *Vice-Pres.*C. J. Hudig, *Vice-Secr.*N. van Dissel, *Comm.*

Vaandeldrager.

P. H. van der Kemp.

Schermmeester.

Oosterhoff.

Buks- en Pistool-Gezelschap.
DILETTO ED ARME.

BESCHERMHEER

Z. M. WILLEM III.

Buitengewoon Eerelid

Z. K. H. DE PRINS VAN ORANJE.

BESTUUR DER 2e AFDEELING.

A. Schram de Jong, *Pres.*

. *Secr.*

. *Comm.*

Leesgezelschap

MINERVA.

M. Sijmons, *Pres.*

J. A. Roessingh van Iterson, *Secr.*

C. J. Hudig, *Comm.*

Dispuut-Gezelschap

VRIJESTUDIE.

H. van Capellen, *Pres.*

P. H. van der Kemp, *Secr.*

G. L. van Lennep, *Vice-Pres.*

W. O. Gallois.

E. R. van Nes van Meerkerk.

DEBATING-CLUB.

Prof. Mr. J. L. DE BRUYN KOPS, *Eere-Voorz.*

A. L. van Plettenberg, *Pres.*

J. J. P. Day, *Secr.*

J. A. Roessingh van Iterson, *Vice-Pres.*

Bijzondere Gezelschappen en Disputen.

Nieuwere Letterkunde.

O. K. W.

E. R. van Nes van Meerkerk, *Pres.*

M. C. Dannenbargh, *Secr.*

J. F. H. Schultz, *Thes.*

Theorie en Praktijk.

J. van Oldenborgh Wz., *Pres.*

J. H. Backer, *Secr.*

A. W. Mees, *Thes.*

F. C. Q. D.

J. J. Naeff, *Pres.*

A. J. Pluijgers, *Secr.*

. *Comm.*

* H₃.

J. H. C. Blaauw, *Pres.*

N. van Dissel, *Secr.*

T. C. Colenbrander, *Thes.*

* BERZELIUS.

C. P. J. van Koetsveld, *Pres.*

J. L. L. Tilanus, *Secr.*

. *Comm.*

* SOCIETEIT GAMBRINUS.

Constantijn IV, *Grootvorst.*

Andreas Hofer, *Major Domus.*

Ragazoni, *Schrijver.*

* IJSCLOB.

F. G. N. Haitsma Mulier, *Pres.*. *Secr.*J. C. E. Tromp, *Comm.*A. L. van Plettenberg, *Comm.*S. van Heemstra, *Comm.*

* Rygezelschap

MAZEPPA.

J. H. C. Blaauw, *Hoofdman.*J. F. H. Schultz, *Schatbewaarder.*

* Baangezelschap

WANDEL IN GODS WEGEN.

Goliath, *Baanderheer.*Gretchen, *Geheimschrijver.*Mercurius, *Kanselier.*Tristan l'Hermite, *eerste Provoost-Geweldiger.*Draco, *tweede Provoost-Geweldiger.*

* WANDELCLUB

P. V. A.

G. van Genderen Stort, *Pres.*A. F. L. Rauwenhorst Mulder, *Thes.*

* Serenadegezelschap

D. O. M.

Sagien, *Voorzanger.*Gadeste, *Tenor.*Wimbeck, *Bariton.*Jomares, *Bas.*

NB. De gezelschappen met een * geteekend zijn niet door den Senaat erkend.

VERVOLG VAN DE
GESCHIEDENIS
VAN HET
DELFTSCHE STUDENTENCORPS.

(Van September 1866 tot September 1867.)

Goedgekeurd bij corpsbesluit van 22 October 1867.

Moge ook de taak, om eene geschiedenis van ons Corps te schrijven, voor de Redactie niet meer zoo gewichtig zijn als vroeger, nu het eigenlijk niet meer die Commissie, maar het geheele Corps is, dat het verslag opstelt; toch is het schoon onzen vooruitgang te schetsen, den vinger te leggen op de plek, die verbetering behoeft, en eene bladzijde toe te voegen aan de geschiedenis, die voor 25 jaar een aanvang nam. —

Laten wij een begin maken met de beschrijving van 't geen merkwaardigs voorviel in het

STUDENTENCORPS.

De groote vacantie was voorbij; uit alle oorden des rijks stroomden de leden van ons Corps naar het stille, doch geliefde Delft, om elkander met vreugde weder te begroeten. Voor velen was de vreugde echter niet onvermengd: de

examens, die wegens de cholera uitgesteld waren, zouden weldra beginnen.

De zeer ongunstige uitslag veroorzaakte eene algemeene verslagenheid; vele grieven werden luide en met verbittering ingebracht tegen de wijze van examineren, en, duidelijk toegelicht, nedergelegd in een stukje van den Almanak van het vorige jaar.

Een aangename tijd volgde; de kennismaking met een dertigtal jongelieden, die, na eene voorbereiding van drie weken, in ons Corps zouden worden opgenomen, schonk afleiding aan de door de examens ontstemde gemoederen.

De inauguratie had plaats in den Doelen, van waar de meeste leden van het Corps zich in optogt door de stad begaven, onder het geschetter der muziek, het flikkeren der fakkels en het schitteren van het bengaalsche vuur, dat den avond in dag herschiep!

Eene serenade werd gebragt aan Prof. Henket; ook aan Prof. Salverda en aan den Burgemeester was dit eerbewijs aangeboden, waarvoor beide heeren echter meenden te moeten bedanken. De avond werd verder in vrolijkheid op de Societeit doorgebragt.

Het stereotype feest der jong-studenten bestond dit jaar in eene schitterende rijpartij, die des avonds eindigde met een optogt met fakkellicht, waarbij de vrolijke muziek der jagers zich aan de spits liet hooren. Even als den

vorigen avond vereenigde de Phoenix de feestvierenden onder hare vleugels.

In het begin van December verscheen onze Almanak. De degelijke inhoud deed niet alleen de Redactie, maar ook het gansche Corps eer aan.

Na de Kerstvacantie werd er in de Corpsvergadering een voorstel gedaan om eene Commissie van zeven leden te benoemen, die de vraag zouden beantwoorden: „Welke is de geschiktste wijze om de feesten van 1868 te vieren?” Het voorstel werd aangenomen en tot leden der Commissie benoemd de heeren: Levert, van Plettenberg, van Eijssinga, Verwey, Haitsma Mulier, van de Poel en van Capellen. Het resultaat van de onderzoekingen der Commissie was, dat het wenschelijk en finantiëel uitvoerbaar zoude zijn eene maskerade te houden. Het Corps nam genoegen met die uitspraak, en er werd besloten eene Commissie, bestaande uit zeven leden, te verkiezen, wier werkzaamheid zoude bestaan in het verschaffen van een geschikt maskerade plan.

De keuze viel op de heeren: Levert, *pres.*, Haitsma Mulier, Thissen, van de Poel, van Lennep, van Capellen en Hein.

De maskerade-Commissie spaarde geene moeite, en tusschen de Paasch- en groote vacantie kwam zij met een plan te berde, door haar gekozen uit eenige ingezonden projecten. Het behelsde

„de vooruitgang der beschaving in Nederland, een zegesfeest van zeven eeuwen,” en was door den heer Wap vervaardigd. Het Corps hechtte zijne goedkeuring aan dit plan.

Van ganscher harte hopen we dat het aan alle gestelde eischen zal voldoen; het is echter te betreuren, dat geen der leden van het Corps een, volgens het oordeel der Commissie, voldoend ontwerp heeft ingezonden.

Moge een aanzienlijk aantal deelnemers de maskerade zoo luisterrijk mogelijk maken, en toonen dat een Corps groot kan genoemd worden, al is ook het aantal leden klein.

Eene andere min aangename en beweging makende zaak hield in Januarij de gemoederen bezig. Zie hier wat er gebeurde:

Een lid van 't Corps zond als zoodanig zijn ontslag in aan den Senaat. Hoewel officieel geene redenen opgevende, die hem tot deze handelwijze bragten, was het gerucht verspreid, dat een stukje in den Almanak, waarin hij zoude bespot of geparodieerd zijn, de oorzaak van het verlaten onzer vereeniging was. De Senaat trok zich de zaak aan, riep de Redactie ter verantwoording, en legde haar de vraag voor: of zij vóór de plaatsing van het bewuste stukje wist, dat het voor gemelden persoon eene beleedigende strekking had? De Redactie antwoordde ontkennend. De zaak werd voor het Corps gebragt en de Senaat stelde voor eene motie aan te

nemen, waarbij het zijn spijt betuigde dat leden in een stukje in den Almanak werden bespot of geparodieerd, waardoor de Senaat dus een gerucht als officieel bewezen aannam. Eene motie van orde maakte op eens een einde aan de zaak. De Senaat trad dientengevolge af; doch alle leden werden herkozen.

De viering van den Diës had, even als 't vorige jaar, op de Societeit Phœnix plaats, die voor dien avond voor de leden van het Corps geëmancipeerd was. Met het oog op de masquerade-feesten, was er besloten geen collation te houden, en een kleine som aan de Societeit Phœnix uit de Corpskas af te staan voor onvermijdelijke onkosten: eene aanmerkelijke bezuiniging, waarvan we het volgende jaar de vruchten zullen plukken.

Na de Paaschvacantie brak voor ons weder een veelbewogen tijd aan. Door eenige leden van het Corps, was eene vergadering aangevraagd en wel om de volgende reden.

Bij de onlangs plaats gehad hebbende stemmingen was, volgens hen, door de Stem-Commissie niet met genoegzame oplettendheid gehandeld. De Commissie werd ter verantwoording geroepen en verdedigde zich tegen de ingebragte grieven; toen de zaak genoegzaam toegelicht was, werd er een voorstel aangenomen, waardoor de opening der stembus van af September zal plaats hebben in een lokaal, toegankelijk

voor de leden van het Corps. Wel verre van een maatregel van wantrouwen voor de Stem-Commissie te zijn, is het eene schrede op de baan der vooruitgang, die publiciteit eischt bij zaken van zóó algemeen belang als stemmingen.

Tot verificateurs waren dit jaar benoemd de heeren Schim van der Loef, van Lennep en Slinkers, die een verslag uitbragten over den toestand der geldmiddelen, zóódanig twijfelachtig gesteld, dat vele leden tot de overtuiging kwamen, dat de Verificatie-Commissie niet op de hoogte der zaken was. De verzekering van een der leden der Commissie ons na de voorlezing van het verslag in de Corps-vergadering gegeven, dat de Secretaris van het Corps geweigerd had de gelden te toonen, bragt algemeene sensatie te weeg. Door eene motie: „de Verific.-Comm. is verplicht, behalve de boeken, ook de kas te verifiëren” werd duidelijk de werkkring der Commissie omschreven.

Eene andere motie: „de Secretaris van het Corps moet zorgen dat op elk oogenblik de Corps-gelden in kas zijn, òf in specie òf in wettigen waarborg” bragt de administratie der Corpsgelden op een vasten grondslag, en maakte een einde aan den toestand, waarin de Secretaris vrij kon beschikken over de kas. De Verific.-Comm. trok haar verslag in en bragt een nieuw uit, dat in allen deele de leden van het Corps bevredigde.

In Mei ontvingen wij een brief namens de „Association Universitaire,” waarin wij werden uitgenoodigd het Studenten-Congres te Brussel bij te wonen. — Slechts twee onzer gaven gevolg aan die uitnoodiging. Eene gastvrije ontvangst viel hun ten deel. Mogen velen onzer, aangespoord door de bevindingen onzer beide medebroeders, zich het volgende jaar in Gend vereenigen, om mede te werken tot het grootsche doel, dat de studerende jongelingschap zich heeft voorgesteld!

Nadat de oude Commissiën ontbonden waren, hadden de stemmingen plaats.

De uitslag was als volgt:

Senaat:

H. G. Levert, *President*,
H. van Capellen, *Secretaris*.
F. G. N. Haitsma Mulier.
L. H. Slinkers.
A. Thissen.

Redactie-Commissie:

A. W. Hein, *President*.
N. van Dissel, *Secretaris*.
J. A. Roessingh van Iterson, *Comm.*
D. J. Korteweg.
P. H. van der Kemp.

Stem-Commissie:

T. C. W. Herckenrath.
J. Mulder.
N. van Dissel.

Wij hopen, dat in 't volgende jaar de belangstelling der leden in corpszaken grooter zal zijn.

De examentijd, zoo lang reeds met een mengeling van angst en verlangen verwacht, naderde eindelijk.

Het examen was nu niet meer uitsluitend schriftelijk, maar ook gedeeltelijk mondeling voor hem, wiens schriftelijk examen twijfel overliet. En daaraan was misschien de veel gunstiger uitslag, met vorige jaren vergeleken, te danken. Zoo menigeen, die de wat meer ingewikkelde schriftelijke vragen niet goed beantwoorden kon, gaf bij 't mondeling examen blijken, dat hij toch ver van vreemdeling was in zijne wetenschap.

Eere daarom der Commissie, die, zoo we hopen en verwachten, voor goed brak met het oude stelsel van examineren, en daarmede aan velen goedmaakte, wat de vorige Commissie misdaan had.

't Spreekt echter van zelf dat de Commissie 't allen niet naar den zin kon maken. Zoo werd door sommigen terecht geklaagd over den korten duur van eenige mondelinge examens.

Laat ons nu overgaan tot de in ons Corps bestaande

GEZELSCHAPPEN.

De meeste gezelschappen zijn op den zelfden

voet blijven bestaan. — Openen wij de rei met de Societeit.

De nieuwe regeling van beheer voldoet bij voortduring uitmuntend, en mag ook de toestand niet bijzonder florissant genoemd worden, wij gelooven dat bij eene toename van het getal leden de Phoenix zich in den besten finantiëlen toestand zal mogen verheugen.

Dank zij het genomen besluit om gedurende de vacantien voor Stadgenooten onze Societeit te emanciperen, werden de anders vrij vervellende vacantiedagen voor hen, die in Delft bleven, zeer veraangenaamd. De wensch naar een beter lokaal blijft steeds levendig!

Het Bestuur van het Gymnastiek-Gezelschap Odin kwam dit jaar met eene nieuwe wet, waaraan groote behoefte was, te voorschijn.

Verschillende omstandigheden maakten een assault onmogelijk. Het Bestuur besloot bezuinigingen in te voeren, opdat Odin des te waardiger bij de aanstaande feesten zoude kunnen optreden; de finantiën zijn in goeden toestand, waartoe het uitmuntend beheer van den Secretaris van 't Gezelschap niet weinig heeft bijgedragen.

Minder goede berigten moeten we van Apollo geven. De wensch, dat voorloopig de Damesconcerten mogten worden afgeschaft, uitgedrukt in den vorigen almanak, is vervuld. De Heerenconcerten waren er niet minder gezellig om.

Zeer te betreuren is het, dat het Bestuur, na eerst veel geld en tijd ten beste gegeven te hebben, in de laatste maanden voor de vacantie, door zijne onbegrijpelijke houding, het bestaan van het gezelschap in gevaar heeft gebragt. Het is onze hartelijke wensch, dat het den overgebleven leden, met een tal van nieuwe vermeerderd, gelukken moge, dat oude gezelschap voor ons Corps te behouden.

Een nieuwe wet werd den leden van Vrije Studie aangeboden en de zoo zeer noodige bepaling gemaakt, dat voor de leden zitplaatsen zouden worden gereserveerd. Hoe vele genotvolle avonden het gezelschap ons dit jaar schonk, behoeft wel geene vermelding, als men weet, dat mannen: a's Beets, Reville, Stieltjes enz. daar het woord tot ons voerden. De heer Reville hield drie voorlezingen, en het was slechts een gering blijk van erkentelijkheid voor 't gesmaakte genot, toen hem na zijne derde lezing door de leden van Vrije Studie een plaatwerk, door Gust. Doré geïllustreerd, werd aangeboden.

Mogt dit er toe bijdragen de herinneringen bij hem levendig te houden aan deze voor ons onvergetelijke avonden!

Hoezeer Vrije Studie ook door de burgers wordt gewaardeerd, bewijzen de zeer druk bezochte dames-vergaderingen en het tal van introducés op de gewone leesavonden.

De vergaderingen der Debating-club werden slechts door enkelen trouw bezocht; hoewel het gezelschap vele leden telt, schenen weinigen lust te hebben, te leeren spreken.

Het leesgezelschap Minerva is bloeiend; de vrij slechte wet werd door eene nieuwe vervangen.

Diletto ed arme kon niet bogen op vooruitgang.

Door het vertrek van eenigen der beste medewerkers is de toekomst van Haydn vrij onzeker. We mogten dit jaar niet het genot smaken, het gezelschap op de Societeit te hooren. We hadden echter gelegenheid het op Apollo's concerten te bewonderen.

Ook het afgelopen jaar was voor de IJclub ongunstig. De plotseling ingevallen dooi belette een beraamde hardrijderij. Moge de volgende winter den leden ruim gelegenheid geven hunne bedrevenheid in het schaatsenrijden te toonen.

Op nieuw gaf het gezelschap Studenten-casino een schitterend bal aan Delft's ingezetenen. Jammer dat de Doelen voor dergelijke druk bezochte feesten geen betere lokalen bevat.

De Dispuut-gezelschappen waren over 't algemeen dit jaar kwijnende. De disputen F. C. Q. D., Theorie en Praktijk, Berzelius en Exercendo hielden geene vergaderingen.

O. K. W. schonk aan zijne leden menigen aangename avond. De werkzaamheden werden steeds met lust en ijver verrigt.

Het dispuut H₃ mag een degelijk dispuut worden genoemd. De vergaderingen, die om de drie weken gehouden worden, munten uit door de gezelligheid en den aangename toon, die er steeds heerschen.

Neerlandia was kwijnende. Gambrinus hield slechts ééne vergadering.

Gaan we over tot de

COLLEGES.

De Colleges van prof. Cohen Stuart in landmeten en geodesie waren zeer goed. Wat betreft het College over waterraderen, wij betreuren, dat dit niet altijd even helder en duidelijk was, terwijl we hopen, dat de hinderpalen, die hierbij ZHGel. in den weg staan, spoedig mogen verdwijnen. Wij zouden ZHGel. wel in overweging willen geven om bij het laatste gedeelte van den cursus over moteurs, betreffende de mechanische warmte-theorie, de mechan. ingenieurs van de civ. ing. te scheiden, wijl ons inziens dat onderwerp voor de laatsten zonder eenig praktisch nut is.

Het College van prof. Baehr was dit jaar weder druk bezocht. Helder en duidelijk worden door ZHGel. de moeilijkste zaken voorgesteld.

Prof. van Goens gaf een cursus in theoretische mechanica en in beschrijvende meetkunde. In beide vakken zijn zijne Colleges uitmuntend.

ZHGel. zoude aan veler verlangen voldoen door in zijne lessen over theoretische mechanica zooveel mogelijk vraagstukken uit te werken, door dit zoo uitmuntend geschikt is eene heldere opvatting der verschillende theorema's te verkrijgen.

Prof. van den Berg spaart bij zijne Colleges in beschr. meetk. geene moeite alles zoo duidelijk mogelijk voor te stellen; de eenvoudigste quaestien worden op de meest uitgebreide wijze uit elkander gezet. 't Zou zijne lessen ongetwijfeld veel belangrijker maken, als ZHGel. zijnen toehoorders iets meer te denken overliet. Wat het Collegie in toegep. mech. aangaat, zouden we ZHGel. in bedenking geven, zich minder rigoureuus aan het werk van prof. Weisbach te houden. Het doorworstelen van al diens berekeningen en substitutien maakt dit vak vrij droog.

Professor Burger gaf met veel ijver college in de Analytische meetkunde. Bij het vertrek van ZHGel. zullen wij altijd met genoegen zijne welwillendheid herdenken. We drukken den wensch uit, dat zijn nieuwe werkring zijne wenschen in alle opzichten moge bevredigen.

De colleges van Prof. Grinwis zijn onder de beste te rangschikken, die aan de Polytechnische School gegeven zijn. ZHGel. deed ons in vele zaken een practischen blik slaan, zonder

daarbij de theorie over het hoofd te zien. Wij hopen dat ZHGel. in Utrecht even nuttig werkzaam moge zijn, als hij hier steeds was.

Prof. Oudemans weet steeds en door het gehalte zijner Colleges en door zijne aangename voordragt vele toehoorders te boeijen.

Prof. Grothe heeft, en we zijn er hem dankbaar voor, aan onzen wensch, in den vorigen almanak uitgedrukt, gevolg gegeven. Zijne Colleges waren bijna altijd belangrijk en onderhoudend. Op de technische reis in het voorjaar, met velen onzer ondernomen, heeft hij door zijne welwillendheid en door zijne interessante mededeelingen ons zeer verplicht.

Het doet ons leed niet met denzelfden lof te kunnen gewagen van zijn college in „kennis van werktuigen”, daar ZHGel. hierbij zaken behandelt, die in hoegenaamd geen verband met het onderwerp staan.

De Colleges van Prof. Lebret in waterbouwkunde verdienen zoowel in den cursus C_1 , als in C_2 allen lof; we gelooven dat de vorming van civiel-ingenieurs moeilijk zoude kunnen opgedragen worden aan iemand die een meer helderen en diepen blik in zaken van waterbouwkundigen aard heeft dan Prof. Lebret. Eene opmerking slechts: in den cursus C_1 , was ZHGel. ons wel wat te minutieus. ZHGel. besteedde ons inziens te veel tijd aan het behandelen van kleinigheden, die men in de

praktijk zonder eenige inspanning binnen korten tijd leert.

Het zoude ons allen aangenaam zijn, wanneer ZHGel. in dezen cursus gelegenheid vond meer tijd te besteden aan de behandeling van havens, dokken en polders.

Konden we verleden jaar nog weinig van de Colleges van Prof. Henket zeggen, wij mogen thans aannemen, dat onze verwachtingen niet zijn teleurgesteld. Zijne lessen munten uit door zaakrijkheid. Mogten wij sommige zaken ook al wat grondiger behandeld wenschen, de bijzondere welwillendheid, waarmede ZHGel. van zijne kennis meêdeelt op de teekenuren, stelt ons dubbel schadeloos.

De voorkomendheid van ZHGel. bij de praktische oefeningen in het landmeten en waterpassen kunnen we niet genoeg waarderen.

Het is ons eene behoefte ZHGel. onzen dank te betuigen voor de hoogst aangename en nuttige technische reis, die we dit jaar onder zijne leiding maakten. Moge dit voorbeeld veel navolging vinden!

Het College van Prof. Gugel was uitstekend en druk bezocht.

Prof. de Bruyn Kops behandelde vele belangrijke deelen der staatswetenschappen. Als gewoonlijk lieten zijne lessen niets te wenschen over.

De Colleges van Prof. Vogelsang werden zeer

op prijs gesteld en munten uit door helderheid en degelijkheid.

Met den meesten ijver heeft de heer Huet zich van zijne taak gekweten.

ZEd. heeft de gewoonte, ook onder het College-geven, voortdurend vragen te rigten tot zijne toehoorders. Deze wijze van doceren moge werkelijk veel vóór hebben, zooveel is zeker, dat zij de onverdeelde goedkeuring zijner toehoorders niet mag wegdragen. We raden ZEd. aan meer op zijne vragen te letten, die soms zeer dubbelzinnig en vreemd zijn, en die daardoor zijne toehoorders dikwijls in verlegenheid brengen. Overigens hebben we niets dan lof voor de degelijkheid en de practische richting van zijne Colleges, die uit dit oogpunt onder de beste der Polytechnische School gerekend mogen worden.

Wij stellen het zeer op prijs, dat ZEd. zoo bereidwillig is geweest, om nog eenige uren ten beste te geven tot aanvulling eener leemte die volgens velen in zijne colleges was overgebleven.

De colleges van den heer Morre voldoen ons over het algemeen goed. De behandeling der ijzerconstructien liet echter wel iets te wenschen over. Indien ZEd. bij sommige zaken als het uitslaan van wrongen, boomen etc. ons nevens het hoe, ook het waarom wilde mededeelen, zoude ZEd. ons zeer verpligten. — Het College in

het construeren van gebouwen beduidde weinig; er werden slechts fraaije teekeningen op kleine schaal vervaardigd, van wezenlijke studie was geene sprake. Mogten ook de teekenuren meer als zoodanig gebruikt worden, er zou voldaan zijn aan veler verlangen.

De heer Levoir bragt door zijne voordragt veel schade toe aan het nut zijner Colleges, wier gehalte overigens degelijk mag genoemd worden.

Van het onderwijs van den heer Tetar van Elven mogten we weinig profiteren. Eene langdurige ziekte verhinderde ZEd. zijne lessen voort te zetten. Den heer D'Arnaud Gerkens werd het teekenonderwijs opgedragen. ZEd. zal eene aangename herinnering bij ons achterlaten. Jammer dat zulk een treurige reden de oorzaak zijner komst was!

De bereidwilligheid van de heeren Lacomblé, Reuvekamp en de Vos zijn boven allen lof verheven.

Hoewel het zeer te betreuren is, dat wederom gedurende het afgelopen jaar geen College is gegeven in scheepsbouwkunde, verheugen we ons, dit in dat gemis, gedurende de laatste vier maanden, eenigermate is voorzien door den heer van Loo. Zijne lessen in het scheepsbouwkundig-teekenen laten niets te wenschen over. Ook is ZEd. altijd bereid om (waar het kan) iets van constructie mede te deelen.

In de plaats van de heeren Grinwis en Burger werden benoemd de heeren van de Sande Bakhuizen en Stamkart. Wij mogen verwachten dat zij, geleid door de ondervinding, opgedaan door hunne voorgangers, hunne beste krachten zullen in 't werk stellen tot heil der P. S. — Met genoegen vernamen we de onderscheiding die prof. Baehr te beurt viel. ZHGel. werd in den loop van het jaar benoemd tot lid van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen.

Aan een verslag omtrent de P. S. mag voorzeker niet 't een en ander ontbreken omtrent de aan die instelling verbonden *inrigtingen*.

1° Het chemisch Laboratorium.

De inrigting van het nieuwe laboratorium is hoogst doelmatig en laat waarlijk niets te wenschen over. We hopen dat spoedig van het oude laboratorium met denzelfden lof kan gesproken worden. De behulpzaamheid der heeren Oudemans en Levoir draagt zeer veel bij de uren, daar doorgebracht, nuttig en aangenaam tevens te maken.

2° Het physisch Kabinet.

Uit den aard der zaak is dit minder tot algemeen gebruik bestemd, maar dienen de voorwerpen tot opheldering der lessen in de toegepaste natuurkunde.

Evenwel is er in 't afgelopen jaar voor hen, die zich in 't vervolg aan het onderwijs wilden

wijden, gelegenheid geweest aldaar praktisch te werken.

De bereidwilligheid door den Hoogl. Grinwis hierbij betoond, kan niet genoeg geroemd worden.

3°. de Bibliotheek. Hoewel we door hare reorganisatie nog voor korten tijd van het gebruik dezer inrigting verstoken zijn, kunnen we niet anders dan ons hierover verheugen, daar we overtuigd zijn dat aan onze wenschen in vorige Almanakken geuit, zooveel doenlijk gehoor zal worden gegeven.

Alleen nog ééne opmerking hoewel natuurlijk de beslissing omtrent aankoop van boeken aan anderen moet blijven is het wenschelijk, dat er eene lijst op de bibliotheek gelegd worde, waarop de jongelui hun verlangen naar een of ander werk kunnen kenbaar maken.

4°. de Modelzaal. Omtrent deze verzameling hebben we slechts ééne opmerking. Zoude men deze zaal niet gedurende eenige vaste uren in de week kunnen openstellen voor ons? Zeker zoude zij meer nut stichten, wanneer aan dit verzoek gevolg werd gegeven.

Zoo is dan weder eene bladzijde toegevoegd aan de geschiedenis van het ons allen zoo dierbare Corps. Vloeiden ons hier en daar aanmerkingen uit de pen, het was niet zucht tot vitten, maar de begeerte om verbetering aan

te brengen, dáár waar zij vereischt werd, die ze ons ingaf.

Moge het verslag ook dit jaar zijne uitwerking niet missen. Laat ons voortgaan op den weg der vooruitgang, dien we eenmaal ingeslagen zijn en daarbij gedenken aan de spreuk: „EENDRAGT MAAKT MAGT.”

De Redactie-Commissie.

te brengen, daar waar zij verbleef, was, die
 ze eenmaal.
 Hoop het verlaten ook dit jaar zijn uit-
 kerk niet alleen. Want een verlaten op den
 weg der verlaten, dat we eenmaal sage-
 elken zijn en dat is verlaten een de spreek-
 „WINDROOF WILKINSON“

De Robustie-Gemiddelde

MENGELWERK.

Wat mijnheer Prud'homme in Delft kwam doen en wat hij aan zijn vrouw schreef.

VOORREDE.

- P.... je moest eens een boek schrijven.
 - Ik een boek schrijven, lieve?
 - Wel ja.
 - Maar dat kan ik niet.
 - Och, daar is niets aan; ik wil niet dat je een *boek* bedenken zult, zie dat is moeilijk, om iets te bedenken wat niet gebeurd is, en daarom zijn b. v. de *Duizend en een nacht* zoo moeilijk te maken; maar om neer te schrijven, wat gebeurd is, of wat je overkomen is, wel daar is niets aan.
 - Geloof je dat, lieve?
 - Zeker, probeer het maar eens!
-

HOOFDSTUK I.

Tous les hommes sont menteurs, inconstants, faux, bavards, hypocrites, orgueilleux ou lâches, méprisables et sensuels; toutes les femmes sont perfides, artificieuses, vaniteuses, curieuses et dépravées; le monde n'est qu'un égout sans fond où les phoques les plus informes rampent et se tordent sur des montagnes de sang, mais il y a au monde une chose sainte et sublime, c'est l'union de deux de ces êtres si imparfaits et si affreux. On est souvent trompé en amour, souvent blessé et souvent malheureux; mais on aime, et quand on est sur le bord de sa tombe, on se retourne pour regarder en arrière et on se dit: J'ai souvent souffert, je me suis trompé quelquefois, mais j'ai aimé.

ALFRED DE MUSSET.

„Het moet dan in Gods naam maar gebeuren,” zeide Hendrik Prud’homme tot zijne echtgenoot, de 40jarige Petronella. „Het moet dan maar gebeuren.”

— En wanneer gaat ge dan? ik moet het weten voor je boordjes lieve.

— Morgen is het te vroeg, overmorgen heb ik me ombrekransje — op Zaterdag reis ik nooit, Zondag dat kan niet goed; als ik Maandag eens ging?

— Maandag! mijn hemel Prudje, je bent zoo haastig gebakerd, dan heb ik maar vier dagen om alles in orde te brengen.

Of het denkbeeld dat hij haastig gebakerd was of iets anders hem verwonderd zijn pijn

deed nederleggen weten we niet, hij deed het, wachtte een oogenblik en zeide toen:

„Wanneer moet ik dan gaan lieve?

— Nu ik zal zien of ik Maandag klaar kom, dan kun je met de spoortrein van tweeën gaan, dan zijt ge — laat ik eens zien — och Prudje krijg me het spoorwegboekje eens! — daar — daar — in dat kopje op de etagère ligt het! Dankje — ja om twee uur zeven minuten hier van daan dan ben je om een uur — in den Haag — en — om — vier uur zeventien minuten in Delft. Waar ga je daar logeeren?

— Ik weet het niet lieve, ik ken de weg in Delft volstrekt niet.

— Als we dan hierover bij den wijnkooper eens lieten vragen naar een goed logement, die komt wel eens in Delft, dan kun je morgen schrijven om een kamer, want je zoudt toch gek zitten als het eens vol was.

— Heel gek — heel gek, — hernam mijnheer.

Waarvoor al die aanstalten en afspraken noodig waren blijkt uit

HOOFDSTUK II.

Als 't kindje binnenkomt, zoo juicht heel 't huisgezin,
En haalt het met een lachje en zoete woordjens in.

Het schitteren van zijn oog deelt aan elks oog zich mede,
En 't rimpligst voorhoofd, ook 't bezoedelste wellicht,
Klaart voor den aanblik op van 't vroolijk aangezicht
Met iedereen in vrede.

VICTOR HUGO.

— Dag Jodocus, beste jongen, waar ben je

zoo lang gebleven, je bent zeker koud, is 't niet luchtig buiten? Wij hebben ondertusschen een weinig over je toekomst beschikt, jongen.

— Zoo moeder, hoe dat?

— Vraag dat maar eens aan je vader!

— Ja Jodocus, reeds sedert geruimen tijd heb ik je gade geslagen, de bijzondere liefde die ge steeds voor de wiskunde gekoesterd hebt....

— Ja Jodocus, viel mama hier papa in de reden, heb je voor je winterpak uit al de stalen geen laken met ruiten en driehoeken gekozen?

— als mede de bijzondere aanleg voor de bouwkunde....

— Je doos met houten blokken was in je prille jeugd reeds je liefste speelgoed.

— heeft me doen besluiten na er met je moeder over gesproken te hebben, je naar Delft te zenden om daar voor ingenieur te studeren.

— Zoo is het Jodocus, en daarom gaat je vader Maandag naar Delft om eenige informaties in te winnen, we weten te weinig van dat leven daar af, om je er zoo maar aan te wagen —

— En ga ik met Pa mee? waagde eindelijk de 18jarige Jodocus te zeggen.

— Mijn hemel neen Jo, net de aard van zijn vader, altijd even voortvarend en bij de hand; eerst gaat pa eens kijken, die schrijft mij hoe hij de boel daar vindt, dan spreken wij er zamen

eens over, en dan zul je met je vader er eens heen gaan kijken.

Jodocus zweeg.

— Jodocus geef me het tabakskistje eens aan, — moeder, mag Jo ook een pijp?

— Nu dan van avond eentje, je weet anders wel voor je 20ste jaar niet rooken, zegt de dokter, jij Prudje hebt immers ook niet voor je 20ste jaar gerookt?

— Neen lieve!

— Och Jo, schel Mietje eens even voor me en geef je vader het komfoortje eens aan?

En hiermede eindigt hoofdstuk II in walm en rook.

HOOFDSTUK III.

Es ist eine alte Geschichte,
Doch bleibt sie immer neu,
Und wenn sie nur passiret
Denn bricht das Hertz entzwei!

HEINE.

Het is eene oude geschiedenis,
Maar immer blijft ze waar
En als we ze weer hooren
Dan worden we weer naar!

VERT.

— Vaarwel Prudje — (*een zoen*). Vaarwel, stop je nou maar warm in, — (*een zoen*). Jo heb je vaders valies en parapluie? Denk nu om alles (*een zucht*), let nu op hoe die studenten daar leven en op je overhemden — (*een zoen*).

Sla acht op hun zedelijk gedrag en op je gebreide onderbroeken (*een zucht*), let toch op alles wat voor Jo dienstig kan zijn en schrijf me gaauw hoor (*een zoen, neen nog een*).

— Vader 't wordt tijd, 't is kwart voor tweeën.

— Nu goeden dag dan Prudje (*een zoen*).
Laat je parapluie nergens staan hoor.

— Vrouw hou je goed, — en jij Jo wees je moeder een steun.

— Ja zeker vader, maar 't is tijd.

— Dag moeder, dag Mietje.

— Dag mijnheer — Dag Prudje, Jo breng je vader weg, adieu, adieu.

HOOFDSTUK IV.

Schmertzlich ist es heisz zu lieben
Und nicht finden Gegenliebe.

SAPHIR.

— Ah sa! is dat hier het Heerenlogement.

— Ja mijnheer!

— Jufvrouw hebt uwes me brief ontvangen om een kamer.

— Zeker mijnheer, wil u maar binnen komen?

— Och kruijer, breng dat goed eens naar boven — hoeveel moet je hebben?

— Eigentlijk drie kwartjes meheer, maar omdat uwes het bent, en ik altijd uwes pakjes gedragen heb, zal ik het voor twee doen, — dank u wel meheer. Tot uw dienst meheer.

.

— Mevrouw hebt u wat te eten, een gebraden haantje b.v.?

— Ongelukkig niet, ik heb niets als een halve koude kip, wil u die hebben? anders heb ik niets.

— Dat spijt me jufvrouw, ik hou veel meer van een warme, maar geeft u maar wat u hebt, *een halve kip is beter dan een leege dop*, ha ha!

— U treft het ook ongelukkig, we hebben van daag veel heeren bij ons te eten gehad.

Het geval had zich namelijk voorgedaan dat eenige studenten naar de opera wilden gaan en bij Mietje gegeten hadden, daar vrij dronken waren geworden en bij het heengaan ongelukkig tegen het zijtafeltje waren aangekomen, zoodat dit met bloempot en inktkoker omver was gevallen.

Ondertusschen vond onze Prud'homme het lange wachten zeer vervelend, hij nam uit zijn portefeuille een stuk papier en vroeg aan jufvrouw Mietje om pen en inkt, met het loffelijke plan om aan zijne wederhelft zijn goed overkomen te melden.

De jufvrouw bracht beiden en zeide op zijne beleefde aanmerking:

— Er is weinig inkt in jufvrouw!

— Ja mijnheer van middag hebben eenige studenten.....

— Oh zoo, ja ik begrijp, die *studie* maakt dat de inktpot spoedig leeg is.

— Juist mijnheer, dat leegen gaat somtijds al heel gaauw.

— Bij al dat studeren zal er nog al veel geschreven worden, gelukkig is de inkt nog al niet duur.

— Mijnheer, het eten staat op tafel.

En zoo kwam er van zijn schrijven toen niets.

HOOFDSTUK V.

Zoo leg ik met een heilig beven,
Mijn dichtpen aan uw voetbank neer.

TEN KATE.

Zoo leg ik met een heilig beven
Mijn schrijfsen op uw tafel neer,
En heb ik haar soms noodig weer,
Wil deze mij dan wedergeven.

S.

DELFT, den 20sten van Sprokkelmaand.

Veel Geliefde Echtgenoot en Geliefde Zoon.

Het is mij ten hoogste aangenaam ulieden mijn wedervaren tot heden toe te kunnen mededeelen.

Toen Jodocus mij bij den trein verlaten had, zette ik mij in een aangenaam hoekje neder; jammer dat het wat waaide, want daar het wat warm was om alle vensters der waggon gesloten te houden, zoo waaide veel vuils

in mijn gezicht toen ik het raampje een weinig opende. Hier in Delft aankomen vond ik spoedig het mij opgegeven logement, waar ik mij alleszins tevreden gevoel, hoewel de gedachte aan ulieden en de ruimte, die ons scheidt, mij ten hoogste hinderlijk zijn.

Op mijne kamer die op straat uitziat zit ik u thans te schrijven. Laat ik u iets van deze stad verhalen. Zij is doorsneden met vele fraaije grachten en de straten zijn zoo breed, dat men elkander hoogst zelden tegen het lijf aanloopt. Gedrang is om die reden hier ook nooit. Voor u lieve, die met eksteroogen zijt geplaagd, zoude zoo iets heerlijk zijn.

Op mijnen weg hierhenen zag ik een regt fraaijen toren, dewelke scheef stond en alhoewel daaruit naar men mij verzekerde, geen gevaar te duchten is, zoo wilde ik echter niet gaarne, dat Jodocus eene kamer in de nabijheid dier toren had; ik zal dus zien indien Jo hier komt eene geschikte voor hem te zoeken. Alhoewel er eene groote schoone markt is, wordt alhier geene groentemarkt gehouden, daar de afval gewoonlijk zulk eene plaats zoo ontsiert.

Eenige uren geleden maakte ik kennis met een zeer beschaafd jonkmensch, deze heeft mij zijne diensten aangeboden en mij onder anderen ook wat ik u van de groentemarkt schreef verhaald.

De academie zijn wij zamen voorbijgewandeld.

Met genoegen zag ik deze gebouwen waar mannen met eere bekend in de geschiedenis des vaderlands hunne opleiding ontvingen.

Hunne uitgestrektheid is zeer groot, een soort van torentje met een houten koepeltje er op geeft den directeur de gelegenheid het geheel te overzien.

Als een aardige bijzonderheid, zeide mijne nieuwe kennis, kan ik u nog melden dat twee beroemde bouwkundigen aan de Polytechnische School verbonden hetzelfde hebben gebouwd.

Lieve het is reeds elf uur geslagen, morgen zal ik u iets nader schrijven, ontvang een hartelijke nachtzoen van uwen echtgenoot in den vreemde, kus Jodocus voor mij en denk in uwe droomen aan uwen

Getrouwen

PRUD'HOMME.

Dezelfde aan Dezelfden.

DELFT, den 21st van Sprokkelmaand.

Geliefde vrouw!

Onmiddelijk zal ik u verder verhalen van deze merkwaardige stad.

Heden morgen om negen uur was mijn jonge

vriend met een zijner kennissen reeds hier om mij in het onderzoeken aller zaken behulpzaam te zijn. Op mijne vraag of hij niet werken moest, ik wilde niet hij om mijnentwille de lessen zoude verzuimen, antwoordde zijn vriend dat zij zeer vroeg waren opgestaan om hun werk af te maken ten einde mij van dienst te kunnen zijn.

Wij begaven ons dan naar de Akademie, waar wij vele studenten vonden die ons beleefd groetten, een goed teeken, geliefde vrouw! want beleefdheid is steeds een goed teeken.

Alles zag er in het gebouw uiterst netjes uit. Een mijner vriendjes was een allergeestigst jonkman. Het spreekwoord is, zeide hij: „Het oog des meesters maakt de beesten vet”, maar hier maakt het oog des meesters de dienaars *net*. Ja hij verhaalde mij dat de directeur zelf dikwijls in persoon onderzocht of hier en daar eenige stof te veel of eenige verw te weinig was.

Met bijzondere vergunning bezochten wij de verzamelingen van instrumenten en mineralien; de zalen waar zij waren, zijn erg klein. Dit was uitmuntend, zeide men mij, dan had men alles beknopt bij elkander; over het algemeen waren, zoo zeide men verder, de gebouwen modellen van constructie en stijl, en konden gerust met de fraaijste gebouwen in het buitenland vergeleken worden. Ook in de zaal der instrumenten vond ik deze niets netjes geplaatst,

maar mijne aanmerking was weder onjuist, het was zoo noodzakelijk, om een goed overzicht over het geheel te verkrijgen.

Een mijner vrienden herinnerde zich er ook eenige modellen te zien waren, zij wisten echter niet waar deze zich bevonden en hoewel wij het aan eenige bedienden vroegen, werden wij niets wijzer, en namen wij eindelijk genoegen met de verklaring van een mijner gezellen dat zij bij zekere schoonmaak wel weggeraakt konden zijn.

Nog vestigde men mijne aandacht op een eigenaardig model van een stoomwerktuig, dat niet werken wilde; stoomwerktuigen die goed gaan, ziet men genoeg, zoo verklaarde men mij, en juist daarom was dit model zoo merkwaardig.

Gaarne had ik de boekerij gezien maar om de boeken voor stof te bewaren, was zij slechts enkele uren in de week open. Gij begrijpt M. H., zeide mijn geleider, de bronnen der wetenschap moeten niet onder stof bedolven worden, zij zouden dan kunnen opdroogen.

Ik vond dit een magtig aardige vergelijking. Van de bibliotheek vertelde men verder dat zij over 20 jaar waarschijnlijk goed zoude zijn. Op mijne vraag, waarom ze nu dan niet de boekerij reeds goed maakten, daar dan de tegenwoordige jonge lieden er reeds van konden profiteeren, kreeg ik ten antwoord, dat ik niet te

veeleischend mogt zijn. Ik wilde dat ook volstrekt niet zijn en zweeg.

Heden avond ga ik naar den directeur, morgen schrijf ik u dus weder. Wees hartelijk gezoend van

uw' Echtgenoot

PRUD'HOMME.

HOOFDSTUK VI.

Waar komen wij elkaar weer tegen;
Bij donder, bliksem of in regen.

MACBETH.

His door is always open found
His cider of the best, Sir.
His board with pumpkin pie is crown'd
And welcome every guest, Sir.

Yankee Doodle.

Hoofdstuk VI zoude den brief moeten bevatten die P.'s ontmoeting met den directeur beschreef. Kleine oorzaken hebben groote gevolgen; daar de lucifers op waren en Jodocus een pijp wilde opsteken, gebruikte hij hiervoor 's vaders brief. Deze ging dus in rook en vlammen op. Eigenlijk gezegd ben ik daar blijde om, want indien hij eens iets minder goeds van den directeur had geschreven, had ik dat toch niet durven mededeelen; de ongepaste aardigheid van Jodocus is mij dus ter hulpe gekomen. Mevrouw P.

weet hier echter niets van, en beweert stijf en sterk, dat zij den brief zoo goed heeft weggeborgen, dat zij hem niet vinden kan. Zoo iets moet meer gebeuren. Is het waar? ik weet het niet!

HOOFDSTUK VII.

Wir sitzen so fröhlich beisammen,
Wir haben einander so lieb,
Erleichtern einander das Leben,
Ach, wenn es doch immer so blieb!

Delft, 22sten Sprokkelmaand.

Lieze Petronella!

Ik hoop gij en onze zoon even heerlijk geslapen heb, als ik dezen nacht. Om negen ure ben ik eenige wandelingen om de stad gaan zien, en ben vervolgens door mijne nieuwe kennissen op hunne societeit, die zij *de Phoenix* noemen, geïntroduceerd. Het is een gezellig, fraai lokaal, zeer netjes ingerigt. Het was een alleraardigst gezicht, die jongelieden door de studie afgemat, in een fraai werk of in de een of andere courant een oogenblik verpoozing zoekende; ook het billard was druk bezet. Hoezeer ik in den beginne er ook tegen had Jodocus lid der societeit te laten worden, zoo moet ik

u zeggen er thans niet het minste bezwaar in te zien. Dank zij mijne kennissen (langzamerhand begin ik er meer te kennen) heb ik daar ook veel van het studentenleven leeren kennen.

— „Wat ziet die er kattig uit”, zeide een hunner op een klein mannetje wijzende; ik keek hem eens goed aan, maar vond zulks niet, hij had integendeel een heel goedig gezicht met dikke bolle wangen en roode oogen; te beleefd was ik echter om hem tegen te spreken. „Wat heeft hij roode oogen!” waagde ik te zeggen? „Juist mijnheer, hij heeft heden morgen erg geschreid, omdat hij zich verslapen had, en toen een college niet kon bijwonen.”

Arme jongen die dat college zoo gaarne had bijgewoond. Niets is toch zoo goed als eigen onderzoek en zelf uit de oogen te kijken; hoe dikwijls is ons toch verzekerd de studenten een afkeer van colleges hadden, en hier vind ik een hartelijke liefde voor de studie, men weent zelfs als men een les niet kan bijwonen. Maar ik ga verder, aangenaam was het mij te zien welk een afkeer algemeen van sterken drank bestond. De meesten gebruikten koffij en toen wij even op het balcon zaten, hoorde ik niets roepen als koffij, toddi en overduin, hoewel ik de twee laatste dingen niet ken, zoo zijn er toch geen sterke dranken van dien naam. Ik zal er echter mijne vrienden naar vragen.

Een die voor 12 uur een halfje bitter bestelde

werd algemeen met verachting aangezien. De meesten dronken nooit iets, zeide men mij.

Een sterk bewijs hoezeer ook hier de matigheids-genootschappen met vrucht werkzaam zijn geweest, vond ik in twee platen, de wrange vruchten van den drank enz. voorstellende. Voorwaar een edel bewijs van de stemming die onder de studenten heerscht.

Toen wij ons gereed maakten om te vertrekken kwam een sierlijk gekleed heertje het balcon oploopen; „die daar is ziek” fluisterde mij mijn buur in, het ziek ietwat als schiek uitsprekende. Ik zag dat ook wel aan zijn magere beentjes, ingevallen oogen en uitgeteerd gelaat, „en die daar, ging hij voort, sjouwt verschrikkelijk met dat zieke (schieke) heertje;” ik zag dien behulpzamen vriend een saan, hij zag er bleek en mager van uit. Weet gij nog wel Petronella hoe wij sjouwden toen Jodocus de mazelen had; ik had hieraan denkende diep medelijden met hem, die zooveel met zijn zieken vriend te doen had; maar hoe gelukkig dat zij elkander zoo bijstaan, hoe gerust kunnen wij naderhand zijn, dat Jodocus niet alleen zal staan in die wereld, en er steeds goede jongelieden zullen zijn om met hem te sjouwen, zoo zulks, wat God verhoede, noodig mogt zijn, en nu, lieve! ga ik een lieve wandeling maken naar Reineveld, drie mijner vrienden zullen mij derwaarts vergezellen.

Adieu lieve, uw u getrouwe

PRUD'HOMME.

HOOFDSTUK VIII.

Dans les ennuis d'une trop longue absence
 J'aime à rêver à mes anciens plaisirs,
 Mon coeur renaît, ma muse est l'esperance
 Et je jouis en chantant mes désirs.

LA REINE HORTENSE.

Bij elken pligt getrouw betracht,
 Verliest de Zond' iets van haar kracht,
 Bij elken lust hier eens voldaan,
 Wint zij te meer in krachten aan.

Gezang 66, 6.

Temps jaloux peut-il que ces moments d'ivresse
 Où l'amour à longs flots nous verse le bonheur,
 S'envolent loin de nous de la même vitesse,
 Que les jours de malheur.

Lieve beste vrouw!

Voor wij naar Reineveld gaan (hoe vreemd is het voor mij met dat *wij* niet u en mij te bedoelen) schrijf ik u dezen nog; wij hebben zoo even een bezoek afgelegd bij eene tante van G. D., zooals gij wel begrijpen zult een mijner nieuwe kennissen. Hij was met zijn nichtje geëngageerd, een lief onschuldig kind, dat echter weinig zeide, en erg verkouden was. Zij was ten minste een weinig heesch. Hun huis lag op een der achtergrachten in een stil hoekje der stad. Zijne tante zeide mij er een groote tuin bij was, deze was een alleraangenaamste spraakzame, vrij gezette oude dame. Toen wij even gezeten waren, ging G. D. even naar boven de kinderen goeden

avond zeggen; zijn meisje volgde hem, want, zeide hij, deze zouden hem nooit vergeven, als zij hoorden, dat hij er geweest was en hen niet goeden nacht had gezoend. Toen zij terug kwamen had zij vreeselijk roode wangen, ik kon best zien dat hij van de gelegenheid gebruik gemaakt had om haar eens hartelijk te zoenen. Ik deed echter of ik niets merkte. Liefste Petronella, ik herinnerde mij mijne jeugd, toen ik ook iederkeer allerlei voorwendsels bedacht om met u aangedene alleen te kunnen zijn. De jeugd, zeg ik steeds, is een spiegel voor den ouderdom. Onzen Jodocus heb ik aan de tante van D. gerecommandeerd, ik hoop hij er veel genot van zal hebben.

Hoe aangenaam en plezierig de menschen hier ook zijn, de straatjongens zijn er zeer gemeen en onbeschoft. Naauwlijks hadden wij het huis van Mevrouw C. (tante van D.) verlaten, of een dier wezens riep mij een oude smeerlap toe. Voorwaar geen groot bewijs van de beschaving der mindere klassen in deze academiestad.

Adieu, beste vrouw, ik hoor hen komen, wij gaan naar Reineveld, adieu, adieu.

UW PRUD'HOMME.

HOOFDSTUK IX.

Une pâle égarée en proie au noir délire,
 Disait tout bas un nom dont nul ne se souvient,
 Une s'évanouit comme un chant sur la lyre,
 Une autre en expirant avait le doux sourire
 D'un jeune ange qui s'en revient.

FANTÔMES VICTOR HUGO.

Il n'a pour palais qu'un étable,
 Et qu'une crèche pour berceau.

CANTIQUE 284.

— Mijnheer Prud'homme, hier zijn we op Reineveld. Wil u maar naar binnen gaan?

— Met genoeg, met genoeg. Zij zullen zeker hier dikwijls komen de studenten, jammer dat de donkerte mij verhindert het volschoone uitzicht te genieten; ik heb het eenigzins huiverig.

— Mag ik u een glaasje grog offeren; dat is goed voor de kou?

— Dank u, ik drink buiten 'shuis nooit eenigen sterken drank!

— Maar ge zijt hier ook niet buiten 'shuis.

— Ha! ha! ha! hoe waar, daar hebt gij mij gevangen, ik meende slechts dat ik ten mijnent enkel 'swinters een weinig pons gebruikte.

— Dan moet u een glaasje eigengemaakte nemen, dat is geen sterke drank, en goed voor de buik en voor de natte voeten, niet waar Docter? zeide G. — een der aanwezige personen aansprekende.

— Zeker mijnheer, u moet eigengemaakte

drinken, ik ben dokter mijnheer en schrijf u dat als geneesmiddel voor, ge zijt door de koude bevangen!

— Dat is iets anders, nu dan een glaasje van die eigengemaakte!

Behalve G. D. waren met Prud'homme naar Reineveld gegaan drie andere studenten, die we kortweg HEIN, PIET en WILLEM zullen noemen.

— Mijne heeren, begon Prud'homme het gesprek, nadat allen van gevulde glazen voorzien waren. „Gij allen weet waarom ik hier ben gekomen, veel heb ik leeren kennen, gaarne zoude ik u echter nog eenige vragen doen.

— Gaat uw gang mijnheer, wij zijn bereid u te antwoorden naar ons beste weten, niet waar vrienden?

— Zeker G. — Zeker Piet. — Ja zeker.

— Welnu dan, dan zoude ik gaarne eens weten wat de studie al zoo kosten zoude voor mijnen zoon.

— Ik zal u alles opgeven — wil u het opschrijven?

— Asjeblieft!

— Piet breng eens een stuk papier en potlood.

— Vooreerst 16.00 gl. kamerhuur, 22 gl. eten à 14 stuivers en 31 dagen, verder 30 cent daags voor brood, melk, koffij, thee en suiker maakt 9 gl., stel op 10 gl., maakt zamen 48; voor contributies enz. in de maand 3 gl. is 51, nog een gl. voor fooijen enz. is 52 gl., dan kan u zakgeld geven naar believen.

— Juist, juist, zeide Prud'homme het opschrijvende en hij dacht er bij, ik wil dat me jongen hier goed voor den dag kan komen, nu heeft hij 2 gl. maandgeld, ik zal dan hem er acht geven dat is 60 gl., in 10 maanden 600, voorwaar een fraaije som.

— Gisteren mijne heeren, zag ik eenige jongelieden in een rijtuig met vier paarden zitten, mijns erachtens is zulks zeer kostbaar, betalen zij die uitgaven van hun zakgeld?

— Zij betalen die niet van hun zakgeld, want zij hadden gisteren niets op zak!

— Kom vertel zulke flauwiteiten toch niet aan mijnheer, ik zal het u wel zeggen!

Zij sparen elkanders zwakheden niet, dacht Prud'homme, zij merken inderdaad elkanders fouten zéér goed op!

— U moet dan weten, er is hier zulk eene concurrentie tusschen de huurkoetsiers, dat als men tegen een zegt: ik neem een vigilante bij een ander, hij u onmiddellijk een rijtuig met vier paarden voor niets geeft, om de ander geen vigilante te laten verdienen, men betaalt dan voor de vigilante.

— Maar hoe verdienen zij dan iets?

— Vooreerst mijnheer op de burgers, die worden door hen verschrikkelijk afgezet — ten tweede door de menigte, want u weet als men op ieder maar een kleinigheid verdient dan maakt dat op het groot aantal een heele som.

— Zeer waar!

— En dan op de vigilantes, ziet u die moeten wij betalen en daarom nemen wij die zoo weinig mogelijk.

— Ik zal zulks aantekenen, (*) als u zulks goed vindt.

Hoewel wij hier een gedeelte van het discours overslaan, kan ik u mede deelen dat het zeer geanimeerd was. Prud'homme had de limonade met een weinig cognac, zooals hij meende dat het was, zeer goed gevonden, en de huiverigheid was geheel verdwenen. Hij was al aan zijn vierde glaasje bezig. Zijn bril was tot op het topje van zijn neus afgedaald. Zijn pijp wou maar niet aanblijven, en wat het ergste was, ik geloof dat hij ega en zoon op dat oogenblik totaal vergeten had, terwijl hij gedompeld was van top tot teen in een bad van scherts, van liederen en vreugde, een genot dat hij nooit gekend had.

Hij lei zijn pijp neer, op het gewichtig oogenblik waartoe wij thans gekomen zijn, 't is waarachtig voor een toast (to-ast).

— Edele jongelieden met warmte (*dat komt van de eigengemaakte*) met warmte druk ik u de hand, mijn zoon Jodocus zal uw aller vriend zijn, (*waarachtig niet*) wie zegt daar waarachtig niet?

(*) Hierin (in 't opteekenen) volgde hij dus Samuel Pickwick, ik hoop niet dat de wereld de man van weinig oorspronkelijkheid zal verdenken, omdat hij dat deed, het zou mij voor hem spijten. Noot van den S.

(*Waarachtig Piet*, zeide hij). Ja Piet, hij zal uw aller vriend zijn; opgevoed door Petronella en mij (*hoera*), door mij ook, mijne heeren, opgevoed in de vreeze des Heeren, zal hij met u het pad der studenten bewandelen. Ik heb het onderzocht mijnheer, scherp onderzocht en uw leven uitstekend bevonden. Zoo mijn zoon hier is zal ik dikwijls bij hem komen (*hij zal je zien aankomen*). Ja, hij zal me zien aankomen, zijn scherp oog zal mij reeds van verre ontdekken (*uitvinden!*) en ik hoop u dan dikwijls allen als de vrienden mijns zoons terug te zien. Ik zal drinken op uwe gezondheid mijne heeren.

Hoera en vervolgens:

Unser Bruder Prud'homme der soll leben,
Es lebe das ganze P.—sche haus,
Und sein Weibchen auch daneben,
Drauf trink er sein Gläschen aus.

Aus! aus! aus!

Leeret die Pocale, schenkt sie wieder ein,
Lasst uns zusammen fidele Brüder sein.

Een vijfde glaasje werd hierop hem aangeboden en onmiddelijk door hem aangenomen, het spreken had zijn keel droog doen worden. Vervolgens gingen zij fideler bij elkander zitten, en vertelden zij elkander al hunne hartsgeheimen. Bescheidenheid is echter een onzer deugden en — daarom deel ik ze niet mede.

Piet vroeg op eens: „Heb je dochters, oude?

— Neen, slechts een

— O! die schalk, wat is hij bij de pinken, als

men vraagt heb je dochters, zegt hij neen, *eene*.

Nu was er niets waarmede men Prud'homme zoo in zijn nopjes kon brengen als door te zeggen dat hij zoo bij de hand was; zijne vrouw beweerde ook altijd, zijn zwak kennende, dat hij zoo bij de pinken was en zoo voortvarend! Ook nu kwam het volstrekt niet bij hem op, het misverstand op te helderen, daar dan zijn geestig antwoord ook zoude vervallen, en op al de vragen, „Is ze mooi, oude?” „Lijkt ze op jou?” enz. antwoordde hij slechts door te lagchen, waarop allen verklaarden dat zij eens bij hem kwamen om de mooie dochter te zien, en Willem zelfs zoo ver ging met te zeggen dat hij al doodelijk verliefd op haar was, en voorloopig Prud'hommes consent vroeg.

Om deze scene niet te vergeten, teekende hij haar even op, zoo als hij reeds eenige andere dingen had gedaan.

Ondertusschen ging het feest met nieuwe vreugde door: er werd gedronken op Prud'homme, op Petronella, op Jodocus en op nieuw op Jo-do-cus, op Petroleum (die hem verlichtte en als vrouw Petronella werd genoemd) en op Prud'homme als mensch, als vader en als wereldburger, totdat op eens een stoel omviel, en den eerwaarden Prud'homme in haren val medesleepte. Het was nog te vroeg om naar huis te gaan, daarom werd hij zoolang in den stal op een hoop stroo nedergelegd met zijn gebrild hoofd op den

paardebak. Tegen 12 uur werd hij naar Mietje gebracht en aldaar in Kees armen geworpen.

Ik heb u nog vergeten te melden, dat hij ook nog een brief aan zijne vrouw had geschreven op Reineveld, met verzoek Jodocus te doen overkomen; de brief en de aantekeningen, hier onmiddellijk achter medegedeeld, werden beiden door Piet in een couvert gedaan en verzonden aan

Mevrouw, Mevrouw, de vrouw van
Prud'homme,

genaamd Pretronella, moeder van Jodocus.

te

E.

*Lijst der aantekeningen
van Prud'homme.*

kamer	f 16.00
eten	22.00
koffij, thee en brood . . .	10.00 of 9.00
contributies	3.00
fooijen	1.00
zakgeld	8.00
	f 60.00 $\times 10 =$ f 600.00

f 600.00 studie.
- 100.00 kleederen.
- 200.00 collegegeld.
- 50.00 boeken.
- 50.00 diversen, brand en licht.
f 1000.00 totaal.

1.

Jodocus mag niet in vigelantes rijden, omdat het kostbaar is en niet in rijtuigen met vier paarden, omdat dat gevaarlijk is.

2.

De studenten kiezen iemand die niets gedaan heeft in een bestuur, omdat diegenen, die wat doen, niet aangezet behoeven te worden en door de nietsdoeners te kiezen, dwingen zij deze ook het hunne te doen, en zoo werken ten slotte allen mede.

Welk een diepe menschenkennis bezitten deze jongelieden.

3.

Petronella, ik heb een mooie dochter, zij komen haar allen zien, Petro.....

4.

Petronella eenige jongelieden hebben reeds kinderen, zeg aan Jodocus dat ik niet hebben wil, dat hij zoo jong trouwt, als hij niet belooft dat niet te doen, mag hij hier niet komen.

5.

Zij zetten een raam open om....

BRIEF DIE PRUD'HOMME OP REINEVELD SCHREEF.

Lieve Petronella.

Jodocus moet overkomen.

Jodocus moet komen zeg ik goeije
jongens hier. Jodocus moet komen. Hij zal
slapen bij mietje bij Jufvrouw mietje
mijn zakdoek is weg. Petro heb jij me
zakdoeke ook Jongeheer.

Goede nacht beste Petronellala
sluit dede deur toe, beste Jodocus slaapt
bij Mietje Petronella, Uw

V a d e r

P r u d ' h o m m e .

HOOFDSTUK X.

Hélas te voilà sur le lit des douleurs,
Lève tes yeux sur moi, lève les on je meurs.

.....
Tu m'entends donc enfin je revois ton sourire,
Mais tu brules toujours, ton pauvre coeur soupire
Pourtant ta voix est calme et ton regard si doux,
De ce mal inconnu tu crains peu le courroux.

L'enfant malade, ULRIC GUTTINGUER.

— Jufvrouw Mietje — Ju-frouw Miet-je.

— Wat blijft u mijnheer?

- O-oooo Jaaan, waar iss me daas Jaaan!
 — *U bent zonder das te huis gekomen!*
 — En wa-aar iss me pa-ra-pluie?
 — *U hebt geen parapluie medegebracht!*
 — Ach — God — Jaan — ik — ben —
 zoo — ziek, zoo ziek.
 — *U ziet erg bleek mijnheer!*
 — Z-o-o J-a-n!
 — *Ja heel erg mijnheer!*
 — I-k — h-eb — zooon dorst — Jaaan, en
 zooon hoofdpijn, ik heb de koorts Jaan.
 — *Wil ik u wat te drinken brengen, seltserwater
 met citroen!*
 — Jaaa Jaaan, doe dat; oh oh wat voel ik
 me naar!
 Na het seltserwater gedronken te hebben
 sliep hij op nieuw in.

De brief aan Petronella was inmiddels met den eersten trein vertrokken, en had in het vreedzame E. schrik en onsteltenis verspreid: in het postkantoor en in de woning van P. Met den eerst mogelijken trein vertrok mevrouw P., kwam tegen vieren bij Mictje aan, en werd door den knecht onmiddellijk aan het bed gebracht van den ongelukkigen lijder, die met bleek aangezicht lag te slapen.

— Goede hemel Prudje, wat heb je toch? doe je oogen toch eens open!

Op het hooren dier stem ontroerde Prud'homme, kermde en sloeg zijn blik naar zijne wederhelft.

Was zij nog zijn tweede helft, nu de eerste helft daar zoo akelig nederlag? ik weet het niet! maar wel dat de helften weinig van elkander hadden.

— Prudje! wat manqueert je lieve, je bent zoo warm.

— Ik weet het niet lieve!

— Och weet je 't weer niet, ik weet het wel, met je gewone voortvarendheid zal je je weer overspannen hebben, gisteren in de kou geloopt, maagkrampen gekregen, de agitatie zal je bevangen hebben, je zult te veel gedaan hebben — je hebt weer te weinig op je ligchaam gepast — gelukkig heb ik je droppels medegebracht — ik zal er je 10 geven — Jan geef eens een lepel. — Hoe voel je je nou lieve?

— Goed lieve!

— Mijnheer daar is mijnheer G. D.

— Laat mijnheer maar binnen komen.

— G. brengt Prud'hommes parapluie en das mede, vraagt belangstellend naar mijnheer en naar mevrouws gezondheid, en eindigt met te zeggen dat hij de lucht van Delft voor mijnheer voor bijzonder ongezond houdt.

— Ik dacht, steunde P., dat het kwam van dat receptje van die dokter.

— Mijn hemel mijnheer, daar kon het niet

van komen, neen u kreeg het even nadat u dat raam had laten openzetten.

— Heb je gisteren met een open raam gezeten dan verwondert me niets Prud'homme, wat ben je toch onverzichtig.

Mevrouw was thans overtuigd, dat P. ziekte van de kou kwam, en des avonds vertrok het paar naar E., hij in doeken en mantels gewikkeld voor de tocht.

HOOFDSTUK XI.

Ecoute il faut avoir un poste honnête,
De plannen die gij vormdet te kust te keur,
Ne troublent plus ta ridicule tête,
Ik zeg u voor het laatst, ik wordt geen ingenieur.

Le pauvre Diable, VOLTAIRE.

— Ik wil niet meer spreken, Prud'homme, over den laatsten brief, zeide mevrouw den volgenden avond, gij hebt mij gezegd, dat gij dien in uw koorts geschreven hebt en ik geloof je, maar ik moet je toch zeggen, dat ik een oogenblik geloofd heb eene bedrogene vrouw te zijn, wat is dat van die mooie dochter, die gij hebt, zooals ge mij daar hebt geschreven.

— Lieve, een misverstand, en hierop vertelde P. alles wat we reeds weten.

— En, ging Petronella voort: wat beduidt dat, Jodocus zal bij Mietje slapen, is dat nu schrijven voor een getrouwd man en vader, ge weet wel

dat Jodocus veel te groot is om nu nog met de meid op de kinderkamer te slapen.

— Dat heb ik niet gemeend, lieve vrouw. En ook dat misverstand werd opgehelderd.

— Lieve Petronella, zeide na een oogenblik zwijgens Prud'homme, als Jo naar Delft gaat, moesten wij beiden hem maar brengen.

— 't Is waar ook, goed dat jij er mij aan helpt denken, Jo heeft me van morgen gezegd dat hij geen ingenieur wou worden, maar bij zijn oom de notaris hier op het kantoor wou komen; het was zijn liefste wensch, ik voor mij heb er niets tegen.

— Ik voor mij ook niet, maar waarom heeft die drommelsche jongen dat niet eerder gezegd, dan had ik niet naar Delft behoeven te gaan.

— Hij dorst niet, en nu kan je met kennis van zaken spreken over de studentenmaatschappij; hoevelen, die ze niet als gij grondig onderzochten, hebben er geen verkeerde begrippen over, hoevelen stellen zich hun leven heel anders voor dan het is, en wij Prud'homme, wij zijn van dat verkeerde oordeel bevrijd; van onze kennis kunnen wij weer anderen mededeelen, en zoo breidt zich de waarheid over dat zoo dikwijls verkeerd beschouwde onderwerp meer en meer uit.

S.

EENE VERSCHIJNING.

Ik weet niet, wat mag dat beduiden,
 Neen, 'k vat het waarlijk niet,
 Wat wilde die leelijke heks toch
 Met haar vervelend lied.

Ik zat toch zoo rustig te soezen,
 En dacht aan de lekk're cognac,
 En dacht aan de jolige vrienden,
 Waarmeê ik zoo even nog sprak.

Tot — binnen komt geschoven
 Een mager en rimpelig spook,
 Dat onverdraag'lijk vunzig
 Naar kamfer en graflucht rook.

Maar uit de verdorrende lippen,
 Daar klonk toch een stemme zoo zoet,
 Een stemme zoo zacht en zoo lief'lijk,
 Dat 't hart m'er nog pijn van doet.

«Zwijg — ik ben die Sirene
 Waar Heine eens van zong
 Wee zoo mijn zilv're stemme
 In 't oor eens scheep'lings drong.

Dan zong ik tint'lende lied'ren,
 Van liefde, dans of wijn,
 Zoo ik ze u deed hooren,
 Gij zoudt krankzinnig zijn.

Gij zijt een arme stumpert,
 Onzalig menschenkind;
 Maar nachtegale en raven
 Die heb ik steeds bemind.

Ik leerde de nachtegale,
 Maar schooner was mijn lied,
 En schor als zijn laatste toonen,
 Zoo krassen de raven niet.

En als 'k begon met zingen,
 Elks oog van tranen blonk,
 Maar bij mijn laatste toonen,
 Een ieder zich verdronk.

Ik haat, ja ik haat de menschen,
 Van toen ik ze 't eerste zag,
 Wat flauwe, magtloze oogen,
 Wat naren, zoetigen lach.

Bij God, die magtloze wezens,
 Ze hebben als wij geen hart,

Ze kennen als wij den haat niet,
Geen liefde, vreugde noch smart.

Hun hoofden en hun harten,
't Is alles even koel,
Slechts om ze te verdrinken,
Bezitten ze juist nog gevoel.

Enfin, 'k heb dapper gestreden,
'k Beken, ik lei het af,
En haat en nijd die sleepten
Me veel te laat in 't graf.

Ze stalen mijn liefste plekjes,
Ontwijden ze met hun geknoei,
Ze bouwden klap'prende molens.
Waar 't liefst mijn adem woei.

Ja, door die heerlijke dreven,
Waar vader Rijn zich baadt:
Daar draafde en floot zoo snerpend,
Een paard van ijzerdraad.

Waar 't windje op hooge bergen,
Door wieg'lende bosschen woei,
't Lijkt wel een lappendeken,
Door hun vervloekt geknoei.

Toen heb ik me geweven,
Een glinsterend lijkgewaad,
En heb m'een graf gegraven,
Waar nu een treurwilg staat.

Daarin ben ik gaan liggen,
 En lig daar nu zoo stil.
 Maar — enkel en alleen maar
 Omdat ik zoo liggen wil.

Maar andere Sirenen
 Die gingen meê met hun tijd,
 Nog is hun doen en laten
 Aan uw verderf gewijd.

Ze wreken zich op u menschen,
 Door woord, gebaar of lonk,
 En menige Sirene,
 Reeds menigeen verdronk.»

Liefste, waarom weent ge,
 Hebt ge kwaad gedaan?
 Of is in dijn hartje
 Iets anders omgegaan.

Kent ge van de liefde
 De vreugde en de smart,
 Heeft ook hare stemme
 Gefluisterd in uw hart.

S M A R T.

Liefste waarom weent ge,
 Hebt ge kwaad gedaan?
 Of is in dijn hartje
 Iets anders omgegaan.

Kent ge van de liefde
 De vreugde en de smart,
 Heeft ook hare stemme
 Gefluisterd in uw hart.

Ik zie in uw oogen de tranen,
 Zijn ze uit droefheid geschreid,
 Of zijn het de dankbre tolken
 Van 't heil, dat u nog verbeid.

Is het soms die alte Geschichte?
 Heeft hij voor u, oogen noch oor,
 Kindlief ik bidde in stilte,
 De hemel bewaar er u voor!

Liefste, waarom weent ge,
 Deed vragen u soms pijn,
 Weet dan dat in het lijden
 We zaam verbonden zijn.

Ook ik lijd uwe smarten;
 Die ik om liefde bad,
 Die zeide me dat z'een ander,
 Een ander gekozen had.

SAMUEL.

LOSSE INVALLLEN

VAN

X.

geest;
 'k Mag profaan zijn, maar welk schrijver
 Is dat soms niet eens geweest,
 En ook vaak, wat ons profaan schijnt,
 Is in Uw oog schoone taal;
 Schooner dan het: „Onze Vader“,
 Ook al bad men 't duizendmaal.
 Vaak toch hadden de Profanen
 't Heil der menschheid op het oog,
 Was hun hart vol menschenliefde
 En hun geest voor d'aard te hoog.
 Zelden heeft men hen begrepen,
 Dikwijls hen vervolgd, gehoond,
 Maar, zoo Gij er zijt, mijn Vader,
 Zijn ze voor hun leed beloond,
 Ja, dat geloof ik; dat vertrouwen
 Stel 'k in U, en menigéén,
 Die zegt, slechts op U te bouwen,
 Staat met U veel meer alleen.....

*Fragment uit een onuitgegeven dicht-
 bundel van GUFFROY en LA HARPE.*

Naar 't mij voorkomt moeten Jezus' woorden:
 „Zalig zijn de armen van geest, want hunner
 is het koninkrijk der Hemelen,” aldus opge-
 vat worden:

Zalig zijn zij, die niet veel verstand bezitten, die weinig denken, want hun zal veel ergernis bespaard worden. Zij zullen niet elk oogenblik stooten op bekrompenheid, leugenzucht, domheid en huichelarij. Zij zullen bovendien niet ondervinden, dat ontwikkeling alleen verkregen wordt ten koste van smart en tranen.

Van daar dat de pessimisten niet gevonden worden onder de armen van geest.

Er waren eens twee zieken.

Van den één verklaart de dokter de genezing voor onmogelijk. Tot aller verbazing herstelt de kranke en de geloovigen zien hier een ingrijping Gods in de wetten, die hij, volgens hen, zelf maakte, een bepaalde besturing van den Heer. Dat is de officiële term.

Dezelfde arts verklaart den tweeden patient buiten gevaar te zijn, slechts door een ligte ongesteldheid aangetast. Niettegenstaande die verklaring sterft de zieke binnen korten tijd en dezelfde geloovigen van zooeven zijn van oordeel dat de geneesheer ongeschikt voor zijn betrekking en de schuld van het ongeval is.

Met hoeveel soorten van gewigt wegen de vromen toch wel?

Nog steeds beschouwt men te veel als zwaarste misdrijven, die, welke de Maatschappij zich verplicht ziet te straffen.

Verhalen van moord, diefstal, met hun duizende schakeringen, laten nooit na de gemoederen der hoorders te vervullen met diepe verontwaardiging over de slechtheid van hen, die zich aan die ondeugden schuldig maakten.

En waarom?

Zonder mij nu nog te willen onledig houden met de vraag: „is diefstal strafbaar in elk geval, uit een zedelijk oogpunt,” komt het mij toch voor, dat hij, die daarop bevestigend antwoordt, wel zal toegeven, dat de Maatschappij niet daarom den dief straft. Evenzoo bij moord. Niet wijl de moordenaar de zedelijke wetten verkracht heeft, opent de staat een zijner kerkers voor hem. Nog minder om wraak te nemen. Hij doet het om een afschrikwekkend voorbeeld te stellen aan allen, die neiging gevoelen tot het dooden van een mensch, — om zijn leden te vrijwaren voor nieuwe aanrandingen.

Nu komt het mij uit een zedelijk oogpunt even slecht voor, een hond als een mensch te mishandelen of te dooden; ja, ('t klinkt menigeen misschien misanthropisch), zoo ik kiezen moet, zie ik liever een mensch mishandelen dan een dier.

't Komt mij voor, dat de eerste meer middelen tot verdediging bezit, dan de laatste.

't Is er nu ver van af, dat ik dezelfde straf,

die op het vermoorden van een mensch staat, ook toegepast wilde zien op hem, die een vlieg doodt uit moedwil.

Dat zou onpraktisch, onzinnig zijn.

Maar dit wil ik met mijn betoog: U, die zonder gewetensknaging, zonder dat ge denkt een misdaad te begaan, de u hinderende mug vermorselt, er toe brengen, ook uw naasten niet te veroordeelen, wjl de regters hem schuldig moesten verklaren aan manslag.

't Is al wel dat de ongelukkige eenige jaren van zijne vrijheid, d. i. niet veel minder dan van zijn leven wordt beroofd. 't Is al wel de overtuiging te bezitten, een daad begaan te hebben, in strijd met het in ons allen klinkende: „doe een ander slechts, wat ge wilt, hij u zal doen.”

O, waar ge dan iemand ontmoet, die geboet heeft voor zulk een daad, en die iemand met de gerechtigheid weder in 'sreine is, zoo stoot hem niet van u.

Herinner u dat die man geleden heeft voor uwe veiligheid.

Durft ge zeggen, dat gij met de opvoeding, met de beschaving van de meeste misdadigers rein zoudt gebleven zijn, dat ook aan uw handen geen bloed zou kleven?

Een jaartje, Mevrouw, in den bloei uwer schoonheid doorgebracht, in ellende blootgesteld aan al de lagen, die de eerloosheid zoo kunstig

weet te leggen, slechts eenmaal kennis gemaakt, met wat honger is, en.....

Slechts eenmaal, lion, die onder een fijn diner de laatste diefstal bespreekt, slechts eenmaal de proef genomen, uit welk oogpunt een bakkerswinkel en het eigendomsregt zich ver-
toonen, na drie dagen zonder voedsel, en.....

Maar neen, Mevrouw, Goddank, ge zijt rein, ge zijt schoon, ge zijt gelukkig. Blozende wang-
getjes verbergen zich aan uw schoot. Over u zullen ze later niet behoeven te blozen. Neen, lion, Goddank, ge eet patrijzen en drinkt champagne, ge hebt uw loge in de opera, alles loopt u mee. Ge hebt niets als uw schoenen en.... uw schulden, die u kwellen. Voorloopig steelt ge dus niet in 't klein.

Een bakkerswinkel, wel foei, hoe dwaas.

Neen, vromen, ge zijt niet gestruikeld, toen ge rondgereden werd; en ge zijt niet gevallen toen ge nederlaagt. Ik weet dat. Maar kom, laat ons hem, die wel viel de hand reiken; 't slijk, dat ons daarbij de kleederen bespat, reinigt de ziel.

Laat ons hem, die de gevangenis verliet, doen voelen, dat we in hem niets zien als een van „Gods geslachte,” en we zullen hem kracht geven, de donkere bladzijden uit zijn levensboek te wisschen, hij zal weêr mensch *kunnen* zijn. (*)

(*) Voor geestige (?) recensenten, merk ik op, dat ik nimmer gevangen zat.

Vertel eens aan een geloovige, dat ge te Amsterdam, in het Poolsche koffijhuis b. v., den Heer gezien hebt in de gedaante van een gezigt (!!), een brandend braambosch, of een rhumgrogje, al wat ge maar wilt, met Multatuli aan de hand en dat zijne Heerlijkheid tot de aanwezige Heeren, de volgende toespraak hield, terwijl hij op Douwes Dekker wees:

„Ik ben de Heer uw God, die u uit de handen der Spanjaarden heb gered, en dit is mijn dienstknecht, Multatuli, die overal, waar Hij kon, voor de waarheid heeft gestreden die voor hen, die onderdrukt worden, de handschoen heeft opgenomen zonder zich door vrees voor eigen nadeel te laten afschrikken, die u de ellende heeft aangetoond, waarin zoovelen uwer broeders, mijn kinderen, verkeeren, en u de geneesmiddelen voor die kwalen heeft aangewezen.

Ge zult hem liefhebben, eeren en *tienden geven van al wat ge bezit.*”

Reken er gerust op, waarde lezer, dat zoo een geloovige het verhaal een leugen, en u een gemeene kerel zal noemen.

En waarom toch?

’k Geloof, dat de Heer veel meer reden heeft om Multatuli bij te springen, dan een Godzaligen ellendeling, als de Bijbelsche Abraham.

Een geloovige met één been.

„Mijnheer de Vrijgeest, uw leer deugt niet, ze is zoo troosteloos, zoo weinig bemoedigend bij de rampen des levens, bij de groeve, waarin geliefden neêrdalen, en op uw sterfbed. Ik bid je, keer terug.”

Mijnheer de geloovige, uw ligchaam deugt niet. Hoe komt ge zoo dwaas, slechts één been te hebben. Dat is zoo weinig bemoedigend; waar ge anderen ziet springen en dansen. Ik bid je, krijg toch twee beenen.

Naar men verneemt is de beroemde tragédienne, Mad. P. in kommervolle omstandigheden, in 80 jarigen ouderdom te Parijs overleden. *Zekere Courant.*

Een vrouw sterft op tachtigjarigen leeftijd; dat is goed. — Een gelukkige uitzondering, een tachtigjarige op een wereld, waar de helft van het menschedom, dat er N. B. is om zich te ontwikkelen, sterft voor de jaren des onderscheids bereikt zijn. Een tachtigjarige tragédienne. Nog grooter uitzondering, hier, waar men ze zelden aantreft ouder dan vijftig.

„Naar men verneemt,” is zij in kommervolle omstandigheden overleden.

Een vrouw, die lessen gaf in wat schoon en goed is; die haar leven wijdde aan volksont-

wikkeling, en dat deed op meesterlijke wijze, — want, ze was beroemd; die vrouw sterft arm, misschien van honger. Maar men heeft haar immers betaald! Men heeft voor luttele penningen rein genot, zuivere aandoeningen, edele opwellingen *gekocht*. En betaald ook, constant, — ja, wat zeg ik, — vooruit! Kan het ooit solieder?

Dagbladschrijver, die de wreede beschuldiging tegen onze hedendaagsche maatschappij neêrschreef, zoo koel, zoo kort als of het een alle-daagsche, niets beteekenende gebeurtenis is; gij, die door uw: „naar men verneemt,” u zelfs vrijwaart voor de beschuldiging, dat ge onwaarheid meêdeelt, zoo die beroemde vrouw nu eens bij uitzondering niet van honger omkwam, — was het niet eens de moeite waard, te onderzoeken, of er ook waarheid schuilde in uw onder voorbehoud meêgedeeld nieuwtje?

Of rekendet gij er op, dat de zamenleving reeds zooveel zich te verwijten, zooveel vlekken, op haar kristelijk gewaad heeft, dat ge niet behoeftet te zien op een nieuwe, zij het ook valsche beschuldiging?

Rekendet ge op haar capaciteit tot het slikken van harde, maar ware woorden?

Voor 't laatste zoudt ge reden genoeg gehad hebben. *Men* zal, zoo het noodig is, (misschien neemt hij ook de moeite niet, want hij kan veel verduwen), het leven van die beroemde vrouw

naslaan, elk vlekje met een vergrootglas, elke goede hoedanigheid onder een microscop bezien en ten slotte zich gerust stellen met de betuiging „dat zulk een volk niets heeft als verdiend loon.”

Men zal des avonds zich een slaapmuts over de ooren halen, een voorschrift van *zijn* Heer mompelende, waardoor hij zich geregtvaardigd ziet.

Dagbladschrijver, gij moogt wat stijl hebben, de laatst gefabriceerde spelling volgen en wat geest bezitten; dat is niet genoeg om geschikt te zijn het volk voor te lichten. Daartoe behoort humaniteit, gevoel voor wat goed en schoon is en bovenal vrijmoedigheid in het uitspreken van zijne overtuiging. En uw berigt toont aan dat ge in die opzigten nog niet geschikt zijt voor dagbladschrijver.

En gij, Nederlanders, is er ook voor u nut te trekken uit het droevige nieuwtje? *Verneemt men* ook bij u, dat beroemde landgenooten in kommervolle omstandigheden hun laatste dagen doorbrengen en van honger omkomen?

Laat ons de geschiedenis het zwijgen opleggen, maar alle geniën beweenen, het zijn ongelukkige wezens, die bij hun leven vervolgd, na hun dood verheerlijkt worden. Door hun tijdgenooten nooit begrepen, begrijpen zij op hun beurt ook dezen niet, anders zouden zij zich geen geniën toonen. Hoeveel leerrijke voorbeelden niet!

Een Gallileï, die uit dankbaarheid voor zijn groote ontdekkingen met gevangenisstraf wordt

beloond; een Socrates, die tot den giftbeker wordt veroordeeld, en hoevele niet met hen, die ondervonden, hoe zwaar het valt een buitengewoon mensch te zijn. Hoeveel duizenden niet en aan hun hoofd de groote martelaar Jezus, die bij zijn leven vervolgd, bij zijn kruisdood bespot en na zijn sterven vergood wordt.

O, vooral het laatste zal hij u gaarne geschonken hebben, en ge zult mij toestemmen, dat het ook een niets beteekenende schadeloosstelling mag heeten, voor een leven vol ellende beloond te worden met den titel van Godszoon of honoris causa gepromoveerd te worden tot een drieëenig monster. Nederlanders, laat het verleden vergeten zijn, zoek van nu af een nieuwe, een betere wijze van behandeling voor uw beroemde mannen. Kristenen, — ge noemt u immers zoo? — laat u niet langer beschamen door de ouden, die ze op staatskosten onderhielden, en dat waren Heidenen.

Niet op staatskosten, echter, wenschte ik hen, aan wie ge groote verplichtingen hebt, helden, 't zij in den krijg tegen onderdrukkers, als in dien tegen leugen, huichelarij, vormdienst en onwetendheid, onderhouden te zien.

Er komen te dikwijls menschen aan de regering, die geen begrip hebben van helden, ook velen, wier oordeel beneveld is door zelf ontvangen wonden.

't Zou ook te dwaas zijn, zoo een toekomstige

partij in de kamer, eene partij, die zich b. v. daardoor onderscheidt, dat zij 's lands welzijn onafscheidbaar acht van ministers met blauwe brillen, hem, die ze haar eminent hoofd noemt, wilde opgenomen zien onder de bevoorregte groote mannen.

Neen, de fondsen moeten door het volk zelf bijeengebragt en door een uit de gevers gekozen commissie bestuurd worden.

Hoe dat nu het best zal geschieden, laat ik aan anderen over. Ik stip slechts aan, anderen mogen uitwerken.

Mogt er nooit iets van komen; 't zou mij leed doen, maar ik heb het mijne gedaan.

„Gij hebt genoeg geleden, om een genie te zijn.”

Of lijden genialiteit kan voortbrengen?

Leg een ezel zeven jaren op de pijnbank, en hij zal een ezel blijven of als ezel gestorven zijn.

En toch is er verband tusschen smart en het zich openbarend genie.

En wel, vergeef mij de vulgaire uitdrukking, dit: Rampen zijn de mest, bij de noodige geschiktheid van den grond, en onder behoorlijke omstandigheden zullen er vruchten komen.

't Is tweede Pinksterdag.

De Heilige geest daalt neder in de gedaante van jenever, foesel en andere geestrijke vochten.

Voorbij mijn venster trekken scharen menschen, die zich geémancipeerd hebben en in plaats van half dier, half engel, meer dan dier zijn.

Vechtpartijen zijn uitspanningen, messen flikkeren. 't Volk viert een Kristelijk (?) feest.

Zou het geen tijd worden dat ge wat feestdagen over boord gooidet, broeders?

Wat ge 'smorgens, volgens uw zeggen, aan stichting wint, zal toch niet opwegen tegen de ontstichting van 'savonds?

EEN DROOM.

Ik dwaalde rond door schoone dreven
 Rijk getooid met bosch en tuin
 'k Zocht een zacht aanminnig bloempje
 Tusschen rozen en jasmijn.

't Rood der rozen moest er blozen
 Op de blaadjes fijn en zacht,
 Door de blanke kleur der lelie,
 Blanker nog dan duivendons.

Uit het kelkje, wist ik, scheen er
 Heel een zee van hemelsblauw,
 Flauw en mat scheen ied're bloem me
 Bij die eene, die 'k niet vond.

Dwaas! die 'k was, ik zocht, mijn Chloris!
 't Engelachtig schoon gelaat
 Met uw vrome blaauwe oogen
 Tusschen lelie, tulp en roos.

BRIEF VAN EEN OUD-REDACTEUR AAN EEN DITO.

O..... 6 Nov. 1867.

Mijn waarde.

Nog onder den indruk van uwe treffende aansporing, toch ook nog iets aan te wenden tot opluistering van den Almanak van 1868, zwoer ik bij mijn vertrek uit Delft de dure gelofte mijn haar en baard zoo lang te laten groeijen, tot dat ik op luisterrijke wijze aan dien dringenden wensch zou hebben voldaan!

Mijn programma was het volgende:

1. Een veelomvattend, zaakrijk en stichtelijk edoch daarom niet minder uitgebreid en élastisch prosastuk.
2. Eenige onsterfelijke dichtregelen.
3. Eenige varia.

Ad. I. Te O..... aangekomen, bestelde ik onmiddellijk eene zeer groote hoeveelheid papier en zette mij aan het werk; 's ochtends voor dag en daauw verliet ik met mijne rollen onder den

arm het drukke dorpsgewoel, om eenzaam op een pitoresk punt in de omgeving mijne vruchtbare gedachten beter op een punt te kunnen concentreren. In den loop van den dag ging ik tweemaal schaften, en 's avonds trok ik met mijne (thans beschreven) rollen weer zegevierend naar huis; al hetwelk zoolang duurde, tot men mij voor een behangersknecht begon aan te zien; van dat oogenblik af arbeidde ik binnen 's huis.

Ik zal toen ongeveer aan het eind gekomen zijn van mijne inleiding.

Doch ziet, dreigende omweêrswolken pakken zich boven mijn manuscript zamen. Want plotseling weergalmt te O..... het bevel:

De volontairs zullen uitrukken!

Met uwe onloochenbare scherpzinnigheid zult ge hieruit wel begrijpen dat ik bedoel het volontairiaat voor den bouw van de..... fabriek, waaraan ik geplaatst ben, en *niet* eene oproeping als pausselijk zouaaf, daar ik de noodige capaciteit mis om zulk een domme streek te begaan; ofschoon ik anders zijne heiligheid gaarne zou willen helpen..... op stal zetten, als ik maar geen bril droeg! Bovendien voorzag ik ook toen reeds wel dat de Garibaldini zouden worden uiteengejaagd bij Monte-Rotondo.

Deze oproeping nu echter gaf den doodsteek aan mijn prozastuk, en ik trok wanhopig thans

zonder mijnerollen, maar gewapend met een duimstok naar de plaats waar eens de fabriek zal staan.

Thans vestigde ik al mijn hoop op de bovengemelde dichtregelen en wachtte op eene inspiratie. Deze liet zich niet lang wachten. Op een blaauwen maandag toch, voert men mij plotseling aan boord van een juist aangekomen schip met Luiksche kluitkalk, met het beleefd doch dringend verzoek, naauwkeurig op de lossing acht te geven, en half mud voor half mud, die er uitgedragen zouden worden, te noteeren om mogelijke en wel te vooronderstellen poging tot bedriegerij van den schipper te voorkomen. Een oogenblik later zat ik in den mist op het dek en tuurde in den Rijn. „Wat komt er van den mensch, dacht ik. „Waar of een genie toch al zoo te land kan komen.” Daar valt het mij in, *dat* een zeer goede tekst zou zijn voor een vers getiteld: „Op het kalkschip.” Ten tweedemale zette ik mij aan het werk en met succes, ik had al zeven regels kant en klaar. Doch even op wilende staan, en geheel gepreoccupeerd met mijn dichtstuk — glij ik uit — mijn tred verliest zich in de ruimte, en ik tuimel in de rivier, waar ik nu wel spoedig door twee kalklossers ben uitgehaald, maar wat me daarom nu nog van tijd tot tijd een flesch jenever kost. Bovendien was, wat erger is, mijn dichtvuur door die indompeling geheel uitgeblusht.

Je ziet mijn waarde, mijn wil was goed, doch het noodlot heeft het anders gewild.

Zoo bleef mij niets anders over dan mijn varium, die reeds van stapel geloopt was.

Ziehier

Scherpschutters uniform

Eendragt maakt magt.

Ik vind hem zelf mooi, dus gij kunt er ook meê tevreden zijn. Mogt dit echter niet de aanleidende oorzaak worden mij uit een zeer gepast gevoel van dankbaarheid met een present-exemplaar te vereeren, zoo verzoek ik je vriendelijk mij bij de uitgave voor mijn eigen centen een exemplaar te sturen en als je tijd hebt er met potlood de namen van de schrijvers bij te zetten.

Wat verder mijn gelofte aangaat bij niet wel-slagen mijn baard te laten groeijen ik verzeker je, dat ik daaraan voldaan heb, daar ik onder de hand ben gaan inzien dat die dure eed eene zeer goedkope onderneming was.

Ik wacht echter op je absolutie. Wat het verdere aangaat dat ik je nog zou kunnen vertellen, ik stel dat uit voor een volgenden keer.

Adieu. TRULY YOURS.

N.

V A A R T W E L !

1.

Vaartwel! Vaartwel! Mijn vaderland,
 En duinenrij, en kust;
 De nachtwind giert op 't eenzaam strand,
 En gunt de zee geen rust.
 Gij zon, die daar ter kimme gaat,
 Wij volgen uwen gang,
 Een enkele stond, ge ons verlaat —
 Mijn land — deez' afscheidszang.

2.

Zie! weldra trekt de sluijer op,
 Verrijst de zonnerand;
 'k Begroet dan slechts hêt ruime sop,
 Maar niet — mijn vaderland.
 Verlaten is mijn woning sinds,
 Mijn haard blijft zonder vuur,
 Mijn hond huilt aan de poorten ginds,
 Het mos begroeit de muur.

3.

« Mijn jongelief! waar is uw moed?
 « Waarom geweend? maar foei,
 « Vreest gij dan voor der golven woed,
 « Of wel het stormgeloei.
 « Maar droog die tranen in uw oog,
 « Ons schip is sterk en snel,
 « Gaan ook de baren hemelhoog,
 « Het kliëft ze daarom wel.»

4.

« Orkaan of stormen! Ik vrees niet
 « 't Gevaar, dat ons beknelt;
 « Natuurlijk echter is 't verdriet,
 « Dat dag en nacht mij kwelt.
 « Ik, die van vader, moeder ging,
 « En om hen beiden ween,
 « 'k Heb slechts één vriend — 't is wel gering,
 « U, en hierboven Eén.»

5.

« Mijn vader was diep aangedaan,
 « Doch weende er niet om,
 « Maar moeder lijdt van af mijn gaan,
 « Totdat ik weder kom."
 « Genoeg! mijn kind! 'k Begrijp uw smart,
 « Die tranen in uw oog,
 « Had ik een even schuldloos hart,
 « Ook 't mijne was niet droog.

6.

« Wat deert u? jongman! deel 't mij mée?
 « Waarom zoo droef, zoo bleek?
 « Vreest gij den vijand of de zee;
 « Zeg mij! waarom zoo week?»
 « 't Zijn geen gevaren, die ik tel
 « Den dood, dien vrees ik niet,
 « Maar, 'k zei mijn dierb're vrouw vaarwel,
 « Die 'k weenend achterliet.»

7.

« Mijn kroost, dat 't niet begrijpen kan,
 « Vraagt steeds waar vader is,
 « Wat antwoord geeft hun moeder dan, »
 O diepe droefenis!
 « Genoeg! Genoeg! mijn beste man,
 « Uw lijden is gegrond,
 « Maar, wijl 'k het nooit zoo zwaar opnam,
 « Ken 'k niet dien droeven stond.»

8.

Want wat is toch 't geweene, zoo laf,
 Van minnares of vrouw,
 Een ander droogt die tranen af,
 Vergeten is haar trouw.
 Ik ween niet over al 't genot!
 Van jaren, lang daarheen;
 Voorzeker ligter waar' mijn lot,
 Bij 'n droefheid, nog zoo klein.

9.

Maar in deez' wereld ben 'k alleen,
 Geschuwd en steeds miskend,
 Hoe! wilt ge dat 'k voor and'ren ween,
 Daar niemand mij meer kent.
 Nog huilt welligt mijn hond om mij
 Tot hem de vreemde hoedt,
 Vergeet eerlang aan zijne zij,
 Die ééns hem heeft gevoed.

10.

Gij schip! verwijder u nu snel,
 Van mijn geboortegrond,
 Naar welke streek ook, — 't is mij wel —
 Slechts niet, waar 'k mij bevond.
 Wees welkom! welkom! golvental,
 Gij, zonder grens of band,
 Woestijnen! grotten! wat niet al,
 Vaartwel! — Geboorteland!

Naar het Engelsch van Byron.

PIETER.

NAAR HEINE.

(*Die Heimkehr.*)

Tusschen wolken rust de maan,
Statig doen haar held're stralen,
Op de wijde grijze zee,
Breede zilvren strepen dwalen.

Eenzaam wandel ik op 't strand,
Waar de witte golven breken,
En ik hoor met zoete stem,
Zoete woorden zachtkens spreken.

Ach! die nacht duurt veel te lang,
In mijn hart woont stil verlangen,
Schoone Nixen, ach! verschijn,
Danst en zingt uw tooverzangen.

Neemt mijn hoofd in uwen schoot,
Lijf en ziel wil ik u geven,
Zingt dan tot ik ruste vindt,
Kust me uit de borst het leven.

S C H E T S E N.

I.

— Wel, Willem, hoe kom je zoo laat, was de vraag, waarmede Mevrouw Daner een harer lievelingen ontving, en wat zie je er uit, wat een kleur heb je!

Dit laatste kon met regt gezegd worden, een paradijsappel kon niet rooder zijn dan hij was. Terwijl de mama sprak had Willem alle mogelijke moeite gedaan om wat op adem te komen. Een stuk zakdoek uit zijn broekzak te voorschijn gekomen, had bij een snelle veeg over zijn voorhoofd eenige droppels verwijderd, en verdween weder. Hoe snel de beweging ook geweest was, zijn arm was even opgeligt geworden, en dat oogenblik was voldoende geweest om aan de bespiedende blikken der onder-vraagster, een groot gat in de mouw, nabij den elleboog te doen ontdekken. Zich verraden ziende en misschien blij zijnde, dat het bekend was, het zou toch uitgekomen zijn, dacht hij,

was zijn antwoord: Ja moes, ik geloof wel er een klein gaatje zit en ook een klein scheurtje hier, in mijn broek bij mijn knie!

Elleboog en knie werden onderzocht en de kleine scheurtjes, kolossaal groot bevonden; mama keek niet zuinig boos en zweeg, waarop de 12jarige schelm, wel wetende dat dat zwijgen niet ten zijnen gunste uitgelegd kon worden, door de volgende opmerking de indruk die de gescheurde kleederen gemaakt hadden, meende te kunnen verzwakken.

„Mijn elleboog doet ook zoo'n verschrikkelijke pijn.”

— Dat kan me niets schelen, was je elleboog maar alleen stuk en de kiel heel, die pijn zal wel weer overgaan, maar je moeder heeft zeker nog niet genoeg te doen om van avond jouw kleeren nog te moeten maken?

In tegenspraak met de woorden stroopte zij echter zijn kiel en hemd op, en de wonde onbeteekenend vindende, ging zij voort:

— Maar zeg nu eens, wat heb je weer uitgevoerd?

— Dat zal ik u vertellen, moes! Op school zei Karel Timmers....

— Ga eerst ordentelijk zitten, en hem een kopje thee aangevende, mors niet, hoor!

— Karel zei dan, dat Jan een lei van hem gebroken had....

— Wie is nu Jan?

— Wel Jan! kleine Jan van Nicht Betje.

De lezer, die nu veronderstelt dat kleine Jan, klein was, of althans kleiner dan de spreker, heeft het mis. Kleine Jan heette zoo in onderscheiding van een andere Jan op school, die iets grooter was, en kortaf Jan genoemd werd.

— Nou had hij die lei gebroken, maar Jan zeide toch: dat lieg je....

— Wat zei Jan?

— Jan zei dat het niet waar was, hervatte hij, zijne fout inziende, en toen bij het uitgaan pakte Jan en Gerrit beiden, — Gerrit helpt Jan altijd — Karel Timmers beet en twee tegen een en beiden veel grooter dat was gemeen, (*opstaande*) en toen heb ik Karel geholpen en toen heeft Jan mij gepakt en toen hebben we gevochten, en heb ik hem op zijn kop geslagen....

— En toen? vroeg een zware stem, behoorende aan papa, die juist de deur binnen kwam, gevolgd door zijn twee jongere zonen, „en toen” hem bij zijn ooren pakkende, „heb jij je neef een blaauw oog geslagen en (de gaten en scheuren bemerkende) toen heb jij je goed vernield!

— Neen pa, zeide hij, al deed zijn oor al mooi zeer, neen pa, dat heeft hij gedaan! ik lei onder, hij is ook veel grooter! voegde hij er bij als om de schande van het onderliggen te vergoelijken.

— Het kan me niet schelen, was de repliek, wie het gedaan heeft, jij hebt gevochten, je hadt niet te vechten.

— Maar ze sloegen....
 — Laat ze slaan.
 — Een veel kleinere jongen, twee tegen een.
 — Je hadt je er niet mee te bemoeijen, het waren jou zaken niet, ze sloegen jou immers niet! antwoord?

— Neen, maar.....
 — Jij bent begonnen met hen te slaan.
 — Ja, pa, maar.....
 — Nou kan je moeder weer zorgen, dat de boel heel is. Tot je straf ga je onmiddelijk naar bed, je kiel en broek laat je beneden brengen, dan kan Antje die nog maken voor het donker is, van avond eten komt natuurlijk niets in; nu maar dadelijk weg.

Schoorvoetend verwijderde zich de misdadiger.

— Die Karel Timmers, dien je geholpen hebt, is dat die daar je verleden week mede gevochten hebt? riep mijnheer hem noch achterna.

— Ja pa, maar toen had hij mij geslagen!

— We kennen die kunsten, ik zal je dat vechten op straat wel afleeren, pas op dat het niet meer gebeurt, of ik zal je anders straffen; voort nu maar!

Dat was nu een hard gelag voor een 12-jarige jongen, die met zijn vriendjes afgesproken had om nog eens de winkels te gaan bekijken, als het gas op was. De boterham kon hem minder schelen, maar toch, ja hij herinnerde zich, dat hij 's morgens aardbeijen had zien koopen,

en daar hield hij dol van. In 't kort, terwijl hij zich nitkleedde, welke in zijn jeugdig gemoed een soort van haat op tegen Karel Timmers, de onschuldige oorzaak van zijn straf. En hij had toch gelijk gehad; wat dacht zijn pa wel, was dat niet gemeen twee tegen een? mogt hij dan de zwakste niet helpen? had hij daarmede niets te maken? dat ging hem te hoog.

En ik geloof zeker, dat alles anders zoude afgeloopen zijn, als Papa niet toevallig bij zijn zwager gezeten had, toen diens zoontje met een zeer vuil aangezicht en een blaauw oog was komen aanzetten. Een eenig zoontje met een blaauw oog, een ieder weet wat dat beteekent! hoe was dat gekomen? wie had dat gedaan? scheid maar uit met schreijen beste jongen, was het eenigste wat men hoorde.

De beste jongen hield dan ook spoedig op, en daarop kwam aan het licht, dat zwagers zoon de schuldige geweest was. Was het nu niet vrij natuurlijk, dat deze beloofde zijn zoon te zullen straffen voor zulk een euveldaad, en wij hebben gehoord, hoe hij hierin te werk was gegaan. Nadat de schuldige naar boven was gegaan, werd er in de huishoudkamer niet meer over hem gesproken, maar toen een uurtje later de jongsten hun avondeten ontvingen, had Mevrouw een derde bordje gereedgemaakt, en al miste men ook de boterham, de aardbeien waren er op, en terwijl de kleinsten aan het smullen waren,

verliet Mevrouw stil de kamer, en ging naar boven, zonder dat ze gemerkt had, dat een paar vrolijke oogen, die schenen te lezen, haar al dien tijd gadegeslagen en gevolgd hadden.

De jeugdige booswicht sliep al gerust; met de bloote armen over zijn hoofdje geslagen, droomde hij gewis meer van spel dan van strijd. Een ligte aanraking deed hem ontwaken en zich half opheffende blikte hij, terwijl hij slaapdronken bezig was zijne oogen uit te wrijven, in het licht dat mama in de hand hield, en een blijde lach van verrassing werd zichtbaar, toen hij het bordje bemerkte.

— Moes! lieve Moes! was het eenige wat hij zeide, en voor hij ze at, sloeg hij zijne armen om hare hals en kuste haar hartelijk.

— Dank u wel duizendmaal! slaap wel, lieve moes! en nogmaals omhelsde hij haar.

— Goeije nacht lief kind, heb je wel gebeden?

— Ja wel, nacht moes!

't Is toch een nobele jongen, dacht moeder bij het naar beneden gaan. In de gang kwam ze de twee jongsten tegen, die juist naar bed gingen, pa had ze de deur uitgelaten; toen zij de kamer binnen wilde gaan, vroeg deze lagchende op het leege bordje wijzende:

— Heeft vrouwlief vooruit gesnoept (en haar in de lieve oogen ziende), slaapt onze lieveling al, zoudt gij *hem* wel willen ruilen voor Jan?

— Ik wel, en jij?

— Ik? voor mijn part graag, wat heb je aan zoo'n ondeugenden jongen?

II.

In een uiterst huiselijk gemeubileerde kamer zit eene jonge vrouw op een stoel aan tafel. Hoewel de sofa er dicht bij stond scheen die makkelijke zitplaats haar niet te kunnen bevallen. Jong en bevallig was ze; op het ovale gezichtje zag men echter een verdrietigen trek, haar hoofd leunde op de fraai gevormde hand en arm, terwijl de zachte blaauwe oogen, droevig en peinzend, op de straat voor haar waren gericht. Uit haar geheele wezen straalde de innemendste goedheid, maar weinig geestkracht door, het was niet eene dier vrouwen, die de stormen van het leven zouden kunnen trotseeren. Sedert drie jaren was zij de vrouw van Willem — een kindje reeds twee jaren oud was de vrucht hunner liefde. Ze had bezoek gehad; hoewel er belet was geweest, was de bezoekerster bij toeval binnengekomen: dit had haar reeds onaangenaam gestemd, bezig zijnde met haar jongen te spelen, had ze het spel moeten staken om de visite te woord te staan. Deze was eene harer burenen, die ze nu en dan eens zag, zonder meer intiem met haar om te gaan, een van

die wezens, die alle nieuwtjes weten, en zich verbeelden, dat zij, als ze een uur lang zonder ophouden kunnen doorspreken, het toppunt van een gedistingeerden conversatie-toon gevat hebben.

Naauwelijks zat ze en waren de wederzijdsche inlichtingen over gezondheid en welvaren afgelopen, of ze verraste de jonge vrouw met de volgende mededeeling.

— Lieve Mevrouw wat spijt het me, dat uw lieve man het niet gekregen heeft; ik had het hem zoo gaarne gegund, en vooral voor u spijt het me zoo.

Eene enkele beweging van spijt en ergernis kon ze niet onderdrukken, hij had de post, daar ze al maanden lang op gevestigd hadden, niet gekregen. Terwijl de geheele wereld het wist, had zij er niets van gehoord, de tranen weerhield ze met moeite.

— U wist het immers reeds, de Jobsbode zoude ik niet gaarne willen zijn. Van morgen vertelde de vrouw van mijn neef die in de commissie zit het reeds aan mij.

Ze haatte die vrouw; had eene vriendin daar gezeten, ze was aan haar borst gevallen om eens uit te weenen, zoo diep ongelukkig voelde zij zich; ze zoude geklaagd hebben over haar man en over de vervlogen idealen: thans zeide zij droogjes:

— Ik wist het, Mevrouw, het spijt ons zeker, maar daarmee is niets te verkrijgen!

— U hebt wel gelijk het u niet bijzonder aan te trekken, te meer daar uw man er, geloof ik, zeer weinig op rekende, het te zullen verkrijgen, ten minste naar zijn gedrag te oordeelen.

Zij wist wel beter, zij wist hoe vurig beiden hadden uitgezien naar het uur, dat de betrekking vervuld zoude worden.

— Hoe meent u dat? was dus de licht begrijpbare vraag.

— Wel Mevrouw, gij begrijpt me immers wel, indien uw man het gaarne gehad had, zoude hij in de zaak van Wouters anders gehandeld hebben.

— Vindt u misschien dat *hij* daarin niet goed gehandeld heeft, dan moet ik u zeggen.....

— Lieve Mevrouw, gij moet me goed begrijpen, voor mij vind ik dat uw man zich edel, uitstekend gedragen heeft, maar vinden allen dat wel?

— Dat weet ik niet, maar *dat* weet ik, dat hij *goed* gehandeld heeft.

— Dat is zeker, ik meende slechts, zoude het niet voorzigtiger geweest zijn, als hij zich met de zaak niet bemoeid had; maar wat is het reeds laat geworden, ik hoop Mevrouw u eens heel spoedig bij me te zien.

— Met genoegen Mevrouw, zeide — liefst nooit, dacht zij.

En daarom zat ze zoo treurig te kijken; nu hij het niet gekregen had, zouden ze geen grooter huis krijgen; van het reisje in den volgende zomer kwam zeker niets, en dat terwijl het voor een gedeelte zijn eigen schuld was. Wie zou het geworden zijn, het was jammer, dat er dat niet bij verteld was; zij had het niet kunnen vragen, daar ze beweerd had, dat haar man alles aan haar verteld had.

Aan die vervelende gedachten zou spoedig een einde komen, daar W. reeds de stoep optrad, zijn vrouwtje door het raam al een groet toewierp, en zonder zich den tijd te gunnen zijn jas uit te trekken, de kamer binnenkwam en haar omhelsde. Dadelijk zag hij, dat er een onweersbui aan de lucht was, maar nog meende hij door afleiders de spanning der electriciteit te kunnen verbreken, hij begon met de eerste te stellen.

— Waar is ons beider lieveling lief moedertje?

— Achter op de plaats met Sientje!

— Is hij zoet geweest?

— Oeh ja, als gewoonlijk!

Ik zal een andere nemen, dacht hij, deze schijnt niet sterk te werken.

— Ik heb eene vriendin van je gesproken, raad eens wie? zeide hij, zich op de sofa digt bij haar plaatsende, raad eens wie? — Maar deze afleider was totaal defect en dus veel gevaarlijker als geen afleider, de bliksem sloeg dan ook onmiddellijk in.

— En ik heb eene *vriendin* van jou hier gehad!

— Heeft die mijn eenigste schat verdriet gedaan, dan is ze niet meer mijne vriendin, indien ze vroeger het al was? — Sprekende sloeg hij zijn arm om haar heen, en vroeg zacht, zeg nu eens waarom zijt ge bedroefd, wat is er dat je hindert?

Enkele tranen volgden.

— Wat moest je Wouters ook helpen, waarom deed dat geen ander?

Hij wist genoeg. *Zij wist alles.*

— Ik had het voor je verborgen willen houden om je geen verdriet te doen.

— Of omdat je bang was, tegenover mij te moeten bekennen, dat je dat weer ontgaan was door je eigen schuld.

— Door mijn eigen schuld?

— Ja door je eigen schuld — of denk je dat ik nu alles niet begrijp — ik ben wel ongelukkig.

— Hoor eens even.

— Och laten we er maar over zwijgen en maar gaan eten.

— Ook goed.

Begon het eenvoudige maal ook niet vrolijk, dank zij den kleinen jongen, het ijs smolt spoedig. Zij kon onmogelijk lang boos zijn, terwijl hij alle mogelijke moeite deed om door allerlei kleine attenties haar humeur te verdrijven.

— Weet je nu al wie ik gesproken heb?

— Neen! Louise?

— Juist, goed geraten, en zij heeft mij beloofd dat ze de volgende week hier komt logeeren voor een veertien dagen, misschien brengt ze haar man meê; is dat niet heerlijk?

— Zeker, maar ik dacht dat we erg zuinig zouden zijn, vooral nu (en hier kwam het humeur nog eens even boven) vooral nu zal dat dubbel noodig zijn!

— Dat zullen we ook zijn, een enkel pretje mag jij anders wel eens hebben; mijn vrouwtje heeft de drie vorige maanden zoo zuinig huisgehouden, dat we over hebben gehouden; dat zal ik je geven; ge kunt het dan voor die daagjes gebruiken!

Na het eten ging de kleine man even slapen, en zaten zij druk te redeneeren, wat ze in die veertien dagen al zoo doen zouden. Louise stond hoog in beider gunst aangeschreven; dat hun eenigst kindje zooveel van *tante* hield (zij werd er somtijds jaloers van) en *tante* zooveel van hem, bragt hiertoe zeker wel het zijne bij.

— Ik ben immers niet ziek? vroeg hij plotseling.

— Wel neen, ik geloof het ten minste niet, maar hoe vraag je dat zoo?

— Onze jongen is ook gezond niet waar?

— Zeker maar wat rare vragen!

— Wacht nog even en jij, hoe voel jij je?

— Best malle man, wat moet je toch!

— Heb je goede berigten van huis?

— Houd me nou niet langer voor de gek, of ik word kwaad. Van morgen heb ik je immers nog den brief voorgelezen; alles was perfect.

— Ik geloof niet dat we schulden hebben! Wel?

— Ik begrijp niets meer van je, en antwoord niet meer.

— Dus geen schulden, ons huis is allerliefst, vooreerst hebben we geld genoeg, afgedaan! Apropos, voor ik het vergeet, ben je al eens bij neef Jan geweest na de bevalling van zijne vrouw; hoe gaat het daar?

— Och, zoo treurig! hun kindje is erg naar, en hij zelf is zoo bedroefd, daar de doctors Emma nog niet buiten gevaar verklaren!

— Ik ben er zoo straks even aan geweest. Er is weinig hoop meer!

— Arme menschen! morgen ga ik er weer heen; misschien kan ik hun in het een en ander helpen. Het andere kind is ook erg achterlijk; het spijt me eigenlijk Willem, dat we hun zoo weinig kennen, dat we zoo weinig met elkaar omgegaan hebben!

— Luister eens even, en hij trok haar bij zich op de kanapé, weet je al wie de plaats gekregen heeft.

— Neen, wie dan?

— Neef Jan. Ze zweeg. *Ik ben wel gelukkig best wijfje*, willen we de kleine gaan halen?

III.

— En vertel me nu eens hoe je het hebt, in mijn gevoel is het net of ik in geen eeuw bij je ben geweest; wat is de kleine jongen engelachtig lief geworden!

— Vindt je niet, je kunt niet begrijpen, hoe lief hij is, en hoeveel ik van hem houd.

— Neen, dat kan ik ook niet begrijpen! was het droevige antwoord, en een paar weemoedige oogen keken het jonge vrouwtje aan, de glimlach was maar voor een oogenblik verdwenen, want naauwelijks had de jonge moeder Louises tranen gezien of ze wierp zich aan hare borst en vroeg smekend: „Vergeef me beste, in mijn geluk denk ik te weinig, dat al de anderen niet zoo gezegend zijn!”

— Klein zottinnetje, was het antwoord en de gulle lach speelde weer rond de mond, ik was daar een oogenblik afgunstig, denk er niet meer aan en vertel me veel, heel veel van je kleine lieveling.

Aan dit verzoek werd dan ook ruimschoots voldaan; met stralende oogen somde ze al het goede en het buitengewone op, dat zij in haar kind ontdekt had en de lieve vriendin zat met gevouwen handen er opgetogen naar te luisteren, tot dat de spreekster plotseling ophield en zeide:

— Maar ik babbel maar door over mijne kleine zaakjes, nu is het jouw beurt om mij eens wat van de uwe te vertellen.

Met gesprekken over hun huishouden en dergelijke onderwerpen werd de tijd gesleten tot dat de beide heeren uit de societeit tehuis kwamen en het viertal aan tafel ging: de kleine jongen mogt op zijn uitdrukkelijk verzoek tusschen mama en tante inzitten, zoodat de heeren ook naast elkander kwamen te zitten.

Het gesprek was druk en zeer geanimeerd, tot dat de politiek tusschen de heeren ter sprake kwam; de beide dames gingen zich toen verdiepen in de zoete herinneringen van hunne kostschooljaren, en alle oude kennissen werden uit de kamer van hun geheugen nog eens voor den dag gehaald, afgestoft en naauwkeurig bekeken. Plotseling hoorde de gastvrouw zeggen: „Werkelijk, je had het niet moeten doen!” en hoewel ze scheen te luisteren naar de korte beschrijving van eene blouse met blaauw lint, die Louise dien zomer had aangehad, volgden hare gedachten het gesprek aan den anderen kant der tafel gevoerd.

— Je hadt het niet moeten doen, al was het alleen geweest om der wille van je vrouw en kind, je had moeten bedenken dat je verplicht bent voor je jongen te zorgen!

— Ik zorg voor mijn jongen als zijn vader een ander helpt, voor mij heb ik dan de verze-

kering, dat hij in tijd van nood ook hulp en steun zal vinden!

— Denk je dat, probeer het maar eens, je blijft toch een onverbeterlijke dweeper ik herinner me je nog aan de academie, hoe je met het plan kwaamt om alles beter te maken en te hervormen. Hoe is het met die idealen afgeloopen?

— Het is waar, zei hij zuchtende, velen er van zijn verdwenen; maar zoo iedereen slechts tevreden was met wat bestond of met het plan kwam, om alles slechter te maken, hoe zou de boel er dan spoedig uitzien!

— Enfin ga je gang, ik voor mij gevoel geen lust een martelaar voor anderen te worden.

— Misschien ook niet voor je eigen, fluisterde D. — zoo zacht voor zich heen, dat niemand het verstond als zijne vrouw; al ware het ook half zoo zacht geweest, toch zoude zij het gehoord hebben, de minste fluistering dier stem kende zij immers.

— Schenk je nog eens in, Amice! je vrouw zit ook zonder iets, denk jullie er wel om dat we van avond naar de H's zouden gaan?

— Zeker, we moesten nu maar niet te lang tafelen, er komt niets meer, jullie beiden moesten nu vóór je cigar gaan rooken, dan kan ik hier de boel oppakken. Jij Louise....

— Zal je gezelschap houden.

— Spoedig was alles in orde. Wat je nu

wat ik met mijne blouse gedaan heb? vroeg Louise.

— Neen, wat heb je er van gemaakt?

— Ik dacht het wel dat je niet naar me luisterde van middag, ik zag het aan je oogen, mijn man zei dan ook iets, dat je meer moest interesseeren dan mijne oude kleêren.

— 't Is waar, mijne lieve Louise, ik zal je zeggen, wat er de laatste dagen is voorgevallen.

— Tut, tut, dat heeft zoo'n haast niet, laten we daarmee tot morgen wachten, denk dat we uit moeten, en nog eerst thee zullen drinken, ik loop nog niet weg.

— En ik zal niet ligt vergeten wat ik je te zeggen heb!

— Welnu dan — maar laat ik eerst mijn jongen nog eens vaarwel kussen. *Mijn jongen*, zeg ik maar altijd.

— *Mijn jongen* houdt van jou ook bijna even veel als van mij.

— Geloof je dat zelf wel, moedertje?

De eerstvolgende dagen kwam er van het gesprek tusschen de twee vriendinnen niets, geen enkel rustig oogenblik konden ze vinden, totdat op een morgen Louise de huishoudkamer even na het ontbijt binnentrad en Jo (Johanna heette de vrouw van D) lezende vond. Ze had een brief van de ouders van

D. ontvangen, haar eigen ouders waren reeds gestorven.

— Daar, lees ze zelfs liever maar eens! zeide zij, Louise den brief toewerpende; deze had gevraagd of de beide oude luidjes gezond waren.

— Mag ik?

— Zeker.... Nu, hoe vindt je het?

— Wat zal ik er van zeggen? Kom, ga eens zitten, je heb nu toch den tijd, vertel me eens alles. Wat is die zaak met die Wouters?

— Die Wouters is een timmermansknecht, die mijn man in de een of andere zaak geholpen heeft, tegen den burgemeester in, die den man niet lijden mogt — hij heeft er nu laatst voor geboet, toen heeft hij gevoeld, dat er met die groote heeren geen spotten is.

— Weet je niet, waarom de burgemeester je man dat zoo kwalijk genomen heeft, en wat Wouters gedaan heeft?

— Ja, ik weet er wel iets van, maar het juiste niet.

— Ik heb het toevallig gehoord, omdat E. mij het vertelde als eene dwaasheid van uw man, daar ik steeds zoo hoog meê wegloop, voegde hij er bij.

— Vertel het me dan eens?

— Wouters was altijd timmerman bij den burgemeester, en was laatst op zijn studeerkamer bezig geweest om een raam te repareeren. 's Middags vermiste de burgervader zijne beurs;

hij was niet uit geweest, en niemand was op de studeerkamer geweest als Wouters, terwijl hij zei nergens anders de beurs gehad te hebben. Wouters verklaarde niets gezien te hebben, en liet zich tegenover den knecht uit dat mijnheer zelf de beurs wel weggemaakt zou hebben, daar hij bij vorige keeren al dikwijls hier en daar geld had vinden slingeren; de knecht zei het aan mijnheer en toen twee dagen later de beurs nog niet weerom was, werd den baas van Wouters aangezegd, dat hij Wouters niet meer behoefde te sturen. Je begrijpt de rest, Wouters moest van den winkel af. Hoe kon je man hem zoo?

— Och hij werkte voor ons wel eens kleinnigheden, we hadden toen juist iets noodig, en ik wou Wouters ook niet meer hebben. Mijn man echter ging naar hem toe, en hij bleef voor ons werken tegen me zin.

— Zoo, je man ondersteunde hem verder ook nog, voor zoover hij kon?

— Dat weet ik.

— Je weet zeker ook dat een half jaar later de meid van den burgemeester toevallig uitbracht, dat een maand nadat de beurs zoek was geraakt, ze terug was gevonden in een sigarenkoker, die de burgemeester dien dag had gebruikt; aan de meid was streng verboden er iets van te zeggen, maar door haar vrijer hoorde Wouters het.

— Ja, dat weet ik, en toen heeft hij het hier

verteld, Willem was woedend, heeft het in de societeit hard op verteld, en het een schandaal genoemd enz. enz.

— En Wouters?

— Die is weer op den winkel, voor onzen kleinen Willem heeft hij die stal en dat paard gemaakt.

— Maar mijn lieve beste, wat heb je nu toch op je man aan te merken? was het mijn man, ik zou er trotsch op zijn, zijne vrouw te wezen.

— Dat ben ik ook, maar zou hij Wouters nu niet hebben kunnen helpen, zonder zichzelf bloot te geven?

— Dat geloof ik niet.

— Wat me eigenlijk spijt, is dat hij zich met dingen bemoeit die, je ziet het, zijn ouders schrijven het ook, hem niets aangaan.

— Verwijt hem dat toch nooit mijne beste, doe dat nooit. Zoudt ge liever willen, dat hij in een ander uiterste verviel, ik zeg ander, hoewel ik niet weet of hij in een vervallen is, dat hij zich niet bemoeide met zaken, die hem eigenlijk wel aangaan?

— Neen, dat niet.

— Bij voorbeeld, toen we laatst buiten waren kwam eene arme vrouw onze hulp inroepen; zij woonde dicht bij ons buiten en had een klein mank meisje, daar ze dol van hield, dat kan je begrijpen.

Jo drukte hier hartelijk Louises hand, die ze in de hare hield; zij wilde als het ware hare instemming betuigen.

— Het ongelukkige kind hield dol van planten en bloemen en de man had zijn klein tuintje vol boonen en wortels en resida er tusschen gezaaid. Je weet dat Verheerkens buiten vlak naast het onze ligt; de hazen nu, schenen het tuintje, dat een eindje van de hut aflag, verschrikkelijk te havenen tot groot verdriet van de kleine meid. De man ging naar Verheerkens om te klagen; deze was niet te huis, de opzigter zei dat hij er niets aan doen kon, toen zette de arme vent strikken en werd gesnapt. Hij moest ik weet niet hoeveel boete betalen, en twee maanden zitten, indien hij van Verheerkens geen permissiebillet kon toonen. De vrouw kwam vragen of wij een goed woordje voor haar doen wilden, maar mijn man zei dat zij moesten gestraft worden die stroopers, die al het wild vangen om het te kunnen verkoopen; je weet lieve, welk een hartstogtelijk jager hij is, ik mogt zelfs niet eens aan Verheerkens schrijven voor haar — ik deed het toch, maar daar hij hem al gesproken had, kreeg ik zeer beleefd nul op me request. Toen me man hoorde dat ik toch geschreven had was hij verschrikkelijk boos. Eindelijk viel het vonnis; de man moest zitten, hun koe werd voor schuld verkocht, ik zorgde dat ze spoedig eene nieuwe kregen, maar wat het ergste was, de man maakte slechte kennissen in de gevangenis en is aan den drank;

alleen zijn arm kind heeft nog eenigen invloed bij hem, dat wordt echter ook langzaam minder. Zoo heeft elk huis zijn kruis!

— En het mijne is zoo ligt te dragen, beste Louise, laat *hij* toch niet merken dat ik er met je over gesproken heb — ik bid je, zult ge zwijgen?

— Zoo als gij over mijn verdriet; men moet leeren te lijden in stilte, het verveelt den man steeds te hooren klagen, het vervreemt hem van ons, met huiselijke zaken heeft niemand iets noodig, dat is het *eenige* waar niemand zich mede te bemoeijen heeft.

— Ma, daar is pa om koffij te drinken, riep een juichende stem.

— Mijn hemel! en er is nog niets klaar gezet. Gaauw Louise, help me eens, a's je ten minste wilt?

— Om je te helpen ben ik steeds bereid!

Bijna waren de veertien dagen verstreken, toen op een middag Louise en Jo het vorige gesprek nog eens voortzetten. D. was op zijn kamer bezig met het nazien van proeven van een weekblad, waaraan hij medewerker was.

— Zal ik je nu eens vertellen waarom je man indertijd zich zoo bijzonder voor Wouters interesseerde?

— Hoe weet je dat nu, laatst wist je het toch niet?

— Ik heb er naar geïnformeerd; het komt daardoor dat Wouters zich ook eens met iets bemoeid heeft dat hem niet aanging.

— Weet je wat dat was?

— Ja! Verleden jaar kermis liep hij met zijn oudsten jongen langs de mallemolen en keek naar al dat draaijen, toen hij in een schuitje eene meid zag zitten met een kind op haar schoot, van zoowat een jaar oud; een vrijer zat naast haar; het kind was doodsbleek en was benaauwd geworden door die draaijende beweging, zonder dat de meid er op lette of er iets om gaf. Zijn goed hart begreep dadelijk dat een langere beweging voor het kind doodelijk kon wezen.....

— Schaamden zij zich niet met een kind van een jaar in zoo'n ding te gaan?

..... Hij greep het schuitje en het gelukte hem den molen te doen stilstaan, de meid en de vrijer waren kwaad en zeiden: waar bemoei jij je meê, 't is immers jouw kind niet?

— Net of dat er wat toe doet, zoo'n arm worm!

..... hij bleef bedaard en dreigde als ze er niet uitgingen, het bij de menschen van het meisje te zullen zeggen, hoewel hij niet wist waar ze diende; enfin, eindelijk ging ze er uit. Juist passeerde je man en de meid.....

— Was onze meid met mijn kind? Ja, ja, verleden kermis kreeg het 's avonds stuipen, mijn zoet engelachtig kind, ik had het toen bijna verloren

en het is Wouters die het me heeft doen behouden, en ik die steeds zoo onvriendelijk voor hem was, ja ik herinner me alles; de meid moest onmiddellijk weg, hoewel ik niet begreep waarom; Willem wilde me zeker niet angstiger maken! maar waarom heeft mijn man me dat later niet verteld?

— Omdat je dan steeds angstig zoudt wezen als je kind met de eene of andere meid uit was, en omdat Wouters het je man vriendelijk verzocht had, en deze had het stilzwijgen beloofd. Had je man nu ongelijk Wouters te helpen?

— Beste vrouw, zeide D., de kamer binnentredende, is er geen pakje voor me gekomen?

— Neen, ik heb niets gekregen!

— Ik dacht het wel weer, dat het te veel moeite zou wezen voor die heeren, omdat het niet voor hen is, maar voor dat arme volk. Soms kan je zoo verdrietig worden, dan denk ik — och, laat ik ook den strijd tegen onrecht maar opgeven — als je ziet dat je niets verder komt en alles hetzelfde is als toen je begon. Zij, die je helpen moesten, blijven achter terwijl je tegenstanders altijd op hun post zijn. Ik heb bijna geen steun meer, voegde hij er mismoedig bij, het begint me te vervelen alleen te strijden.

— En heb je dan geen vrouw die je steunen kan, beste Willem?

— En eene vriendin — maar denkt mijn-

heer, dat als de overwinning over vooroordeelen zoo gemakkelijk te behalen was, als de strijd zoo ligt is — wat is er dan voor eervols aan dien te strijden?

— Denkt mijne beste vriendin dan dat ik strijd om de *eer*?

— Neen, neen, dat denk ik niet, dat weet ik beter!

— Jullie hulp neem ik echter gaarne aan, en mijn goed vrouwtje zal dan niet meer prui-
len als men mij eens kwalijk neemt, dat ik mijne pligt doe? en Louise zal je wel troosten als ik je weer eens verdriet doe, al is het dan ook onwillekeurig. Wilt ge Louise?

Hij wist maar al te goed dat hij de verandering in de gevoelens zijner vrouw aan haar te danken had; zoude deze echter duurzaam zijn? hij twijfelde!

Een jaar of 15 later gaf Johanna aan haar man den volgenden brief te lezen. Hij was van Louise.

Lieve beste Jo!

Hartelijk feliciteer ik je met de benoeming van je man tot burgemeester van G., natuurlijk zal het je wel spijten je tegenwoordige woonplaats te verlaten, maar je man heeft nu eene betrekking gekregen, waarin men aan zijne bekwaamheden alle hulde en regt zal laten weder-

varen, trouwens de laatste jaren hebt ge hierover niet te klagen. Wat stond dat ridderlint goed op die trouwe borst; toen je man laatst hier was, kon ik er de oogen haast niet afhouden, ik dacht hoe duizendwerf het verdiend was. Hoe gaat het toch met al jouw levensmakers?

.

Gisteren kwam mijn twaalfjarige druipnat te huis. Pa knorde erg, ik was erg verschrikt, verbeeld je, hij had een klein kind uit het water gehaald, met doodsgevaar zeide de dankbare vader, die hem te huis bracht. Kon ik toen nog knorren? Je man heeft mij mijne pligten leeren vervullen. Weet je wat, als je goed ingepakt is en het schip is onderweg naar G., kom dan met je vijftal bij mij logeeren. Ik wil hebben dat ge allen komt of je kunt wel weg blijven, denk daaraan!

Schrijf eens spoedig aan je liefhebbende vriendin, doe van deze de groeten aan je beste man en kinderen en geloof me als altijd

Uwe

LOUISE.

Aug. 67.

OXYDE.

DE OPTIMIST-ATHEIST.

Ik heb het hier beneden goed gehad.

ADRIAAN DE MERIVAL.

Vrolijk, zorgloos dorst ik beiden,
 . Bouwend slechts op eigen kracht,
 Wat de duistre loop der tijden
 Moeij'lijks, ijss'lijks tot me bragt.

Nooit nog zag ik me bedrogen,
 Nooit gaf spier noch zenuw toe,
 Nooit heeft smart mijn rug gebogen,
 't Helder hoofd werd nimmer moe.

Zie, aanschouw mijn forsche schonken,
 Moet ik steunen op een God,
 Ik van moed en veerkracht dronken,
 Ied're polsslag mij genot.

Zal me 't leven eens ontschieten,
 Vangt de rust van 't niet-zijn aan;
 Heel mijn leven was genieten,
 Waarom zou ik klagen gaan?

Mogt m'een tweede leven wachten:
 Goeddoen was me steeds geneugt,
 Lief had ik met al mijn krachten;
 Wel dan wacht me nieuwe vreugd.

DON QUICHOTTE EN SANCHO.

EENE KARAKTERSTUDIE.

Er worden nog vele Don Quichotte's geboren en nog vele Sancho's. Wie kent ze niet de Don Quichotte's met hunne knokige stokpaardjes. Wie altijd dweept, is eenzijdig. Wie nooit dweept immers ook. Wie geboren is om altijd te dweepen, die is een Don Quichotte; maar meestal bezit zoo'n geboren Don Quichotte genoeg van Sancho's natuur om zich zijn strijdros te schamen, en moge hij ook nu en dan, toegevend aan zijn natuur, zich op zijn Rosinante werpen, zijn roestige lans zwaaijen en op de windmolens aanvliegen, de krakende slag van zoo'n molenwiek brengt hem weêr terug tot de werkelijkheid — en 't ezeltje van Sancho bestijgend, lacht hij helder over zijn eigen dwaasheid. Ongestraft toch rent men niet op windmolens in, want de overtuiging, dat de bestreden reus een houten gevaarte was, werkt

even ontnuchterend als de roe, die Don Quichotte van zijn' Rosinante tilt.

Wie te regter tijd ernstig en te regter tijd vrolijk en dwaas is, die gelijkt den edelen ridder, die na met schoone jonkvrouwen gekoosd en geschertst te hebben, zijn goed zwaard aangordt en kampt met den vijand, strijdende voor zijne ideën, zou 'k willen schrijven om de vergelijking toepasselijk te maken, voor zijn geloof om ze beter vol te houden.

Maar wie te onpas ernstig is, of te onpas plat, hij draagt een barbiersbekken tot helm; of hij draaft op zijn ezeltje, de edele ridders, die hun leven wagen voor hun geloof, van verre na.

Ik zeide, vele menschen worden Don Quichotte geboren — maar de meeste schamen 't zich.

Alleen een enkele niet; deze heeft nog nooit de knokige structuur en de rimpelige verharende huid van zijn klepper bemerkt, en is altijd gereed tot den strijd.

Toch — zoo iemand zal zich soms vertoonen in 't karakter van een echt ridder. Soms moeten we sympathie hebben voor zijn moedig groot hart, en 't gebeurt hem ook wel eens, dat hij geen windmolen maar een afschuwelijk wangedrocht bestrijdt; zit hij dan ook niet al te vast in den zadel, toch is onze geheele sympathie met hem.

Maar ook Sancho's worden er geboren, die

zich hun Sancho's natuur niet schamen, die hun gemakkelijk rustig ezeltje niet zouden willen ruilen voor 't beste strijdros.

't Is waar, in een ernstigen kamp zouden ze achteraan komen draven, en te practisch zijn, om zich zelfs daarover te schamen, maar — ge voelt u toch plezierig bij onzen goedmoedigen Sancho, ge lacht over zijn koddige invallen en — zijn hart is opperbest.

Behoef ik u nog te zeggen, dat hij iederen Don Quichotte tracht te vereeren en als zijn meerdere te erkennen.

Ook in de studenten-wereld vindt men zulke Don Quichotte's en Sancho's.

Laat ik u eerst Don Quichotte voorstellen. Ge spreekt de zenuwachtige deftige figuur, die ik u voorstelde aan; zoodra er eenigzins gelegenheid voorkomt, bestijgt de man een stokpaardje en holt er op door.

Gij, ge kunt het bijna niet laten, ge gaat wat voor Sancho spelen, en tusschen zijn hoogdravenden en ietwat zonderlingen woordenvloed, werpt ge wat scherts en spot.

Toch — hij zal u dit niet kwalijk nemen. Hij weet wel, dat ieder niet als hij altijd geharnasd en gespoord is, en misgunt u uw ezeltje niet; integendeel hoe lager het bij den grond is, des te beter voelt hij hoe hoog hij daar zit op zijn Rosinante en moedig rijdt hij voort in 's Blaue hinein.

Vrienden — ge bemerkt, dat ik u een type beschrijf met veel goeds bij veel zonderlings — ik wil niet met u door slijk en modder waden — vrienden en kennissen heeft hij vrij veel om zijn moedig hart, om zijn trouw en zijn opregtheid, om zijn flux de bouche, zijn goedmoedigheid en zijn soms waarlijk goede opmerkingen, of omdat men zijn Don Quichotterie voor goede munt aanneemt.

Hij heeft een open oor voor de meesterstukken op muzikaal en letterkundig gebied, al heeft hij en gebruikt hij weinig kritiek. Zijn meest geliefkoosde schrijver is Schiller. Hij bewondert hem waar hij verheven, maar niet minder waar hij bombastisch is. Maar hij bewondert ook grootere schrijvers, met krachtiger geest. Hij bewondert ook Shakespeare en Göthe. Toch ze zijn hem wat te realistisch. Ze snappen, om een vroegere vergelijking te hervatten, ze snappen en schertsen onderweg te veel met de dames, ze roemen te weinig in hun moed, en spotten wel eens met hun eigen heldendaden. Ze doen hem te veel, en declameren te weinig. Onder zijn lievelingsauteurs zou men naast Heine en Multatuli vaak Tollens, Longfellow, misschien zelfs Westerman vinden, en menig bombastisch vers in Aurora of Nederland dunkt hem een juweeltje.

Zijn grootste gebrek is, dat hij zich zoo spoedig laat ompraten. Die er slag van heeft kan

hem opwinden als een wekker en hem met groot geraas weêr laten afloopen. Maar wat hij gisteren ook voorstond en van daag tegenstaat 't is alles met evenveel enthousiasme.

Slordig is hij op kleeding, houding en dagelijksch diskoers, hij let niet op wat hij draagt of met wie hij spreekt.

Hij kan dus niet met iedereen omgaan en er zijn naturen, die hem even sterk tegenstuiten als hij aan deze tegenstaat.

Toch hoop ik te hebben doen blijken, dat er nog veel goeds liggen kan in zoo'n Don Quichotte. Die 't niet gelooven wil, leze Cervantes, en 't zal niet lang duren of hij voelt achting voor den moedigen ridder van de droevige figuur.

En nu Sancho. Sancho's voornaamste karaktertrek is goedmoedigheid en hartelijkheid. Met ieder is hij even wel, ieder voelt zich even op zijn gemak als hij met hem spreekt. Hij neemt niets kwalijk, en ieder is te zeer overtuigd van zijn bonhommie, om hem iets te zeggen dat hij kwalijk zou moeten nemen. Hij is met iedereen te vreden en met zich zelven 't meest. Zijn spreuk kon zijn: leven en laten leven. Al zijn opinies zijn zeer gematigd, toch zijn er vele zaken waarover hij nooit meêspreekt en ook geen opinie heeft, die hem te hoog gaan, en waarover toch de meeste meenen meê te kunnen

praten. Sancho is natuurlijk niet onder de eersten van zijn clubje.

Meest wordt hij door zijn vrienden telkens geplaagd en draagt dan niet weinig tot de algemeene vrolijkheid bij. Toch mag ieder van hen hem uitnemend lijden, en de scherts wordt nooit bijtend. Ook zou ze dan weinig vat op hem hebben. Hij bevalt gedeeltelijk ook zoo, omdat hij zich zoo gemakkelijk naar een ieder schikt, en wanneer men gezelschap noodig heeft tot uitgaan, enz. altijd te vinden is.

Sancho leest weinig. Hij kaart, bankt, billart of domineert liever. Leest hij dan nog eens wat, 't liefst ligte lektuur, bijv. 't Journal Amusant, Paul de Kockjes, etc. en dat met weinig oordeel. Zelfs de walgelijke uijen van Los en Vast, kan hij met 't meeste genoegen verdouwen.

Valt er wat voor in corps of vriendenkring, dan wordt er natuurlijk op zijn oordeel weinig gelet; maar hij bemerkt dit zelfs niet, en is in elk geval de eerste om te erkennen, dat hij de minste der vrienden is.

En laat ons nu afscheid nemen van beide, en wenschen Sancho een goed diner, een vrolijken avond en een gezonde nachtrust, en Don Quichotte een paar geduldige toehoorders toe, dan kan voorzeker geen van beide zich over ons beklagen.

BRIEF VAN EEN JONG STUDENT.

*(Medegedeeld door een bewonderaar van
het Nationaal tooneel.)*

Vervloekt dat verontwaardiging en
droefheid zich zoo dikwijls kleeden
moeten in het lappenpak van de
satyre....

MULTATULI.

DELFT, November.

Beste Vriend,

Aan je verzoek eens spoedig te schrijven, hoe
het studentenleven mij bevalt, heb ik eerst nu
kunnen voldoen, daar ik het bijzonder druk
heb; gedeeltelijk door de colleges, waarvan ik
de aantekeningen zoo veel mogelijk, geregeld
elken avond, uitwerk; gedeeltelijk ook door
prettiger bezigheid, als eene bijdrage voor het
dispuut, waarin ik ben opgenomen, gezellige
bijeenkomsten met een paar vrienden onder
het genot van een kopje thee of een glaasje

grog, uitstapjes naar de Opéra, het gaan naar de komedie enz. Mij dunkt na het lezen van deze korte schets mijner bezigheden zal het je wel duidelijk zijn, hoe het studentenleven mij bevalt. Ik ben niet van plan hier een lofrede op dat heerlijke leven te houden, daar dat te lang duren zou. Maar over één Delftsch amusement wil ik je toch schrijven.

Je kent de spreuk, waar het hart vol van is, daar loopt de mond van over. Welnu, ik ben vol van een paar voorstellingen van de Koninklijke Hollandsche tooneelisten, die ik hier in den Doelen, — den Stads-Schouwburg, — heb bijgewoond.

De laatste voorstelling vooral heeft mij bijzonder voldaan. Kijk, zoo iets moois als verleden Donderdag is gegeven, had ik nog nimmer gezien. Ja, ik had niet kunnen vermoeden, dat ik ooit in Holland zulk een schoone voorstelling zou bijwonen.

Daar alles mij nog versch in het geheugen ligt en je nieuwsgierigheid natuurlijk is geprikkeld, geloof ik deze oogenblikken niet beter te kunnen besteden dan door de intrigue van het Drama, dat ik toen gezien heb, te vertellen en daarbij in eenige bijzonderheden te treden omtrent de verdiensten der voornaamste acteurs en aktrices.

Het affiche heeft mij naar den schouwburg gelokt; het zag er allernutlokkendst uit. Er

werd namelijk geannonceerd: „Een *beroemd* drama, *nooit alhier vertoond*, met nieuwe decoratiën,” dus een nieuw drama, gerenommeerd in Frankrijk en elders, dat trok mij dadelijk aan. Het was in *seven* tafreelen, met een *voorspel*, genaamd de VAL DER ONSCHULD. De naam van het eigenlijk stuk was nog veel mooier. Ja, zoo heerlijk fantastisch, zoo belangwekkend akelig, dat je wel veel lust moet krijgen, een volgende voorstelling te komen bijwonen door dien naam, dien ik hier afschrijf: „DE VIER MOORDEN IN HET DUISTERE VERTREK, of WERELDSCHERAMPEN,” uit het Fransch. Weer dadelijk waarborg voor een goed stuk; het is uit het Fransch vertaald, dus men krijgt eens fransche toestanden onder de oogen, door verreweg de meeste toeschouwers nooit gezien, en daarom nieuw en interessant voor hen. Nu zei me gister „our mutual friend” Piet van Zanten, dat een hollandsch publiek volstrekt niet beoordeelen kan, of fransche toestanden met talent en juistheid zijn weêrgegeven, dat hij dergelijke stukken even weinig interessant vond als een slecht fotogram van een ons onbekend weinig bekoorlijk persoon; maar dat oordeel is mijns inziens allerongerijmdst, want juist onze onbekendheid met fransche toestanden doet ons de gebreken van het stuk voorbijzien, en dat kan toch niet anders dan onze ingenomenheid met de voorstelling vermeerderen.

Daarbij komt dat DE VIER MOORDEN IN HET DUISTERE VERTREK is vervaardigd door twee auteurs. Dat vind ik bijzonder verstandig, daar twee toch altijd meer dan één weten en uit de wrijving van gedachten van de twee vervaardigers goede resultaten moeten ontstaan. Ja, men heeft mij verteld, dat verleden jaar een stuk is opgevoerd door drie Franschen gemaakt; wat zal dat mooi zijn geweest!

Vol verwachting van de dingen die komen zouden, bevond ik mij dus ten zeven ure in de Komedie, waar een vrij slecht orkest beproefde ons te amuseren.

Gelukkig werd spoedig een aanvang gemaakt met het voorspel: DE VAL DER ONSCHULD, dat twintig jaar speelde vóór het eigenlijk drama. Ik vind het zeer eigenaardig zoo in een kwartier twintig jaar over te springen.

In dit voorspel treden op den voorgrond: *Graaf de Gringuerre de Saint Supplice*, voorgesteld door den Jeune premier, en de schoone *Jonkvrouw de Saint Almand*, welke rol door de eerste actrice werd vervuld.

Beide speelden zoo goed, dat ik dadelijk tot de overtuiging kwam, dat mijne hooggespannen verwachting niet zoude worden teleurgesteld. De *Jonkvrouw de Saint Almand* toch sprak reeds dadelijk op een droeven toon, die deed vermoeden dat haar harte gebroken zou worden

door de rampen des levens, dat deze aarde voor haar een tranendal zoude zijn. Dit vond ik een artistieke greep; want, hoewel haar rol volstrekt dien toon niet eischte, hij bereidde ons voor op de allerdroevigste scènes die zouden volgen. Om de Jonkvrouw natuurlijk te kunnen voorstellen had de aktrice dertig jaar jonger moeten zijn; het oude gelaat was door blanketsel niet jong geworden, maar 't is ook onmogelijk in dit opzigt te voldoen aan de eischen van de beide deelen van het drama; bovendien hielp dit gebrek de verbeelding in den sprong over de twintig jaren.

De Jeune premier is een man van een eenigszins minder fashionable uiterlijk en die daarom minder geschikt schijnt om een graaf voor te stellen; maar de meeste toeschouwers hebben toch nooit fransche graven gezien en hooggeplaatste mannen worden nooit komediant, zoodat dit gebrek uit den aard der zaak voortspuit en niet kan geweten worden aan den akteur.

Onze graaf speelde met veel pathos, zijn gebaren waren zeer krachtig, zijn stem klonk altijd even luid en gebiedend; of ook al fijne toon, zachte gebaren werden gevorderd, hij bekreunde er zich weinig om. Dat zal toch de attentie veel beter gaande houden dan dat men bijzonder oplettend moet toekijken om geen nuance van het spel te laten verloren gaan,

wat ook veel te veel inspanning vordert. Men gaat immers voor zijn plezier naar de komedie.

Met twee van de voornaamsten van het Haagsche personeel heb ik je nu reeds in kennis gebracht. Straks zal ik van enkele anderen spreken, van wie echter geen tegen deze kan opwegen.

Wie nimmer een Fransch-Haagsch stuk heeft zien opvoeren gelooft in zijn onschuld, dat een kuische romantische liefde voor de Jonkvrouw het verstand van den Graaf de Gringuerre op non-aktiviteit heeft gesteld, dat ook de schoone Jonkvrouw zich geen zaligheid kon denken buiten zijn bezit en dat na het overklimmen van vele hinderpalen het scherm valt „als beide vereint sind um nimmermehr zu scheiden.” Misgeraden, zoo je je zoo iets hebt voorgesteld; de Jonkvrouw de Saint Almand wordt verleid door den Graaf, lovelace van professie, zonder zweem van deugd of medelijden met zijne slachtoffers, een geprononceerd karakter, bijna absoluut slecht. Wat bijzonder plezierig eens de chronique scandaleuse te zien vertoonen op het tooneel, hoe heerlijk erregend, zulke scènes te zien, voor mij die in ons stadje nooit iets dergelijks had zien opvoeren, die zelfs zulk eene geschiedenis als verboden waar had leeren beschouwen. Dat ik met de meeste aandacht toelisterde is duidelijk.

Hoe gunstig steekt deze voorstelling af bijv.

bij die van de Emma Berthold, die ik eens heb bijgewoond in Rotterdam. In dat stuk schildert ons Cremer de kwade gevolgen van den laster; het is gegrepen uit het leven, dat ons waarlijk die kwade gevolgen toch wel zal leeren kennen; daarbij een burgerlijk stuk, mij te eenvoudig, zonder Graaf of Gravin, zonder iets dat aangenaam werkt op mijne zenuwen, zonder iets van dat obsceene, dat mij zoo bijzonder in deze voorstelling behaagde.

De gevolgen der schuldige liefde blijven niet uit. Tot groot ongenoegen der Jonkvrouw komt een dochterke haar verrassen. Het woeste karakter van haar vader doet haar het ergste vreezen. Deze, de oude Baron de Saint Almand, die slechts een kleine rol vervult, vertoont zich nu in al zijne barseheid, om zich op zijne verleide dochter te wreeken. Deze heeft zich echter met haar kind uit de voeten gemaakt. Het scherm valt, terwijl de toeschouwers in twijfel worden gelaten omtrent de uitwerking der woede van den wanhoopigen vader, die gestorven schijnt te zijn in den tijd tusschen voor- en naspel.

De namen der zeven tafreelen van het drama zullen je reeds eenig denkbeeld geven omtrent den loop der gebeurtenissen. Ze zijn:

1. Het naberouw eener moeder.
2. De dochter als troosteres.
3. Berusting in het noodlot.

4. Ontluikende liefde.
5. De dood eener moeder.
6. De gevolgen der hartstogt.
7. Ontknooping.

Na het ophalen der gordijn zien we de verleide jonkvrouw en haar dochter terug.

De dochter, die den naam Maria schijnt te dragen, is een schoon meisje, roerend kinderlijk en eenvoudig; zeer goed is het haar aan te zien, dat ze nog weinig onder menschen had verkeerd, en daar deze eigenschappen geheel overeenkomstig waren met het karakter dat ze had voor te stellen, speelde zij bijzonder natuurlijk.

Alle goede hoedanigheden van Mama werkten mede om haar belangwekkend te maken; haar treurige stem, haar melankoliek uiterlijk, komen nu uitstekend goed te pas en ze woekert met hare gaven door duistere treurige toespraken te houden tot haar dochter, die er kennelijk niets van begrijpt, en in zeer huilerige alleen-spraken haar smart tegen de opgetogen toeschouwers te ontboezemen.

Marie vervult in het drama de schoone rol van troosteres harer moeder, maar boezemde mij nog meer belangstelling in in het vierde tafreel, dat zich kenmerkt door verliefdheid en verliefde scènes van Marie en zeker jongman Herbart, onverbeterlijk schuchter en verlegen voorgesteld door iemand van veel aanleg, maar naar 't scheen minder oefening dan de andere.

Wellicht had dus naar aloud en eerwaardig gebruik een huwelijk het drama kunnen besluiten, zoo niet door het optreden van den voormaligen Graaf DE GRINGUERRE zich thans noemde en schrijvende Hertog DE CHÂLES HERHAULT, de zoo lang gewenschte treffende tooneelen waren begonnen. De voormalige Graaf is thans verliefd op Marie de Saint Almand, wier omstandigheden hem volkomen onbekend zijn. Onder een gezocht voorwendsel dringt hij in het duistere vertrek, waarin we moeder en dochter gewoonlijk bijeen zien. Naauwelijks heeft hem zijn slachtoffer herkend of onder akelig effectmakend gegil valt zij flauw, terwijl de dochter, onnoozel kijkende, te kennen geeft dat zij er niets van begrijpt. Nog hooger klimt waarschijnlijk hare verbazing, daar hare moeder zeer spoedig, boven hare krachten door aandoening aangegrepen, op het tooneel den geest geeft. Dat dit echt tragische moment met wel lust werd aanschouwd behoeft geen betoog.

Maar mijn brief wordt te uitvoerig zoo ik niet kort den verderen loop der gebeurtenissen schilder.

Wij zien naderhand den nieuwbakken Hertog met Herbart in hetzelfde vertrek duelleeren en hem daar het levenslicht uitblazen. Weer doet een huiveringwekkend akelig tooneel ons het bloed in de aderen stollen. Marie sterft, naïf als altijd, op het lijk van haar minnaar.

De eerste komiek vertelt in het laatste

tafreel aan den moordenaar de verleidingsgeschiedenis van graaf de Gringuerre met de jonkvrouw de Saint Almand. Weder een hartsogtelijke scène, daar nu onze jeune premier gewaar wordt, dat hij zijn' eigen dochter het leven heeft benomen door haar minnaar te dooden. Te verwonderen is het niet, dat hij zich het leven beneemt in het vertrek, waar drie menschen door zijn schuld zijn gestorven.

Na dit allerdroevigst tooneel valt het scherm onder daverende toejuichingen.

Na het bovenstaande te hebben gelezen zal je opinie over het stuk niet veel van de mijne verschillen. Het kan toch wel niet anders of ieder moet zijn getroffen door deze akelige huiveringwekkende scènes, deze moorddadige tooneelen, deze afspiegeling van ons onbekende, onwaarschijnlijke toestanden, deze schildering van obsceene, ietwat immoreele gebeurtenissen.

Met veel genoegen merkte ik op dat een talrijke schaar dames de voorstelling bijwoonde en daardoor toonde belang te stellen in de nationale kunst.

Ik ga eenige tooneelissen, die minder op den voorgrond traden, voorbij en wil alleen nog maar spreken van den eersten komiek, een geliefd akteur, die dikwijls door de dubbelzinnigheden, waarmee hij gewoon is zijn spel te stofferen, de lachspieren ook van sommige jongelui in beweging brengt.

Hij is meer grof aardig dan fijn geestig, en daardoor zoo goed door iedereen te begrijpen en veel meer populair dan hij zijn zou zoo hij kiesch en beschaafd speelde.

Voor het genoegen der engelenbak is uitnemend gezorgd door den tweeden komiek, die walgelijk flauwe uijen ten beste geeft, maar daardoor de lieveling is der bezoekers van den vierden rang, op wier smaak toch ook moet worden gelet.

Nog eenige algemeene opmerkingen en je bent van mij af. De taal der tooneelisten is over 't algemeen anders dan in ons stadje. Ja zelfs anders dan hier in Delft. Ik geloof dat ze een echt Haagsch, echt chique accent hebben. Ze spreken zeer deftig. Waar wij bijv. eenvoudig zouden zeggen „Willen we gaan” zeggen zij altijd „Gaan wij.”

Het is ook zeer aangenaam, dat men dikwijls in de voorste banken de souffleur kan verstaan, waardoor men geprepareerd wordt op 't geen volgen zal.

Nog een paar goede hoedanigheden van de leden van dit uitnemend gezelschap. In de eerste plaats dan eene, die ik heb van hooren zeggen, namelijk deze: dat ze nimmer, in welke rol ook, hun' persoonlijkheid verloochenen, dat ze altijd Mijnheer A. of Mevrouw B. blijven, in plaats van zich te vereenzelvigen met hun' rol, in plaats van in het voor te stellen karakter op te gaan.

Daardoor kan men ze altijd dadelijk herkennen, daardoor raken wij beter met hen vertrouwd.

In de tweede plaats dan vind ik het uitstekend dat men gewoonlijk acteurs en actrices ziet nadenken, voor zij iets zeggen en hoewel men mij heeft willen wijs maken, dat ze eerst eenige woorden van den souffleur moeten opvangen, voor ze iets kunnen zeggen, ik geloof dat zij dit doen uit voorzichtigheid, omdat zij eerst behoorlijk willen nadenken over hunne gebaren.

In mijne goede meening omtrent het drama, ben ik bevestigd door een kritiek in het Dagblad van 's Gravenhage, naar ik hoor geschreven door een man, die met veel talent de stelsels der verschillende partijen heeft bestudeerd en verdedigd en eindelijk het conservatieve stelsel als het alléén ware heeft leeren erkennen. In die recensie werd hulde gebragt aan het schoone stuk en het gevoelvolle spel der tooneelisten. Veel genoeg deed het mij daar mijn oordeel als 't ware weer te vinden.

Daar ik vernomen heb, dat gewoonlijk de voorstellingen even schoon zijn als die, welke ik je heb beschreven, ben ik er onmiddellijk toe overgegaan mij voor de geheele reeks voorstellingen te abonneren.

Tot weerschrijvens

Yours

NEMO.

BLADVULLING.

Beekjensgemurmel,
 En golfjensgeklater,
 Windjensgesuizel,
 En voog'lengesnater,
 Duifjensgetrekkek,
 En feeksengevuistbal,
 Spookengerondwaar,
 En riddrengevoetval,
 Musjens, die tjilpen,
 En raven, die krassen,
 Grimmige roovers,
 Die schenden en brassen,
 Meiskens, die duizende
 Harten veroovren,
 Rijdende Heksen,
 Die kind'ren betoovren,
 Sneeuw witte boezems
 Van liefde aan 't blaken

Trouwlooze minnaars,
 Die eeden verzaken.
 Blaad'ren, die fluistren,
 En sterren, die lonken,
 Gitzwarte oogen,
 Als zonnen aan 't vonken:
 Heerlijke woorden
 En heerlijke zaken;
 Heerlijk voor ieder,
 Die verzen wil maken.

KEESJE DE ZWIJGER.

Es ist eine alte Geschichte
 Doch bleibt Sie immer neu
 Und dem Sie just passiret
 Dem geht es schlecht dabei.

Variant op HEINE.

Zwijgen is goud.
 Spreckwoord.

WIJZE: *Sur le mont Ida.*

Toen in een land, dat 'k niet wil noemen
 't Door de kamer was gewaagd,
 Het ministerie niet te roemen,
 Werd zij ras uiteen gejaagd.
 Eh Ohé, wat die ministers
 Toch stoelvaste menschen zijn.

Echter wil ik het niet verbloemen,
 Dat er menig man in zat,
 Die zich vrijelijk kon beroemen,
 Dat hij nooit gesproken had.
 Eh Ohé wat zulke leden
 Goede stemmachines zijn.

Nu werd een stemming uitgeschreven;
 In een plaats, ik zeg niet waar,
 Werd de meerderheid gegeven

Aan een van die zwijgersschaar,
 Eh Ohé wat toch die kiezers
 Allerdwaaste menschen zijn.

Op de kroeg wordt het nieuws vernomen,
 Elk student, die juist daar zit,
 Ziet, naar de woning, nu men stroomen
 Van het nieuw herkozen lid.
 Eh Ohé wat die studenten
 Toch voor goede kerels zijn.

Want zij gaan hem fel'citeeren
 Met het mooie traktement,
 Hem nu reeds zoo vele keeren
 Voor zijn zwijgen toegekend.
 Eh Ohé wat steeds te zwijgen
 Toch voor goede renten geeft.

Maar hoe kan het raar soms loopen,
 Want te groote vrolijkheid
 Deed hen d'ovatie duur bekoopen,
 Door een twist met d'overheid.
 Eh Ohé wat die klabakken
 Toch een twistziek volkje is.

Zij moesten voor de rechtbank komen,
 Van zwaren misdaad aangeklaagd.
 En welk besluit nog wordt genomen,
 't Is 't best, dat gij 't den rechter vraagt,
 Eh Ohé wat zulk een zwijger
 Toch nog last berokken kan.

PHASEN VAN HET STUDENTENLEVEN.

I. OPGEWONDENHEID.

De Pet.

Een student met een hoed
 Staat chique, maar niet goed,
 Laat jij er de ploerten meê loopen,
 Gooi weg toch dien dop!
 En laat voor je kop
 De Koning een pet je verkoopen.

Wanneer je daar gaat
 Met een hoed over straat,
 Met die ijskelijk deftige stappen. —
 Wat zegt dan een ploert?
 «Het staat toch beroerd —
 Liever een met een pet en vol grappen.»

Dus zijt ge student:
 Laat zien, dat je 't bent,
 En wil geen ploert toch gelijken.
 Leef, van banden bevrijd,
 Laat, zoo lang ge hier zijt,
 De pet als symbool daarvan prijken!

II. JOLIGHEID.

Studentenmijmering
en
Studentenrijmelarij.

Ik zit te studeren,
Zoo als het behoort,
Zonder dat studie
Mij daarom bekoort.

'k Ga naar de komedie;
Mij dunkt, dat is klaar.
Maar wat ze spelen
Altijd is het naar.

Ik wandel hier altijd
Per dag wel een uur.
Een kalf, die ooit zegt:
In een mooie natuur.

Ik houd van de meisjes,
En heb er toch geen.
En wat men ooit geeft
Géén meisje ter leen.

Heb ik dus ook weinig
Van 't geen ik begeer,
Toch voel ik me lustig.
Verlang ik nog meer?

EENIGE VAN VONDEL'S VROUWENGESTALTEN.

De miskenning, die Joost van Vondel tot in het begin onzer eeuw in het algemeen is te beurt gevallen, heeft opgehouden te bestaan.

Toen volgde de reactie, van alle zijden werd hij bewierookt, en nog kort geleden kreeg Vondel's erkenning haar beslag door de onthulling van zijn standbeeld. Groot was hij als lierdichter, bijtend als hekeldichter; doch de titel van tooneeldichter kan hem niet toegekend worden. Evenwel ziet men niet genoeg in, hoe voortreffelijk hij in zijne tooneelspelen de vrouw schilderde. In Duitschland zijn achtereenvolgens door meerdere schrijvers de vrouwengestalten van Goethe, van Schiller en van Shakspeare beschreven; op het voetspoor dier schrijvers voortgaande, hebben wij getracht eene beschouwing te geven van de schoonste vrouwenkarakters van onzen hoofddichter.

Wij hadden ons opstel voor den almanak gereed, toen ons het werk van den heer A. S.

Kok „Vondel in eenige van zijn vrouwenkarakters. — Eene bijdrage tot billijke waardeering van 's dichters dramatische kunstwerken" in handen kwam. Tot niet geringen spijt waren wij niet in staat nog eenige vrucht te trekken van dit voortreffelijk geschreven werk.

Wat sommigen ook mogen aanwenden om Vondel als tooneeldichter te handhaven, het blijft te bejammeren, dat een genie gelijk onze hoofddichter, die in zijne gedachten over de kunst blijken heeft gegeven de ware vereischten van het drama te kennen, zich niet boven den tijdgeest durfde te verheffen, maar gedwee het grieksche treurspel navolgde, dat men algemeen als het ware voorbeeld had gehuldigd. De grieksche tragedie kon nooit geschikt zijn om onvoorwaardelijk in het noorden van Germanië overgeplant te worden; de toestand van het volk, zijn karakter, zijne godsdienst, zijne begrippen in 't algemeen — alles stond lijnrecht tegenover die der Grieken.

Dat begreep Shakspeare, en door een meesterlijken greep verbrak hij de knellende banden, waarin het grieksche treurspel was gewikkeld. Door het aanschouwelijk maken van gebeurtenissen, die als stuitend uit het grieksche tooneel werden geweerd, door het breken met de conventioneele eenheid van tijd en van plaats en door de verzinneelijking van hetgeen in het menschelijk gemoed omging, werd het hoofddoel

van het tsoneelspel — de handeling — bereikt; de grootste knak echter, dien het denkbeeld der ouden omtrent het tooneel verkreeg, was dat Shakspeare het noodlot der grieksche tragedie verplaatste naar het hart, want hierdoor kwam de waarheid op den voorgrond en geschraagd door de vleugelen der waarheid, kon het tooneel eene hoogere vlucht nemen.

Geraerdts Brandt — de verdienstelijke levensbeschrijver van onzen hoofddichter — overdreef, toen hij getuigde dat Vondel „de taal van allerlei slag van menschen, elk naar zijn werk, hanteering en kunst” poogde machtig te worden. En al ware deze getuigenis waarheid, dan nog ziet men hiervan slechts luttele vruchten in de vele drama's, die Vondel schreef; de objectiviteit van Goethe zal men er vergeefs in zoeken. Bovendien kan men vele plaatsen in die drama's aanwijzen, welke ons aan gekunsteldheid doen denken; op andere plekken is de dichter plat. Vondel offerde de twee hoofdver-eischten van het drama op aan hetgeen zijn ontvankelijk gemoed gevoelde; hij is lierdichter bij uitnemendheid — zelfs in zijne tooneelspe-len, waarin men terecht de reien het meest bewondert.

Door dit weinige kan men het algemeen gevoelen, dat Vondel geen aanspraak kan maken op den naam van tooneeldichter, verdedigen.

Thans zullen wij zien, hoe men in de drama's

van den dichter één element niet genoeg op den voorgrond heeft geplaatst — namelijk de schildering der vrouw.

Ten opzichte hiervan kunnen wij met eene kleine verandering de woorden van den fijnen doch eenzijdigen kunstrechter Alberdingk Thym toepassen; „c'est comme si tous les secrets du cœur humain lui avaient été révélés, tellement il sait émouvoir les fibres les plus intimes; il y a une tendresse indicible, une grandeur rarement égalée dans ses compositions, et il semble n'être jamais à bout de sa puissante haleine de poète.”

De ziel der vrouw, die hare adellijke bestemming bewust is, heeft Vondel tot in hare meest verborgene schuilhoeken bestudeerd; Vondel zag de vrouw in hare liefelijkste gestalte. Met zijn fijn penceel schildert hij ons Eva in het paradijs. Ifis, de dochter van den hebreeuwschen rechter, de onweêrstaanbare Sidonia; en bij het aanschouwen van die schilderijen verheft zich het gevoel, dat tintelt en trilt.

Vondel bezat de scheppingskracht van Goethe niet, die Gretchen wist te verheffen tot het liefelingsbeeld van den kunstenaar, noch had hij den diepzinnigen geest van Shakspeare, die eene Lady Macbeth in het leven kon roepen. Vondel dacht edel over de vrouw; nooit waagde hij haar te idealiseeren. Waar hij een enkele

maal de vrouw met afzichtelijke verwen schildert, daar geraakt hij in overdrijving — een triumpf te meer voor zijne overige vrouwengestalten, in wier beschrijving waarheid ligt. Tot staving hiervan stellen wij Badeloch tegenover Urania. De heerlijkste, de machtigste trek van het vrouwelijke hart is de liefde; als Vondel de vrouw in liefdesvervoering schildert, dan viert zijn geest de schoonste overwinning. Hij vertoont ons de liefde van verschillende zijden: de kinderliefde wordt in Isis voorgesteld, de echt maagdelijke liefde vindt hare lichtzijde in Hageroos, de liefde voor den echtgenoot kan niet schooner worden geteekend dan in het karakter van Badeloch, en waar de tallooze phasen der liefde zich vereenigen tot een harmonisch geheel, dat zich verheft tot den Allerhoogste, daar staat ons de gestalte van Sidonia voor den geest.

Badeloch, Sidonia en Hageroos — ziedaar het schoonste trifolium van Vondel's vrouwen-gestalten. Wij zullen trachten deze gestalten, die Vondel als met het keurige penceel van Antonie van Dijk afmaalde, in ruwe koolschets weêr te geven.

BADELOCH.

“Her meek sorrows and virtuous distress have furnished some scenes, which may be justly numbered among the greatest efforts of tragedy.”

SAMUEL JOHNSON, *Lives of the Poets*.

Badeloch is eene gestalte, waarvoor Vondel eene bijzondere voorliefde schijnt te koesteren, en die bij meer dan eens teekende; doch nooit volmaakter dan toen men hier te lande het ware schoone in de kunst van het middelmatige begon te onderscheiden, toen men tot de erkenning kwam, dat Vondel daarin verre boven zijne tijdgenooten verheven was en hem opdroeg de opening van den amsterdamschen schouwburg met een tooneelstuk in te wijden. De keuze der toenmalige amsterdamsche tooneeldirecteurs werd bekroond door den Gijsbrecht van Amstel of „d'ondergang van zijne stad, en ballingschap.”

Het ware te wenschen dat Vondel alleen den laatsten titel voor zijn treurspel had gekozen, want de belangstelling van den toeschouwer kan onmogelijk gevestigd worden op Gijsbrecht van Aemstel — den besluiteloozen verdediger zijner stad — die op het oogenblik, dat hem het bericht wordt medegedeeld, dat de vijand in de stad is, eerst nog den Schreijers-toren gaat beklimmen om de belegeraars te

zien, die eene redevoering houdt tegen Gozewijn en Klaris, als hij hen redden moet, totdat het te laat is, en hij onbezonnen de kloosterpoort tegen den vijand wil verdedigen, zonder naar zijne trouwe gade en kinderen om te zien — eene gade zoo trouw en zoo edel, die hij mis-kent en wier teederheid hij met verwijten beantwoordt.

Vele overgevoelige vrouwen dringen anderen de gedachte op, dat zij met kommer hun leven voortslepen, dat zij de ongelukkigste wezens op aarde zijn, terwijl zij — in alles wat men haar toevoegt — een stil verwijt zoeken; voor haar kan men geene belangstelling koesteren. Maar als Badeloch vol ijver voor haar echtgenoot zoo welsprekend en waar hare gevoelens lucht geeft, dan dragen wij haar een oprecht medelijden toe:

« Mijn goede vrome man gaat kwijnen, en verbijt
 Zijn leed des daags, en brengt de nachten door met waken.
 Ik vind hem menigmaal met tranen op de kaken,
 En vraag ik, wat hem deert: hij zucht en antwoordt niet,
 En kropt zijn hartewee, en dubbelt mijn verdriet.
 Hoe veel gelukkiger zijn arme en slechte dorpen,
 En hutten laag gebouwd, min stormen onderworpen
 Dan eenig heerenhuis, dat door 't geboomte steekt,
 En daar het bulderen des winds zijn kracht op breekt.
 Weet hiervan eenig mensch, ik weet er van te spreken:
 Als ik den ganschen tijd mijns levens overreken,
 Van mijne bruiloft af, van dat ik zat verloofd,
 Wat stormen waaiden mij niet sedert over 't hoofd?

Wat toren is zoo hoog, van waar mijn oog de baren,
De zee kan overzien van al mijn wedervaren?
En wie ziet nog het eind van dien begonnen strijd?
Hier meê ga ik mijn man, naast God mijn toevlucht kwijt!»

Eindelijk komt de heer van Vooren het slot van Gijsbrecht opeischen; maar deze weigert de overgave; met de bloem zijner edelen wil hij nog den vijand afweeren. Zijne vrouw moet met zijne twee kinderen scheep gaan en hem verlaten. Reeds door een droom en door een angstig voorgevoel was Badeloch den laatsten tijd gekweld; zij weigert te vertrekken en wil met den geliefden gemaal sterven. Gijsbrecht, Peter de deken en de aemstelsche edelingen willen haar overreden — vergeefs, hare kinderen bidden haar weg te trekken:

GIJSBRECHT.

« Zult gij dan oorzaak zijn, dat beide uw kinders sneven?

BADELOCH.

Ik zou om éénen man wel bei mijn kinders geven.

GIJSBRECHT.

Beweegt uw kroost u niet, dit jongske kleen en teêr?

BADELOCH.

Niet luttel, maar mijn man beweegt me nog al meer.

VEENERIK.

Wat schreit ge, moederlief? Zijt gij bedroefd om vader?

BADELOCH.

Om vader schrei ik, kind! Om u en ons te gader.

GIJSBRECHT.

Uw moeder keert zich niet aan u noch uwe smart.

BADELOCH.

Met smarte baarde ik 't kind, en droeg het onder 't hart.

Mijn man is zelf het hart. 'k Heb zonder hem geen leven.
 'k Zal u om lief noch leed bezwijken noch begeven.
 'k Beloofde u houw en trouw te blijven tot de dood."

Dan vraagt de heldin een zwaard om mede uit te trekken ten strijde en te vallen aan de zijde van haren man.

Badeloch's toestand wordt voortdurend pijnlijker: de vijand heeft reeds de stormbrug tegen het kasteel gericht, de trompetten schallen; Gijsbrecht wordt ongeduldig en *beveelt* zijne vrouw te vertrekken.

Badeloch is in het paroxisme van haar smart; heur hart fluistert haar toe — de liefde is sterker dan de dood — en vlijmend scherp klinkt haar verwijt:

« Zeer gaarne, brave held! vergun me slechts één bede,
 En ruk, het is mijn wil dit lemmer uit der schede,
 En stoot het door dees borst, en doop het in dit bloed.»

Gijsbrecht wil niettemin nog optrekken; maar daar komt de catastrophie; de engel Rafaël gebiedt hem den wil zijner vrouw te volgen — de stem der vrouw is de stemme Gods. — Badeloch is de schoonste parel aan Vondel's dichterkroon, zij is het ware toonbeeld der vrouw; haar lijden is de goddelijke weêrklank — de apotheose — van de heerlijke rei:

« Waar werd oprechter trouw,
 Dan tusschen man en vrouw,
 Ter wereld ooit gevonden?"

en waar de dichter verder van de huwelijks-
liefde zingt:

«Zij is het krachtigste ciment,
Dat harten bindt, als muren breken
Tot puin in 't end.»

Muren zijn ingestort tot puin en nog sterker
dan ooit staat Badeloch's onwankelbare trouw,
gelijk eene rots, die in weerwil van stormen
en orkanen even fier haar hoofd hemelwaart
blijft verheffen.

SIDONIA.

Deze koningin is met haar gansche ziel den
dienst van hare godin Astarte toegedaan. —
Astarte is voor Sidonia, wat de moedermaagd
voor den vromen monnik is.

Het is uit innige overtuiging dat zij Salomon
tracht over te halen Jehovah te verlaten en
Astarte te vereeren. Sidonia is Circe noch
Armida — nèn, zulke karakters waren voor
Vondel onbestaanbaar; wij hebben reeds ge-
zegd, hoe edel en hoe waardig de dichter over
de vrouwen dacht.

Men zou wanen dat Vondel, die anders een
blind vertrouwen had in „'t nooit vervalschte
woord, dat heilig perkament", eene heidensche
princes eerder de rol van verleidster zou doen
spelen; maar de dichter deed hier op het schoonst
blijken, dat hij — wars van de onverdraag-
zaamheid zijner eeuw — recht deed wedervaren

aan wie het toekwam. Het was bij Vondel geenszins de vraag of men Jehovah of Astarte vereerde; maar veeleer of die aanbidding uit het gemoed opsteeg, en zoo was het bij de koningin Sidonia, in tegenoverstelling van den sluwen Ithobal — haar hofpriester, — die in den godsdienst een toom zag om staten te regeeren.

«De godsdienst lijdt geen schimp, en is zoo teêr als 't oog.»
zijn hare woorden, en later:

Mijn Godsdienst is mijn kroon en opperste vermaak,
terwijl zij geheel doordrongen van de macht
harer godheid, in al de kracht harer oostersche
phantasie uitroept:

«Had steenrots, woud en beek, als wij, gezicht en oogen,
De cederbeek stond stil; de steenrots smolt, als was;
Het kerkwoud boog zijn kruin ter aarde toe, zoo ras
Astarte haar belonkte.»

De oude koning was reeds door de schoonheid en door de beden van Sidonia gewonnen. Hij belooft zijner uitverkorene gemalin haar naar het outer te volgen en voor Astarte te offeren; maar de joodsche wetgeleerde en Sadok, de aartspriester, komen hem bij tijds zijne plichten herinneren. Salomon verbreekt zijne belofte aan Sidonia; dan staat zij weêr voor hem in tranen:

SIDONIA.

«Hoe dikmaal hebt ge wel in uwen gloed gezworen,

Dat gij mij volgen zoudt ten outer, hand aan hand!
Hoe laat gij u vergeefs om uw beloften manen,
Met ijdele gebeën, en oogen, nat van tranen?»

De koning wil met vlijerijen en uitvluchten
zijne zaak verdedigen, waarop de fiere Sidonia
hem zijne belofte kwijt scheldt; doch te gelijk
spreekt zij haren vloek uit over Salomon's volk
en erven; en op hare knieën vallende, roept
zij uit:

«Zie neder uit uw troon, o Koningin Astarte!
En wreek uw smaad, mijn leed, en neem mijn vloek ter
SALOMON. harte.

Om zulk een lichte zaak u zelve zoo te kwellen?

SIDONIA.

Uw Koningin ten schimp van al de wereld stellen,
Ten schimp van hof en stad, is dat een lichte zaak?
Ik docht mijn glorie zou nu eerst den adem halen,
En, als een zon in top gerezen, met haar stralen,
Verheugen al het schoon, dat hier ten hove blinkt;
Nu daalt ze plotseling, en gaat te gronde, en zinkt.
Sidonia ontlook, gelijk een wereldwonder:

Zij ging in rozen op, nu gaat ze in tranen onder.»

Salomon zwicht, — Sidonia triumfeert. Zou
men niet knielen voor Sidonia?

H A G E R O O S.

De eerste ontmoeting van Hageroos en
Adelaart doet u onwillekeurig denken aan de
woorden van Clément Marot in zijn „Temple
de Cupidon,” welke woorden met gouden letters
geboekstaafd staan in de geschiedenis der min:

«Un doux nenni avec un doux sourire
Est tant honnête! Il vous le faut apprendre.»

Maar Adelaart is te zeer door de schoone en edele Hageroos getroffen om nog in de verte te denken aan „l'art d'aimer.” Vol vuur getuigt hij van zijne beminde in woorden den tooscaanschen dichter overwaardig:

«De beterbloem verguldt de weide op haren tred.
De stroom gevoelt een gloed in 't koelste van zijn bed.»

Adelaart is in den grond een edele jongeling; hoewel zoon van Warandier — en dus tot de hoogsten in den lande behoorende — wil hij zijne liefde uitstorten op een landmeisje.

Het landmeisje evenwel heeft het ware besef van haren toestand, en in hare volle reinheid weigert zij de aanzoeken van den jongeling, hoewel zij eene genegenheid voor hem gevoelt, die eerlang in liefde dreigt over te gaan.

«Gij noopt met weigeren mijn liefde nog met sporen.»
klaagt de jongeling in wanhoop. En haar gemoed geweld aandoende, antwoordt Hageroos:
«Verzoek me niets, opdat u niets geweigerd werd.»

Als Adelaart steeds aanhoudt zijne liefde te betuigen, dan klinken deze woorden zoo wonderschoon in haren mond:

«Uw vader, door de kracht, die hem de Hemel gaf,
Verwrikte en rukte een eik van haren wortel af,
Vertilde een molensteen, en dreef, vol viers, vol toorens,
Een gildos, dat hij plofte, en wrong een stier de horens
Uit zijnen norschen kop, en won den naam van Held,
Daar niemand voor de vuist hem wachten dorst in 't veld;

En zoudt gij aan een maagd, een weeskind, u verhangen?
Om mij, een slechte maagd, met bleeke en doodsche wan-
Gaan bukken naar het graf, in 't hartje van uw jeugd? [gen,
Verkleinen uw geslacht, en 's vaders naam en deugd?
Ai, Adelaart! Gij zult zoo wijs zijn, en bedaren
Van deze razernij. »

Harder beproevingen zal Hageroos' liefde moeten doorstaan: Adelaart redt haar in 't bangste oogenblik van heur leven, toen een vuile schoffeerder het waagde hare onschuld te belagen; de Leeuwendalers dringen aan, dat zij haar hand tot belooning aan den jongeling schenke; en toch — zij blijft haar geweten getrouw; in stilte stort zij de vroomste gebeden uit voor het welzijn van haren redder, wien zij hare diensten wijdt.

Deze toewijding verkrijgt op 't lest hare schoonste uiting, als het lot Adelaart eischt om aan Pan te worden geofferd.

Terwijl Adelaart in gelatenheid en vreugde het einde ziet zijner liefdesfolteringen, en de Wildeman met vaste hand zijn pijl op de borst van den jongeling aanlegt, stort zich Hageroos voor het offer. Vruchteloos wil Vreerik — haar voedstervader — eerst door dwang dan door zachtheid — haar bewegen te vertrekken:

HAGEROOS.

«Maar allereerst door mij! De wilde treff' mijn hart,
Dat uwenhalve koen den strengen moordboog tart,
Mijn lief, mijn Adelaart! omhels mij eens voor 't leste:
Uw trouw verplichtte mij; nu geef ik 't lijf ten beste,

En trede in uwe plaats. Wat toeft de Wildeman?
 Geen schooner wit dan dit. Dat hij den moordboog spann',
 En aanlegge op mijn borst! Schiet toe, schiet toe, gij

ADELAART. [roover!

Och, Hageroos! mijn bloem, mijn troost! wat komt u over?

VREERIK.

Wat razernij is dit? Wat dolheid komt u aan?

Vertrek, ik lij het niet.

HAGEROOS.

Hoe kan ik schooner staan?

Zoo moet een lief haar lief beschutten en bescharmen!

Zoo sterft ze, wel getroost en vrolijk, in liefs armen!

ADELAART.

Gij sterven? neen, gewis. Dat gij uw leven spilt

Voor 't mijn, en uwe borst mij diene voor een schild;

Ik lij het niet; vertrek, vertrek, mijn nitverkoren!

De Goden eischen mij, ten zoen van hunnen tooren.

HAGEROOS.

De Goden wraken mij, zoo 't offer hun mishaaft.

VREERIK.

Hier wordt een jongeling vereischt, en geene maagd.

HAGEROOS.

Welaan, zoo laat een peil dan twee gelieven paren,

En recht door mijne borst in 's minners boezem varen.

DE WILDEMAN.

Dat geldt dan maagd en knecht; ik zweer het bij den vader!

VREERIK.

Vertrek, mijn kind! hij schiet, hij schiet u bei te gader.

HAGEROOS.

Schiet toe, gij Wildeman! schiet toe, schiet toe, geen nood:

Al wie uit liefde sterft, die sterft de zoetste dood.»

Kon Julia romantischer zijn in hare liefde
 voor Proteus?

De koene opoffering van Hageroos was in

staat zelfs hem te vermurwen, wien het offer was toegewijd: Pan verschijnt in persoon en bevrijdt de twee geliefden.

Hun huwelijk zet de kroon op de bevrijding. Leeuwendaal viert feest; „men zingt al pais en vreê.”

E V A.

Met Eva zullen wij de beschouwing van Vondel's schoonste vrouwengestalten besluiten. De Adam in ballingschap is een dier drie grootsche treurspelen, waarvan de dichter getuigd, dat zij „naar de maat van hunnen nadruk groot geacht moeten worden.” Er hoort verhevene opvatting toe om treurspelen als Lucifer, of Adam in ballingschap, of Noach te dichten. Vondel noemt Adam in ballingschap, aller treurspelen treurspel. Moet men niet doordrongen zijn van het geloof aan den val van het eerste menschenpaar en de gevolgen daarvan, om dien val te beschouwen als het treurspel van alle treurspelen? De dichter *was* doordrongen van dat geloof, daarom werd zijn gewrocht een *treurspel* in den hoogsten zin des woords — „ein einziger, aber unendlicher Seufzer.”

Het ongeluk van dat menschenpaar treft ons; en niet 't minst dat van Eva — eene vrouw, die de dichter in dit verheven treurspel bij uitzondering — op sommige plaatsen — ons voorstelt als een ideaal.

In gemeenschap met haren bruidegom, met engelen en met God, wijdt zij slechts Gode hare gezangen ter eer, als bron en springaar aller dingen; en Adam roept ze toe:

« Wat U, mijn lief! alleen vermaakt,
En anders niet, zal mij behagen,
Van dat het eerst begint te dagen,
Totdat de zon haar dagvaart staakt.
Gevolzaamheid, bescheid en stilte,
Een vrolijk hart, een blijde geest
Voegt d'eerste bruid, op 't eerste feest.
Dat God mijn hart in 't uwe smilte.»

Niets werkt op ons gemoed weldadiger dan muziek — en kan men zich iets schooner en verhevener voorstellen dan het kerkorgel, als zijne toonen langs de rijen pilaren van het Godsgebouw ruischen en begeleid worden door het reine vrouwenkoor. Welnu, het is als wandelden we langs de zuilenrij van eenen dom en Stradella's heerlijke compositie klonk ons tegen, indien wij het gesprek van het eerste menschenpaar beluisteren in 't begin van het vierde bedrijf van Vondel's onsterfelijke Adam in ballingschap.

Maar op eens worden wij in onze zaligheid gestoord door Belial, die tusschen eene vleiënde taal venijn spuwt en Eva noodt van het verboden ooft te plukken, — de vrouw bezwijkt. Terwijl zij nog onder den boom der kennis rust, komt Adam; zijne bruid biedt hem de

vrucht aan. In den boezem van Adam heerscht een heftige strijd: zal hij de bede zijner vrouw inwilligen, zal hij van zijnen vrijen wil misbruik maken — of zal hij God getrouw blijven?

Voor een oogenblik wint zijn beter gevoel; maar de bedreiging van Eva hem te verlaten:

«Ik neem den hof en al de dieren tot getuigen
Van uwen wrevlen aard. De wreedste leeuwen buigen
Zich onder hun leeuwin. De tijger brandt van min,
En ziet niets liever dan zijn lieve tijgerin
Naar de oogen en den mond. Zij drinken uit ééne ader,
En eeten ééne spijs, en wandelen te gader;
Maar Adam acht zijn bruid, zijn jonge weêrga, niet.
Leef lang! Gedenk, dat gij uw vrouw nu 't leste ziet.»

Die bedreiging zijner levensgezellin doet de schaal in zijn nadeel overhellen.

Op eens wordt de bruiloftsgalm in het Paradijs verdoofd, en de reijen heffen eene sombere weeklacht aan.

De vrouw heeft bij den man aangedrongen mede van de vrucht te eten; als wij bedenken, dat beide in hun streven steeds gelijk waren, dan is het te verontschuldigen dat Eva haar bruidegom dreigt te verlaten, indien hij met haar niet deelt in eene zoo gewichtige zaak. Na beider val is zij gereed Adam te ondersteunen:

«Schepmoed, mijn lief! gij hoeft te schrikken noch te schrok
Ik hebbe alleen dien last op mijne ziel genomen.» [men.

Tot dusverre is de gestalte van Eva door den dichter in een onschuldig en naïf geteekend

schoon daglicht gesteld; maar later verdooft haar glans, hoewel bij tusschenpoozen nog eene flikkering van haar vroeger karakter zichtbaar is.

Uriël — de gerechtsengel — jaagt het gevallen paar het Paradijs uit; en de vroeger zoo zalige woonplaats staat in vlammen.

Zoo als men uit het vorige zal opgemerkt hebben, had Vondel een diep godsdienstig gemoed; dat hij later in den schoot der moederkerk terugkeerde, was uit waarachtige overtuiging.

Hij was den strijd moede, dien de fractiën van zijn geloof tegen elkander voerden. Vroeger had hij voor zijne partij gestreden met al het vuur, waarmede *zijn* geest eene onderdrukte partij kon verdedigen; maar toen de onderdrukte zich die verdediging onwaardig betoonde, trok de geesel der Gomaristen zich terug.

En wat was vóór zijn veel gevoelend hart aanlokkelijker, wat liefelijker dan de eensgezindheid der roomsch-katholieke kerk: het mystieke waas in hare dienst, de oude overleveringen en schoone legenden daaraan verknocht, de bekoorlijke eenvoud in de vereering der moedermaagd — dat alles strookte met zijn echt dichterlijk gemoed.

Had de dichter een fraai beeld noodig, dan greep hij het uit den bijbel — in zekeren zin een punt van aanraking met Goethe. Was het wonder dat Vondel, die de heilige maagden

in zoo menigen zang had verheerlijkt, met zijn onderwerp dweept, toen hij Ifis ondernam te schilderen: Ifis, de schoonste vrouwengestalte, die ooit in 's menschen geest verreest, die zich opofferde om haren vader gestand te doen blijven in zijne belofte aan God — Ifis wordt eene heilige na de schildering van Vondel, engelen omkransen hare maagdelijke slapen met den doornenkrans.

De warme vlamming F. A. Snellaert heeft in zijne schets der nederlandsche letterkunde over den Floris en Blancefloer gezegd:

„Eene schets van dit gedicht te willen geven zou, als het ware, eene bloem verwelken zijn uit de dichterkroon, die het hoofd van Dirk van Assenede omkranst”.

Wij maken deze uitspraak tot de onze en herhalen haar met nadruk, terwijl we wijzen op Vondels's Ifis. —

Indien er eenmaal een kunstenaar op zal staan, die met het Scheffer's penceel of met de teekenstift van Kaulbach den Prins onzer dichters weet te verheerlijken, — hij zal met vuur de schoonste momenten aangrijpen, waarin Vondel's vrouwengestalten zich vertoonen, die kunstenaar zou den grooten Meester waardig zijn!

FRAXINUS.

ONS LEVEN.

Het schoonste leven leidt wel gij,
 Gij ware studiezonen,
 Geen zorg en banden knellen U,
 Bij U blijft vrijheid wonen.

Gij vormt, als wars van dwang en druk,
 De eenige maatschappij,
 Waar leven zich steeds kennen doet,
 Als ware poezy.

Daar wordt het groote levenspel
 In 't klein, maar waar, gespeeld,
 Daar toont zoo menig een de rol,
 Hem later toegedeeld.

Daar is een goede oefenschool,
 Die levenlessen leert,
 Door al hetgeen men om zich ziet,
 En waar men meê verkeert.

Daar gaat de laatste jeugd voorbij,
 Haar beste, schoonste dagen,
 Want treedt men eens de wereld in,
 Men hoort te veel dan klagen.

Gelukkig leven dat gij leidt
 Vergeten doet gij 't niet,
 Wat gij ook later ondervindt
 't Zij vreugde of verdriet.

PIETER.

BLADVULLING.

Wat te zingen?

Zoudt ge dol zijn

Zing de maan!

Maar beste man,

Vierendeel ze of laat ze een bol zijn

Maak me er slechts geen Maantje van.

JULIUS.

GETROUWD.

Manlief in de armen hangen;
 Drentelen langs 'sheeren straat;
 Uitgaan en bezoek ontvangen.
 Dikwerf vragen hoe 't gaat;
 Van de huwelijks reis vertellen,
 In 't geheim, aan iedereen;
 Aan de meid heel veel bestellen,
 Vrouwlief heerscht te huis alleen.
 Heel schalks over kindren spreken
 't Zij met manlief of mama;
 Mutsjes breien, schortjes stikken
 Voor het peetkind van papa;
 Aan de zielsvriendin verhalen
 Van haar man, eertijds student,
 Dat hij nooit een meisje minde
 Voor dat hij haar had gekend;
 Zamen in een teedre houding
 Op een plaatje afgebeeld,
 Dat hoe goed het ook moog wezen
 Aan mevrouwlief nooit voldeed.
 Na het eten wat gaan slapen;
 'sAvonds ook al heel vroeg moe;

's Morgens blijven de gordijnen
Soms tot elf ure toe.
Zoo gaat 't in de eerste dagen
In de eerste maanden nog,
Maar na zes of zeven jaren
Gaat het er heel anders toch.
Ja dan zijn de kindren lastig,
Dan vertrekken knecht en meid,
Zij zit bij 't geschreeuw der kleinen,
Hij speelt in de societeit.
Hij heeft buiten 't huis veel zaken,
Dan is weer mevrouw niet wel,
Zoo veranderen de jaren
Soms een hemel in een hel.

NESSIHT.

IDEALEN.

1.

Als in 't schoonste van het leven
't Ons zoo licht is om het hart,
Alles ons schijnt weggegeven,
En men fier het noodlot tart.

2.

Als door d'adren 't bloed zoo machtig
Stroomt, en 't harte ons slechts gloeit
Voor wat schoon is, edel, krachtig,
En de bloem der deugd nog bloeit.

3.

Dan vormen we ons idealen,
Die met heerlijk, lieflijk licht,
't Kronklig levenspad bestralen,
Dat nog voor ons open ligt.

4.

Van een zoet aanminnig wezen
 Zacht en schoon en engelrein
 De eenige, het al te wezen,
 Kan er schooner lot wel zijn?

5.

Zaâm genieten, zamen strijden
 Tegen 's wereld's tegenspoed,
 Naauw verbonden in het lijden
 Eerlijk deelen zuur en zoet.

6.

Zamen streven naar het goede,
 Stil, eenvoudig, zonder praal,
 O! hoe wel wordt 't ons te moede,
 Bij dat schoonste ideaal.

7.

Roem en eerbewijs te winnen,
 't Lesschen van der eerezucht dorst,
 Dat verlangen woont vaak binnen
 's Jonglings fiere, kracht'ge borst.

8.

Voor het regt der zwakken strijden,
 Geesslen domheid, duisternis,
 Van vooroordeel hem bevrijden,
 Die er meê beladen is.

9.

Naar der waarheid licht te streven
Het te spreiden overal:
Dat is 't ideaal van 't leven,
Wat blijft staan of wat er vall'.

10.

Schoone bloemen, naauw ontloken,
Of des werelds giftgeaam
Heeft geknakt U en gebroken;
Smarte, weedom, zonder naam!

11.

Toch is 't zoet die bloem te kweeken,
Haar te koestren vroeg en spa,
Is zij ook in haar bloei bezwelen,
Geuren doet zij lang daarna.

SOEDAH.

OVER SCHILLER'S MARIA STUART.

Na 11 jaren als Professor in de Geschiedenis te Jena werkzaam geweest te zijn, ging Schiller op uitnoodiging van Goethe zich te Weimar vestigen. Die gunstige toestandsverandering werkte magtig opwekkend op zijn genie. Hij kon zich nu geheel aan de kunst wijden en, met geestdrift het denkbeeld van Goethe: de oprigting van een nationaal tooneel aangrijpend, schiep hij de schoone reeks van historische drama's waarvan de „Maria Stuart” eene der eerste is. Al is die grootsche poging zoowel door de geringe ontwikkeling van het publiek als door hunne verkeerde maatregelen volgens eenparig oordeel mislukt, die drama's bezitten niettemin eene blijvende kunstwaarde.

Het valt niet moeilijk in te zien waarom Schiller zijn keus vestigde op deze episode; in verband met de bijzondere voorliefde waarmede hij zijne onderwerpen koos uit Sturm- und Drangperioden der Geschiedenis, kan het ons

niet verwonderen, dat hem het lot van Maria Stuart bijzonder belang inboezemde. Bovendien de tragische elementen treden in die geschiedenis zóó op den voorgrond, dat slechts oppervlakkige bekendheid daarmede hare groote geschiktheid voor dramatische behandeling doet vermoeden.

Met meesterhand heeft Schiller niet alleen die elementen dramatisch weten te ontwikkelen, maar ze tevens zeer geschikt voor de voorstelling op het theater gemaakt.

Maria Stuart boezemt ons zoowel medelijden met haar verleden en haar tegenwoordigen toestand, als vrees voor haar toekomst in. Wanneer men in aanmerking neemt, dat Schiller in den volsten zin des woords idealist was, dan verdient zijne „Maria Stuart” ongetwijfeld den naam van het meest objectieve zijner drama's te zijn. Doch laat ons nu achtereenvolgens de verschillende figuren uit het drama in hun betekenissen en hunne handelingen nagaan, dan zal zich van zelf de loop van het drama voor ons ontwikkelen.

Maria's vonnis is uitgesproken. De regters, waaraan Elisabeth het onderzoek in het proces van Maria heeft opgedragen, hebben haar veroordeeld. Negentien jaren heeft zij reeds in den kerker doorgebracht, en dat langdurige lijden heeft haar karakter veredeld. Terwijl in 't begin het denkbeeld van hare magteloosheid en 't

onregt, haar aangedaan, haar een gloeienden haat tegen Elisabeth deed koesteren, had de tijd, die alvermogende geneesheer, dezen verzacht; de tijd van hare jeugd, van hare vrijheid scheen haar een droom; en wanneer zij zich weder een poos in dat gelukkig verleden verdiept had en zich plotseling in de koude realiteit terug vond, gevoelde zij al hare wrok weder ontwaken en dagen lang verkeerde zij dan in eene droevige melancholieke stemming, welke hare getrouwe gezellin Kennedy te vergeefs zocht te verdrijven. Een enkele straal van hoop drong weer tot haar door, toen de tijding haar oor bereikte, dat daar buiten haar kerker voor hare bevrijding gewerkt werd; dan bezielde haar weder de oude veerkracht en zij hoopte op betere dagen; — doch al de aanslagen mislukten: Norfolk, Babington en zoo vele anderen werden er de slagtoffers van; eindelijk had de ongelukkige opgehouden te hopen; ze leerde berusten, zocht en vond troost in hare godsdienst; ja, met vrome dweeperij begon ze al haar lijden te beschouwen als straf voor de in hare jeugd door haar gepleegde misdaad en ze gevoelde zich daardoor eenigzins verligt. In die stemming treedt ze in Schiller's drama op; een nieuwe belediging is haar aangedaan; haar cassette is opengebrouwen op bevel van Elisabeth en hare juweelen en brieven zijn haar ontnomen. Maria echter blijft bij die tijding kalm.

Ze maakt alleen van deze gelegenheid gebruik, Sir Paulet, haren bewaker, te verzoeken, een dier brieven, waarin zij Elisabeth om een onderhoud verzoekt, aan deze te overhandigen. Op haar angstige vragen, of haar vonnis uitgesproken is, antwoordt Paulet haar koel en onbevredigend en vermeerdert daardoor haar twijfel. Naauwelijks is hij vertrokken of Maria gevoelt behoefte haar vol hart aan den boezem van hare Hanna uit te storten; het is juist de jaardag van den dood van Darnley en die spookgestalte vervolgt haar:

«Ich erkenn' ihn. —

- » Es ist der blut'ge Schatten König Darnleys,
- » Der zürnend aus dem Gruftgewölbe steigt,
- » Und er wird nimmer Friede mit mir machen,
- » Bis meines Unglücks Masz erfüllet ist.

Hanna poogt haar gedrag te dien opzigte te verontschuldigen:

»Ich kenn' euch ja, ich bin's

- » Die eure Kindheit auferzogen. Weich
- » Ist euer Herz gebildet, offen ist's
- » Der Scham — der Leichtsinn nur ist euer Laster.
- » Ich wiederhol' es, es gibt böse Geister,
- » Die in des Menschen unverwahrter Brust
- » Sich augenblicklich ihren Wohnplatz nehmen,
- » Die schnell in uns das Schreckliche begeh'n
- » Und zu der Höll' entfliehend das Entsetzen
- » In dem befleckten Busen hinterlassen.»

Het is ongetwijfeld van groot belang bij het

teekenen eener figuur met kunstenaarsoog eene enkele draperie, een vergezigt op den achtergrond te plaatsen zoodanig, dat de omtrekken der figuur duidelijker uitkomen; enkele plooiën in een kleed, de plaatsing of weglating van eenig sieraad kunnen belangrijk influenceren op het uitkomen der licht- en schaduwdeelen. Even belangrijk is het den Hero eene omgeving te geven geheel overeenkomstig met zijne eigenaardige positie; en hierin, het is een hoofdverdiensste van hem, munt Schiller bijzonder uit; kleine details, figuren, personen, die schijbaar niets met de actie gemeen hebben, zijn hier toch zoodanig aangebragt dat ze te verwijderen hetzelfde zou zijn als het geheel Drama uit zijn verband rukken. In zulk een licht verschijnen ons Hanna Kennedy, Margaretha Kurl en Melvil. Kennedy is de voornaamste dier figuren; zij is de Frau Amme; zij heeft Maria geheel haar leven in de dagen van onschuld, van schuld en van boete ter zijde gestaan. Men kan dan ook uit de woorden van Kennedy beter het eigenaardig karakter van Maria, zooals de dramaticus het ons schilderen wilde, kennen dan uit haar eigen biecht aan Melvil.

Doch zie, daar daalt de hoop weder in 't hart der arme gevangene; daar verschijnt eene nieuwe frissche figuur, die uit haar geliefd Frankrijk komt, tijdingen medebrengt van hare vrienden en bloedverwanten die, eindelijk, haar redder

wil zijn. Ziedaar de meesterhand van den dichter, door welke wendingen de vunzige kerker beurtelings somber en liefelijk wordt; melancholie en smart verdwijnen; ook wij hopen weder met haar en gevoelen sympathie voor die reddende figuur. Die Mortimer is eene schepping van Schiller; hoe meesterlijk echter zijn optreden voorbereid en bewerkt is, wij vinden in hem geen mensch; het is weder een dier raadselachtige onmogelijke figuren, waarvan Schiller's eerste drama's wemelen; het is zonderling voorzeker, dat wanneer Schiller zijne figuur niet voortdurend kan toetsen aan een historische reële figuur, hij zich door zijn idealisme laat medeslepen en personificatien van ideën schept.

Dit neemt echter niet weg, dat de enkele details omtrent Mortimer dikwijls overschoon zijn. Mortimer's autobiographie toch bij die eerste ontmoeting met Maria door hem uitgesproken, is een der heerlijkste passages uit het drama.

Het:

« Ich zählte zwanzig Jahre, Königin »

gevolgd door die eenvoudige toch zoo treffende beschrijving van den indruk van het Colosseum en van het aanhooren der mis:

« Wie wurde mir, als ich ins Innre nun

» Der Kirchen trat, und die Musik der Himmel

» Herunterstieg, und der Gestalten Fülle

» Verschwenderisch aus Wand und Decke quoll, »

is ongetwijfeld eene ode aan de kunst.

Het is menigeen zonderling voorgekomen, dat Schiller hier Mortimer hulde aan 't Catholicisme laat brengen; men heeft er hem hevige verwijten over gemaakt; wij, voor ons, gelooven dat Schiller persoonlijk geen bijzondere voorliefde gevoelde voor 't Catholicisme; als kunstenaar echter moest het schilderen van Roomsche Catholieke toestanden een zeer groote waarde voor hem hebben.

Het is een daadzaak dat de vrouwenfiguren, in de jongste tijden met aantrekkelijkheid geschilderd, gewoonlijk als Roomsche-Catholicken verschijnen; denk toch een oogenblik aan Goethe's Gretchen, Multatuli's Madame Colineau, Heine's Veronica etc. Tevens pleit die schildering nog voor 's dichters objectiviteit.

Mortimer, die, door de omstandigheid dat Paulet, de bewaker van Maria, zijn oom is, in staat was haar te naderen, ontdekt haar nu zijn plan. Hij is gezonden door de Guises om haar te bevrijden; twaalf jongelingen ondersteunen hem en de Fransche Ambassadeur Aubespine is mede in 't geheim.

Vrees voor 't lot hetwelk hare redders zou kunnen treffen verdringt bij Maria het natuurlijk egoïsme.

Ze herinnert Mortimer aan 't ongelukkig lot van Babington, van Tichburn:

« Unglücklicher, verführter Jüngling — fliehet
» Fliehet, wenn's noch Zeit ist,

»Flieht aus dem Reiche schnell! Marien Stuart
 »Hat noch kein Glücklicher beschützt.«

Een enkele man, zegt ze, leeft slechts die deuren van haar kerker openen kan en dat is Graaf Leycester. Zij vertrouwt Mortimer een brief aan dezen benevens haar portret toe, hetwelk naderhand Mortimer en Leycester met elkander in aanraking brengt.

Hoe rustig en kalm klinkt Maria's taal na die scène met Mortimer wanneer Burleigh en Paulet haar het vonnis komen aankondigen; kalm hoort ze het aan, verdedigt zich met waardigheid, geeft niet de minste blijken van ontroering of zwakheid en stelt daardoor haren vijand Burleigh te leur.

Paulet verschijnt gedurende de geheele handeling als een streng doch eerlijk man. Hij is de type van een protestantsch Engelschman uit die dagen; hij is man van eer; dat bewijst hij door zijn manhafte taal op 't voorstel van Burleigh om Maria Stuart heimelijk door vergif om te brengen:

«Kein Mörder soll sich ihrer Schwelle nahn,
 So lang die Götter meines Dachs sie schützen.
 Ihr Leben ist mir heilig, heiliger nicht
 Ist mir das Haupt der Königin von England.
 Ihr seid die Richter! Richtet! Brecht den Stab!
 — für den Sheriff und den Henker.
 Soll meines Schlosses Pforte offen sein,
 Jetzt ist sie zur Bewahrung mir vertraut,
 Und seid gewisz, ich werde sie bewahren,
 Dasz sie nichts Böses thun soll, noch erfahren!»

Ondanks zijn ruw gedrag tegenover Maria dwingt hij ons toch respect af.

Van Fotheringay verplaatst ons de dichter naar het paleis te Westminster, van 't tooneel van lijden naar een hof. Dat stijve Engelse hof biedt een scherp contrast met het luchtige Fransche. Hier lichtzinnigheid en priesterregering; daar protestantsche „Nüchternheit” en vrouwenregering. Juist op dit tijdstip had de hertog van Anjou aanzoek gedaan om de hand der koningin Elisabeth en Aubespine en Bellièvre, de gezanten van Frankrijk, bevinden zich bij Elisabeth ten einde haar antwoord op dit aanzoek te ontvangen. Burleigh en Leycester, de vertrouwden van Elisabeth, benevens Shrewsbury maken haren hofstoet uit.

Elisabeth weigert voorloopig hare toestemming:

«Denn nahe droht ein jammervoller Schlag,
Mein Herz zu treffen und mein eignes Haus.»

de dood namelijk van Maria Stuart.

Zij geeft echter Bellièvre een ring voor Anjou welke haar nog niet verbindt maar toch bindend kan worden. Aubespine waagt een woord ten gunste van Maria Stuart, doch Elisabeth wijst hem kort en streng terug. Allen verwijderen zich vervolgens behalve haar staatsraad Burleigh, Leycester en Shrewsbury.

Burleigh dringt ernstig bij Elisabeth aan op de voltrekking van het doodvonnis van Maria.

Elisabeth toch wenschte zich dit voortdurend onder 't oog gebragt te hebben, opdat het den schijn hadde dat het volk haar tot de onderteekening van het doodvonnis overgehaald had.

Burleigh, hiervan ten volle overtuigd, laat ook niet na in levendige kleuren het gevaar te schilderen hetwelk haar boven het hoofd hangt zoolang Maria leeft. Leycester daarentegen tracht Elisabeth gerust te stellen doch waagt geen enkel woord ten gunste van Maria. De edele Shrewsbury echter vat haar partij op.

«So vergönne mir,

Dem alten Manne, den am Grabesrand
Kein irdisch Hoffen mehr verführen kann,
Dasz ich die Aufgegebene beschütze.

Man soll nicht sagen, dasz in deinem Staatsrath
Die Leidenschaft, die Selbstsucht eine stimme
Gehabt, nur die Barmherzigkeit geschwiegen.»

Hij vermoedt niet de ware opinie van Elisabeth; hij vermoedt niet dat de woorden van Burleigh slechts spel zijn, dat Maria's doodvonniss in Elisabeth's hart reeds geteekend is en dat zij slechts een gunstige gelegenheid zoekt om, zonder haar roem te bevleken, het te voltrekken. Hij is geen hoveling; hij verstaat niet de kunst om te vleijen; in 't vuur zijner verdediging bemerkt hij niet hoe hij de ijdelheid der trotsche koningin kwetste door zijn woorden:

«Denn ein gebrechlich Wesen ist das Weib.»

of:

« Maria überstrahlte blühend alle Weiber,
Und durch Gestall nicht minder als Geburt. »

Die woorden zouden, indien dit mogelijk geweest ware, slechts strekken om Elisabeth's haat tegen Maria nog te vermeerderen.

Paulet treedt vervolgens binnen met Mortimer ten einde dezen aan Elisabeth voor te stellen. Mortimer veinst innige gehechtheid aan haar, wederlegt hare beschuldiging dat hij zijn Protestantisme te Rheims afgezworen zou hebben door te zeggen dat hij zich daarvan de schijn gegeven had ten einde haar des te beter te dienen en de aanslagen harer vijanden te ontdekken.

Eenige ontdekkingen deelt hij haar mede ten einde alle wantrouwen weg te nemen, hierin te hulp gekomen door de aanbeveling van Paulet die Mortimer's eigenlijk karakter niet kende.

Paulet maakt van deze gelegenheid gebruik om Maria's brief, waarin deze een onderhoud verzoekt, aan de koningin te overhandigen.

Meesterlijk heeft Schiller Elisabeth's theatrale houding na 't lezen van dien brief, beschreven.

« — Verzeiht, Mylords, es schneidet mir ins Herz,
Wehmuth ergreift mich, und die Seele blutet,
Dasz Irdisches nicht fester steht. »

Shrewsbury waagt nog een woord ten gunste der arme gevangene :

« O Königin! Dein Herz hat Gott gerührt,
Gehorche dieser himmlischen Bewegung! »

doch Burleigh valt hem haastig in de rede:

« Sei standhaft, grosze Königin. Lasz nicht
Ein lobenswürdig menschliches Gefühl
Dich irre führen. »

en Leycester, de verachtelijke middenman, weet door fijne vleijerij zich aan een oordeel te onttrekken.

Hierop volgt het gesprek tusschen Elisabeth en Mortimer; er ligt hieraan eene zekere onwaarschijnlijkheid ten grondslag; het moet toch voorzeker verwondering baren dat Elisabeth die zoo omzigtig met alles te werk gaat, dat zelfs een Shrewsbury, die voortdurend in hare onmiddellijke omgeving is, haar waar karakter niet kent, plotseling aan een' vreemdeling, wat was Mortimer anders voor haar, van wien bovendien verdachte geruchten in omloop waren, een geheim openbaart, hetwelk, bij ruchtbaarheid, haren naam voor immer zou schandvlekken; ze polst namelijk Mortimer omtrent 't vergiftigen van Maria, den voorslag welke Paulet zoo cordaat afgeslagen had. Mortimer hierin, met het oog op zijn reddingsplan, een middel ziende om tijd te winnen, stemt niet alleen toe, maar komt haar zelfs te gemoet.

Elisabeth's woorden bij die gelegenheid geven een naauwkeurig denkbeeld van haar karakter:

Was man *scheint*

Hat Jederman zum Richter, was man *ist*, hat keinen,
Von meinem Rechte überzeug' ich niemand,

So musz' ich Sorge tragen, dasz mein Antheil
 An ihrem Tod in ew'gem Zweifel bleibe,
 Bei solchen Thaten doppelter Gestalt
 Gibt's keinen Schutz, als in de Dunkelheit.

Zonderling de motieven tot deze scene beschreven in een vlaag van idealisme à la Don Carlos, herinnert ook aan die tragedie; Posa tegenover Philips sprekende over Carlos, en Mortimer tegenover Elisabeth sprekende over Maria Stuart, zijn zeer overeenkomstige toestanden.

Men mag als regel stellen dat in de Monologen de dichter altijd zijn heroen hun waren toestand of opinie doet openbaren, zooals uit Faust, Hamlet, Richard the Third, Macbeth, Franz Mohr, Don Carlos etc. etc. duidelijk blijkt.

De volgende monoloog van Mortimer mag dan ook beschouwd worden eenig licht te verspreiden over zijn zonderlinge of liever valsche positie. Daarin wordt duidelijk wat reeds bij zijn eerste ontmoeting met Maria doorschemert, nl. dat liefde tot Maria eigenlijk de drijfveer van al zijne handelingen is.

Het Jesuitisme vermoedt in hem den voorvechter van 't Catholicisme; Elisabeth denkt zich hem als vijand van Maria. Maria zelve ziet in hem niet den minnaar, maar slechts den redder; aan niemand vertoont hij zich in zijne ware gedaante; hij is Jesuit van top tot teen; zijn zending maakt hij dienstbaar aan zijn eigen belangen. Zijn leer is:

«Königin wie du die Welt, so täusch ich dich.»

Mortimer en Leycester staan in een eigenaardige positie tegenover elkander; beide willen Maria redden en bezitten; beide vleijen Elisabeth en schijnen haar trouwste dienaren te zijn. Mortimer echter is vol energie; Leycester is zwak en lafhartig. Dit blijkt het meest bij hun eerste ontmoeting, waar Mortimer hem Maria's brief overhandigt; Leycester schrikt terug bij zijn voorstel, Maria met geweld uit haren kerker te bevrijden en tracht hem van dit voornemen af te brengen na zich eerst verzekerd te hebben dat zijn naam in 't complot niet is genoemd. Hij wil de zaak langs meer zachteren weg tot stand brengen, namelijk door een samenkomst der beide koninginnen; misschien was er dan wel verzoening mogelijk; hun gesprek wordt plotseling gestoord door de komst van Elisabeth; op bijzonder gevatte wijze weet Leycester zijn ontsteltenis toe te schrijven aan hare groote schoonheid.

«Ich habe dich so reizend nie gesehen,
Geblendet steh' ich da von deiner Schönheit.»

Met bijzonderen tact weet hij het gesprek op Maria te brengen en een ontmoeting der beide koninginnen voor te stellen waarbij hij verzekert dat Maria's schoonheid door de hare geheel zal verduisterd worden. Elisabeth, door zijn vleitaal bekoord, stemt eindelijk toe en

aan Leycester wordt opgedragen die zamenkomst te regelen.

In de eerste scène van het derde bedrijf treedt Maria weder op; in het plan, de omgeving, in de kleinste details zien wij de meesterhand des dichters. Deze scène dunkt mij de schoonste uit de „Maria Stuart” wat betreft zangerigheid en harmonie; het is vol natuur en leven. Ik kan de lust niet weerstaan er even over uit te wijden.

Het is Maria na 19 lange jaren voor 't eerst weder vergund onder den vrijen hemel te vertoeven; daar openen zich de deuren van haar kerker en voor hare oogen strekt zich een heerlijk rustig landschap uit met al zijn eigenaardige schoonheden, doch duizendmaal schooner voor haar die dit schouwspel zoo lang had ontbeerd; bij dien aanblik ontwaken in haar hart die zoete herinneringen uit hare kindschheid toen zij vrij en vrolijk in de Natuur mogt rond dartelen; is 't wonder dat haar hart tot berstens toe vol door die herinnering aan lang vervlogen geluk zich lucht geeft in klanken, in woorden:

«Lasz mich der neuen Freiheit genieszen,
Lasz mich ein Kind sein, sei es mit,
Und auf dem grünen Teppich der Wiesen
Prüfen den leichten, geflügelten Schritt.
Bin ich dem finstern Gefängnisz entstiegen?
Hält sie mich nicht mehr, die traurige Gruft?
Lasz mich in vollen, in durstigen Zügen
Trinken die freie, die himmlische Luft.»

't Nieuwe leven stroomt weer door haar borst en daarmede verschijnt weder de hoop; die gunst, de lucht te genieten, is ze niet reeds een voorbode van naderende bevrijding; ze luistert dan ook niet naar de trouwe Hanna die haar tot bedaren tracht te brengen, ten einde de teleurstelling des te minder grievend te maken:

« O Dank, Dank diesen freundlich grünen Bäumen
Die meines Kerkers Mauern mir verstecken;
Ich will mich frei und glücklich träumen,
Warum aus meinem süßen Wahn mich wecken? »

en zie, daar vertoonen zich aan den horizon de blaauwende bergen van Schotland, haar Schotland:

« Dort, wo die grauen Nebelberge ragen,
Fängt meines Reiches Grenze an. »

Ik ken weinige passages die zulk een' heerlijken indruk achterlaten als deze; ongemerkt ontplooit zich het landschap voor uw oog en onwillekeurig deelt ge in dien jubel, dien vreugdekreet van eene die zoo lang naar vrijheid smachtte.

Aan die waan zou echter spoedig een einde komen; arme Maria! Kennedy heeft gelijk; uw kerker zal niet voor u geopend worden; uw Schotland, uw geliefd Frankrijk zult ge niet meer betreden; geen blaauwe hemel zal zich meer over u uitstrekken dan ja wanneer ge het schavot bestijgt.

Onmiddelijk op Maria's lyrische ontboezeming volgt de hoofdscène uit het geheele drama d. i. de ontmoeting der beide koninginnen. — Al wat daarvoor is dient om deze te bewerken, voor te bereiden, te verhaasten; al wat daarna komt, baseert zich op deze ontmoeting. Deze vertegenwoordigt de strekking van het geheele drama; op meesterlijke wijze is die geschilderd; diepe menschenkennis straalt daarin door; door de fijne karakterteekening, de schoonheid en waarheid van vorm wekt het in hooge mate het natuurlijk enthousiasme op.

Het kost bij die ontmoeting Maria ontzagge-
lijk veel moeite hare hartstogten te bedwin-
gen; met gedwongen kalmte doch op dringende
wijze verwijt zij Elisabeth haar gedrag ten
haren opzigte, doch weet door haren zachten
toon en inkleeding alle aanleiding tot het op-
wekken van Elisabeth's toorn te vermijden.

Ieder woord van deze daarentegen is tergend
en beleedigend. Nu eens heet het wanneer
Maria geknielt voor haar ligt:

«Ihr seid an eurem Platz, Lady Maria
Und dankend preis' ich meines Gottes Gnade
Der nicht gewollt, dasz ich zu euren Füßen
So liegen sollte, wie ihr jetzt zu meinen,»
dan weder honend:

«Dasz ihr bei meinem Leben noch mein Volk
Verführtet eine listige Armida,
Die edle Jugend meines Königreichs
In eurem Buhlernetze schlau verstricktet.»

Maria bedwingt zich echter en weemoedig klinkt haar taal:

« Regiert in Frieden!

Jedwedem Anspruch auf dies Reich entsag' ich.
Ach, meines Geistes Schwingen sind gelähmt,
Nicht Grösze lockt mich mehr — Ihr habt's erreicht.
Ich bin nur noch der Schatten der Maria. (*)
Gebrochen ist in langer Kerkersmach
Der edle Muth — Ihr habt das Aeuszerste an mir
Gethan, habt mich zerstört in meiner Blüthe!

Treurige bekentenis voorwaar; naarmate echter Maria's toon zachter wordt worden Elisabeth's woorden honender en strenger:

« Bekennt ihr endlich euch für überwunden?
Ist's aus mit euren Ränken? Ist kein Mörder
Mehr unterwegs? »

en eindelijk het tergende:

« Es kostet nicht die *allgemeine* Schonheit
Zu sein, als die *gemeine* sein für *alle*!

Dat is te veel; daar ontwaakt Maria's lang onderdrukte hartstogt; nu ontziet ze niets meer

(*) Dat Schiller ernstige studien van Shakespeare gemaakt heeft, blijkt niet alleen uit de kens van zijn motieven en uit de wijze van voorstelling, doch ook uit de omstandigheid dat men verscheidene ideeën en uitdrukkingen van Shakespeare in zijne werken vindt. Dit is bijv. het geval met de uitdrukking: to be or not to be in zijn Don Carlos; het « is it come to this »? dikwijls door hem overgenomen; de monoloog van Franz Mohr geheel overeenkomstig met de monoloog van Richard III; eindelijk ook deze uitdrukking met Lear's shadow.

en van toorn gloeiënd barst ze los in bittere smaadredenen tegen Elisabeth:

« Nicht Ehrbarkeit habt ihr von euer Mutter Geerbt; man weisz, um welcher Tugend willen Anna von Boulen das Schaffot bestiegen. »

Elisabeth is sprakeloos van woede; zij verlaat met haar gevolg in de grootste verwarring Fotheringay.

Op die beslissende scene volgt het tooneel met Mortimer; in de hartstogtelijkste bewoordingen deelt hij Maria zijn plan mede, haar dien zelfden nacht aan het slot Fotheringay te ontvoeren; alles is gereed; hij en zijn gezellen hebben aflat ontvangen voor alle zonden die zij begaan hebben en voor alle die zij nog begaan zullen; alle bewakers moeten vermoord, zelfs zijn' oom Paulet. Maria deinst voor dat bloedbad terug; Mortimer wordt echter hoe langer hoe hartstogtelijker; zijne opgewondenheid slaat tot waanzin over en Maria is genoodzaakt voor hem, die haar redder zou zijn, te vlugten.

Welk een reeks van onnatuurlijke omstandigheden; hoe duidelijk is hier de invloed der romantiek te erkennen; naauwelijks heeft de dichter in de vorige scène ontwakende hartstogten geschilderd of in de volgende scène gaat hij in die schildering alle grenzen te buiten. Wij hebben Mortimer's creatie te voren een vlaag van idealisme à la Don Carlos genoemd en voorzeker deze razende figuur kan ons mede-

lijden niet opwekken. Wanneer hij naderhand zich zelf den dood geeft, ten einde Leycester, die hem verraadt, te redden, dan mogen wij Leycester's gedrag verafschuwen, doch Mortimer in zijne hoedanigheid van Mortimer doet geen beroep op ons medelijden; als vernietiging van alle hoop op redding van Maria kan ons misschien de dood van Mortimer pijnlijk aandoen, doch over 't algemeen is de gang van het drama weder veel geregelder en natuurlijker wanneer Mortimer verdwenen is. Schiller heeft door het mislukken dier figuur getoond dat hij niet geheel boven zijn onderwerp verheven bleef; hij liet zich daardoor medeslepen.

De pogingen van Mortimer lijden schipbreuk; een der zaamgezworenen pleegt een onberaden aanslag op het leven van Elisabeth, welke echter door Shrewsbury's toedoen vrijdeld wordt. Mortimer versmaadt echter den raad van zijn vriend Okelly om de vlugt te nemen; hij wil het uiterste beproeven:

«Ich bleibe. Noch versuch' ich's sie zu retten,
Wo nicht, auf ihrem Sarge mir zu betten.»

Hij begeeft zich op staanden voet naar Londen.

Na die stormachtige tooneelen zien wij ons weder verplaatst aan 't hof te midden van hof-intrigues, waarvan Leycester het centrum is. Het onderhoud tusschen Leycester en Burleigh is een belangrijke bijdrage tot de kennis dier beide mannen; Leycester heeft bij die gele-

genheid tot zijn schrik bemerkt dat Burleigh zijn werkelijke verhouding tot Maria kent en zint op een middel om zich te verdedigen, toen Mortimer plotseling optreedt; deze bevestigt zijn vermoeden, dat zijn gangen verraden zijn; een brief van Maria aan Leycester, waarin zij hem verzoekt woord te houden en haar te redden, is in Burleigh's handen gekomen. Bij die tijding is Leycester wanhopig; Mortimer echter raadt hem aan nu te handelen, van zijn aanzien, zijn magt gebruik te maken en Maria te bevrijden; daar schiet Leycester plotseling een helsch denkbeeld in; hij roept den officier der lijfwacht, welke de deur bewaakt en beveelt hem Mortimer als hoogverrader gevangen te nemen.

Mortimer echter, de zaak van Maria nu geheel verloren ziende, en wel wetende dat Leycester Maria niet redden kon, vaart, wanneer de wacht hem gevangen wil nemen, hevig uit tegen Elisabeth en geeft zich den dood; in zijn laatste woorden vertoont hij zich voor 't eerst in zijn ware gedaante.

„Geliebte!” zoo roept hij uit:

«Nicht erretten konnt ich dich
So will ich dir ein männlich Beispiel geben,
Maria, heil'ge bitt für mich,
Und nimm mich zu dir in dein himmlisch Leben.” (*)

(*) Deze passage is door Heine meesterlijk geparodieerd in een zijner kerkhofsliederen.

Leycester weet zeer gevat van zijn' invloed op Elisabeth gebruik te maken om zich tegenover haar van Burleigh's beschuldiging te zuiveren; deze vertoont hem werkelijk een brief van Maria aan hem gerigt; Mortimer's dood en laatste woorden schijnen hem echter vrij te pleiten van alle schuld; hij weet werkelijk Elisabeth diets te maken, dat hij die briefwisseling met Maria gehouden heeft ten einde haar des te meer te kunnen doorgronden; Elisabeth is tevens ontsteld door de ontdekking dat Mortimer een verrader is; Burleigh wordt teleurgesteld en Leycester dringt, om alle wantrouwen weg te nemen, zelf aan op de voltrekking van Maria's doodvonnis, hetgeen ten gevolge heeft dat hij op raad van Burleigh tot uitvoerder daarvan benoemd wordt.

Een nieuwe figuur, de staatssecretaris Davison treedt nu op; deze is een zuiver historische persoon; zijn weifelen, zijn onbekendheid met de hofintrigues zijn zeer natuurlijk geschilderd. Deze brengt aan Elisabeth het doodvonnis van Maria, hetwelk slechts door haar onderteekend behoeft te worden om geldig te zijn en de onmiddellijke voltrekking ten gevolge te hebben.

Merkwaardig zijn weder de raadgevingen van Burleigh en die van Shrewsbury. Deze figuren treden eenigszins in het drama op als de kwade en de goede genius van Elisabeth; Burleigh's koel berekenend egoïsme is ongetwijfeld niet

ver verwijderd van de philosophie van Mephisto; Shrewsbury vertegenwoordigt de Moraal van het drama. Profetisch roept Shrewsbury uit:

« Du zitterst jetzt

Vor dieser lebenden Maria. Nicht

Die Lebende hast du zu fürchten. Zittre vor

Der Todten, der Enthaupteten. »

en Elisabeth verbergt zich weder achter haar masker van schijnheiligheid en zegt met haren God te willen raadplegen omtrent hetgeen haar te doen staat.

Voor 't eerst is 't ons in de volgende scène vergund Elisabeth in haar waar karakter te zien; in de Monoloog wordt haar figuur ons duidelijk; terwijl anders de mantel van 't Farizeeisme hare werkelijke gedaante verbergt, treedt ze hier op in haar volle hatelijkheid. Ongetwijfeld verschilt Schiller's „Elisabeth" zeer veel van de Elisabeth der historie; hij heeft Maria's figuur geidealiseerd, daarentegen Elisabeth's ondeugden vergroot. Hare woorden:

« Doch war's denn meine eigne freie Wahl

Gerecht zu sein? Die allgewaltige

Nothwendigkeit, die auch das freie Wollen

Der Könige zwingt, gebot mir diese Tugend, »

drukken al zeer onvolkomen haar hoofdgebrek uit; die woorden passen allermint in den mond van eene protestantsche vorstin. Eerst in 't laatste gedeelte der Monoloog wordt ons dit

hoofdgebrek duidelijk; ijdelheid, jaloesie doen haar eindelijk het vonnis onderteekenen:

«Sobald dem Britten keine Wahl mehr bleibt,
Bin ich im echten Ehebett geboren!»

Het is nu voor Elisabeth slechts zaak de schuld van zich af te schuiven; het middel, hetwelk zij daartoe gebruikt, heet Davison, den reeds genoemden staatssecretaris; dezen stelt zij het vonnis ter hand en drukt zich zeer onduidelijk uit omtrent hetgeen daarmede gedaan moet worden. Davison, die de zware verantwoordelijkheid kent, welke op den houder van het document rust, verzoekt angstig nadere inlichtingen, doch Elisabeth verwijdert zich zonder hem die te geven; Burleigh komt echter binnen, ontrukkt hem het geschrift en laat den armen Davison in vertwijfeling achter.

Tot dusverre was Schiller met zijne Tragedie gevorderd en er verliep ruim een half jaar eer hij de vijfde Acte er bijvoegde. Wat hij gedurende den tijd dat hij aan de eerste vier acten bezig was aan Goethe schreef: „dasz seine „Maria keine weiche Stimmung erregen sollte, „dasz sie weder Zärtlichkeit aufweckt noch „empfindet” vindt ongetwijfeld geen weerklank in het drama.

Dit is waarschijnlijk het gevolg van de omstandigheid, zoo dikwijls bij Schiller waargenomen, dat terwijl hij reeds bezig was zijn drama

te bewerken, hij, op een ander gezigtspunt gebragt, een nieuwe intrigue invoert en dus de eenheid van zijn drama ondermijnt. Dit is bijv. het geval bij den „Don Carlos.” In de eerste scenen is deze de held der tragedie, doch wordt naderhand in die hoedanigheid geheel verdrongen door Posa. Ofschoon in de Maria Stuart de eenheid bewaard is gebleven, misschien omdat hij zich voorgenomen had meer dan ooit getrouw te blijven aan de historie, blijkt ons toch dat de uitvoering met zijn oorspronkelijk plan zeer veel verschilt.

Daar hij dit drama in 't bijzonder voor 't theater schiep wenschte hij door voorlezing voor bevoegden zich eenigzins omtrent het al of niet geslaagde te vergewissen; daarom hield hij te Weimar eene voorlezing van de vier acten. Daar Schiller's redenaarstalent veel te wenschen overliet, moest geestdrift van zijne zijde en de inhoud van het stuk vergoeden wat hem aan voordragt ontbrak. Zijne toehoorders voelden zich dan ook allen medegesleept.

Te Ettersburg trok Schiller zich in 1800 terug, ten einde ongestoord de vijfde acte van zijn drama te voltooijen; wij zullen deze Acte waarin hij zoo waarachtig dichter is, eenigzins nader beschouwen.

Wij bevinden ons weder in de kerker van Maria; wij zijn reeds eenigszins vertrouwd met die sombere muren; het einde der „schreckliche

Tragödia" nadert. Het bevel tot voltrekking van het doodvonnis heeft Fotheringay bereikt en daarmee heeft zich een somber waas over de geheele omgeving verspreid; 't zwart gewaad, de treurige blikken, het afgebroken snikken der vrouwen kortom alles doet ons gemoed pijnlijk aan; die voorbereiding heeft zoo iets onbeschrijfelijk roerends; wij lijden in waarheid mede. Maria heeft zich voor 't laatst even in 't naaste vertrek ter rust begeven ten einde kracht te verzamelen tegen den tijd dat het vreeselijk uur nadert.

Daar treedt zachtken een eerwaardig grijsaard binnen; het is Melvil, de oude hofmeester, die na jaren lange afwezigheid en lijden zijne vorstin voor 't laatst komt begroeten en afscheid van haar nemen.

Met edele zelfbeheersching weet hij Kennedy's droefheid te temperen:

« Nie soll

Ein Lächeln diese Wangen mehr erheitern,
Nie will ich dieses nächtliche Gewand
Mehr von mir legen! Ewig will ich trauern;
Doch heute will ich standhaft sein. »

Kennedy verhaalt hem, onder anderen, ook hoe Maria's laatste hoop door Mortimer gered te worden den bodem werd ingeslagen:

« Da wird ein Auflauf in dem Schlosz, ein Pochen
Schreckt unser Ohr und vieler Hämmer Schlag.

Wir glauben, die Befreier zu vernehmen,
 Die Hoffnung winkt, der süsße Trieb des Lebens,
 Wacht unwillkürlich, allgewaltig auf —
 Da öffnet sich die Thur — Sir Paulet ist's
 Der uns verkündigt — dasz — die Zimmerer
 Zu unseren Füßen das Gerüst aufschlagen.»

Haar eigen ongeluk perste haar geen tranen af; maar toen zij het schandelijk verraad van Leycester, het ongelukkig lot van Mortimer, die zich voor haar opgeofferd had, vernam, toen zij de diepe smart van Paulet zag, toen vloeiden de tranen haar over de wangen.

De gang van het drama is nu tot het hoog tragische geklommen; wanneer men eens die scène gelezen heeft is het onmogelijk den indruk daarvan uit te wisschen; zij is in staat ons tot tranen toe te roeren. En toch komt geen ziekelijke, sentimenteele uitdrukking daarin voor. Aan kleine trekken herkent men de meesterhand; hoe natuurlijk is de schrik van een der dienstboden die even de kamer verlaten heeft en nu bleek en sidderend weder binnen treedt.

« Da that die Thür sich auf — ich sah hinein —
 Ich sah — o Gott! —
 Schwarz überzogen waren alle Wände,
 Ein grosz Gerüst, mit schwarzem Tuch beschlagen,
 Erhob sich von dem Boden.»

Hoe juist is deze scène aangebragt ten einde ons langzamerhand vertrouwd te maken met het denkbeeld van dien gewelddadigen dood.

Eindelijk verschijnt Maria; haar gelaat is kalm en rustig; het lijden heeft wel is waar daarop zijne sporen achtergelaten doch hare zelfbeheersching en berusting hebben gezegevierd. Hoe groot klinkt haar taal:

« Wohlthätig, heilend nahet mir der Tod,
Der ernste Freund! Mit seinen schwarzen Flügeln
Bedeckt er meine Schmach. — Den Menschen adelt
Den tiefst gesunkenen, das letzte Schicksal.
Die Krone fühl' ich wieder auf dem Haupt,
Den würdigen Stolz in meiner edlen Seele! »

Het bekend maken van haar testament, waarin ze allen liefderijk gedenkt, verwekt nieuwe smart; het afscheid hetwelk zij van allen neemt is roerend door eenvoud en gelatenheid.

Wij zijn nu genaderd tot het schoonste gedeelte uit de 5e Acte: Maria's biecht aan Melvil.

Er bestaat van die scène een schoone gravure en die wil mij maar niet uit het hoofd.

De schoone jonge vrouw, geheel in 't wit gedoscht, met dien weemoedigen blik, geknield voor den ernstigen grijsaard; die kalmte bij die toekomst; de sombere omgeving, het matte licht van eenige weinige waskaarsen, kortom het geheel laat een treffenden indruk achter.

Maria's wensch een priester te hebben, dien zij hare laatste biecht kan opdragen en die haar 't laatste oliesel kan toedienen, wordt tegen hare verwachting vervuld, daar Melvil zich tot priester heeft laten zegenen en haar

de hostie van den paus overbrengt. Hoe machtig is toch de tooverhand van den dichter die hier zoo zeer aan de eigenaardige wenschen van eene Katholieke weet te voldoen; welk eene studie van het menschelijk karakter wordt vereischt om zulk een tooneel te kunnen schilderen.

Burleigh en Leycester treden vervolgens op ten einde Maria's laatste bevelen te ontvangen; Burleigh's toon is zelfs eenigzins zachter dan gewoonlijk; Leycester houdt zich echter op een afstand; op Burleigh's vraag of zij den bijstand van den deken niet behoeft, klinkt het zeker en vastberaden:

« Ich bin mit meinem Gott versöhnt »

gevolgd door het innige woord aan Paulet:

« Ich hab' euch schuldlos vieles Weh bereitet,
Des Alters Stütze euch geraubt. — O, laszt
Mich hoffen, dasz ihr meiner nicht mit Hasz
Gedenket. »

waarop Paulet haar aangedaan de hand reikt en zegt:

« Gott sei mit euch! Gehet hin im Frieden! »

't Einde is daar. De sheriff met den witten staf in de hand, gevolgd door gewapende mannen, treedt binnen en nu ook verliest Maria hare zelfbeheersching niet; alleen toen zij Leycester bemerkt kan zij hare ontroering niet bedwingen, doch zich herstellend en hem zacht verwijtend aanziende, zegt ze:

«Ihr haltet Wort, Graf Lester — Ihr verspracht
Mir euren Arm, aus diesem Kerker mich
Zu führen, und ihr leihet mir ihn jetzt,
Lebt wohl! — Jetzt hab' ich nichts mehr auf der Erden!»

Alle verwijderen zich behalve Leycester; de laatste woorden van Maria hebben hem hevig aangegrepen; zijn moed is gebroken; hij kan dat hoofd niet zien vallen; hij wil vlugten doch is als aan den grond genageld; daar hoort hij beneden zich de toebereidselen, verwarde stemmen, onderdrukt gesnik — een slag — meer hoort hij niet; hij zinkt onmachtig neer.

De laatste scènes zijn nog gewijd aan de schildering van Elisabeth's houding na den dood harer vijandin; haar onrust toen ze nog geene tijding ontvangen had, hare verwachting is op zeer natuurlijke wijze voorgesteld; daar komt een page binnen die de tijding brengt dat Burleigh en Leycester dien morgen zeer vroeg in 't geheim Londen verlaten hebben; nu twijfelt ze niet meer en zich niet kunnende bedwingen roept ze zegevierend uit:

«Ich bin Königin von England!»

Daar treedt plotseling Shrewsbury binnen; de edele grijsaard, wien Maria's dood nog onbekend is en die nog alle pogingen in 't werk gesteld had om haar te redden, verhaalt aan Elisabeth hoe bij zijn bezoek in de Tower Kurl en Nau, op wier getuigenis Maria ver-

oordeeld is, hem bekend hebben valsch te hebben getuigd en hij verzoekt dringend en ernstig Maria's zaak nog eens te laten onderzoeken. Elisabeth stemt toe, ontbiedt Davison en vraagt het vonnis uit zijne hand. Deze, hevig ontsteld, verhaalt dat Burleigh het hem ontnomen heeft; Elisabeth huichelt de hevigste toorn, werpt de schuld geheel op Davison en laat dezen in den kerker werpen. Daar treedt juist Burleigh binnen en brengt de tijding van Maria's dood; aan Shrewsbury gaat echter een licht op; hij doorziet nu het geheele karakter van Elisabeth en als deze, na voor den schijn Burleigh verbannen te hebben, Shrewsbury tot haren leidsman benoemt, zegt hij vastberaden:

« Verbanne deine treusten Freunde nicht
Wirf sie *nicht* ins Gefängnisz, die für dich
Gehandelt haben, die jetzt für dich schweigen! »

Hij echter, voor zich, verzoekt ontslagen te worden van al zijn ambten:

« Verzeih', ich bin zu alt,
Und diese grade Hand, sie ist zu starr,
Um deine neuen Thaten zu versiegeln
Ich habe wenig
Gethan — Ich habe deinen edlern Theil
Nicht retten können. Lebe, herrsche glücklich!
Die Gegnerin ist todt. Du hast von nun an
Nichts mehr zu fürchten, brauchst nichts mehr zu
[achten.

(*Verwijdert zich.*)

ELIZABETH.

(tot Graaf Kent, die binnen treedt)

Graf Lester komme her!

KENT.

Der Lord lässt sich

Entschuldigen, er ist zu Schiff nach Frankreich.

*(Zij bedwingt zich en staat met rustige vastberadenheid
daar. Het scherm valt.)*

Wij hebben nu, na als korte inleiding gewezen te hebben op de aanleiding tot het scheppen der „Maria Stuart”, nu ook de figuren uit dit drama in hunne verschillende beteekenis uitvoerig beschouwd.

Wij meenden hierbij het aangename van vorm aan de juiste uiteenzetting der verschillende motieven, waarop het drama berust, te moeten opofferen. Wij wenschen nu nog eene vergelijking te maken van de „Maria Stuart” met eenig ander drama van Schiller en kiezen daartoe de „Jungfrau von Orleans.” Vergelijking toch is het voornaamste hulpmiddel der critiek; op tweeërlei wijze kan men hiervan gebruik maken: Men kan eenig kunstproduct van een auteur vergelijken met eene overeenkomstige creatie van eenig ander dichter; of men kan twee werken van denzelfden dichter vergelijken. In het eerste geval komen de eigenaardige verdiensten der beide auteurs meer voor den dag, vooral wanneer men drama's kiest die overeenkomstige hartstogten schilderen; men is

dan dikwijls in staat over de superioriteit van den eenen dichter boven den anderen te oordeelen of wel ze naast elkander te plaatsen en ieders eigenaardige verdiensten aan te wijzen. In het tweede geval, dat men dus twee drama's van één dichter kiest, valt meer in het oog van welke gebreken de dichter zich in dien tijd gezuiverd heeft, welke eigenaardigheden zich bij hem ontwikkeld hebben en welke de verandering van de rigting van zijn geest geweest is. Wij hebben dan de afdrukken van twee phasen van zijn leven en kunnen daaruit besluiten tot 's dichters voor- of achteruitgang; dit geldt zoowel voor 't geval dat de dichter subjectief als dat hij objectief is. In 't eerste geval toch ligt dit voor de hand, daar hij dan zijn eigen inzigten en geest in het drama doet optreden; bij objectiviteit echter mag men wel niet uit den aard der handelingen der figuren besluiten tot 's dichters opinie, doch de wijze, waarop hij die personen geschilderd heeft, is toch een zekere maatstaf voor zijne ontwikkeling.

Onze vergelijking zal zich slechts tot hoofdtrekken bepalen. Beide bevatten schoone lyrische gedeelten. Het: „Lebt wohl, ihr Berge, ihr geliebten Triften,” van Johanna behoeft voor Maria's „Lasz mich der neuen Freiheit genießen” in schoonheid van vorm noch in waarheid te wijken. Trouwens dit invoeren van lyrische gedeelten, hetwelk Schiller het eerst bij de

„Maria Stuart” deed, bereikt weder een top-punt in „die Braut von Messina”. De verschillende koren nemen daar toch de voornaamste plaats in. Terwijl in de „Maria Stuart” Mortimer reeds Schiller's neiging voor de Romantiek deed doorstralen, treedt dit element in de „Jungfrau” geheel op den voorgrond; daarin verlaat hij min of meer het terrein van het historische drama om zich naderhand geheel daaraan te onttrekken in zijn „Braut”, totdat hij eindelijk, inziende dat zijn eigenlijke kracht alleen berustte in getrouwheid aan de historie, zijn meesterstuk „Wilhelm Tell” schept.

De fragmenten en ontwerpen van latere drama's, welker volvoering zijn ontijdige dood hem belette, dragen ook den stempel van zijn terugkeer op historisch dramatisch gebied.

Maria en Johanna zijn twee zachte karakters; de eene geeft toe aan die vrouwelijke neiging; de andere verloochent ze en wel ter wille van hare vaderlandsliefde. Beider geloof is innig en onwrikbaar en toch heeft het bij Johanna grooter beteekenis; bij haar inspireert het geloof tot groote daden; bij Maria tot berusting.

Johanna is een romantisch, onnatuurlijk karakter; Maria, ofschoon geidealiseerd, blijft toch een bestaanbare figuur; deze is koningin, gene een eenvoudig landmeisje.

De innigheid waarmede Johanna hare zusters

verwelkomt, kan gezegd worden in de „Maria Stuart” in de hartelijkheid van Kennedy en Margaretha Kurl een weerklank te vinden. Johanna beschouwt hare vernedering als het noodzakelijk gevolg van wat in haar eigen daden haar strafbaar *schijnt*; Maria beschouwt hare gevangenschap als boete voor iets wat strafbaar *is*. Johanna's vaderlandsliefde steekt scherp af bij Maria's weinige sympathie voor haar geboorteland; zij was ja in Frankrijk opgevoed. Maria was meer kerkelijk catholiek; Johanna was het uit haar zelve; was ze niet te midden van 't Catholicisme geboren, ze had er zich zelf een geschapen; het mystieke element had bij haar de overhand; bij Maria vinden wij nimmer die vurige vereering der Heilige Maagd; men moet echter ook wel in aanmerking nemen dat Johanna een kind was der 15^e eeuw en dat Maria in de 16^e eeuw leefde.

Beide drama's zou men vrijheidsdrama's kunnen noemen; in de Maria Stuart staan de beide koninginnen meer persoonlijk tegenover elkander; in de „Jungfrau von Orleans” is de strijd tusschen twee natien.

Het romantische element openbaart zich in de „Jungfrau” vooral door 't optreden der geestenwereld; de geheimzinnige ridder, de sterke donderslag, de bevrijding van Johanna door bovenaardsche magten wijzen ongetwijfeld op Schiller's sterke neiging voor de Romantiek.

Welk eene verandering in de rigting van Schiller's geest in den tijd van een jaar! En toch, ondanks de omstandigheid dat Schiller's drama's zulke uiteenlopende toestanden voorstellen, ondanks hij zijn onderwerpen uit de geschiedenis der meest verschillende nationaliteiten koos, hebben toch al zijn drama's een karakteristieke eigenschap. Het vrijheidsidee ligt aan allen ten grondslag, hetzij het zich openbaart in een woest vrijheidslied in „die Räuber”, of in de taal van een waardig republikein in de „Fiesco”, hetzij in de „Don Carlos” een Maltheser, een hoveling ze predikt, hetzij individueele vrijheid aan eene ongelukkige gevangene zoete vrijheidszangen ontlokt, hetzij de zucht om een groot volk zijne vrijheid weder te geven de „Jungfrau” of Tell inspireert; op de Karlschule is dat beginsel bij Schiller ontwaakt daar het vertreden en in zijn heiligste regten geschonden werd.

Schiller is de dichter, de zanger der politieke vrijheid, en als zoodanig is hij onovertroffen; zijn idealisme (subjectiviteit) was een natuurlijk gevolg van zijne opvoeding, zijne omgeving, zijn lijden. Goethe's omgang en Kant's philosophie mogten hem ook meer realistisch (objectief) maken, zijne hoofdrioting bleef idealistisch en juist die eigenschap is het, welke zijne drama's die aantrekkelijkheid verleent.

Schiller, vergeleken met Goethe ten opzichte van de van tijd en plaats onafhankelijke kunst,

staat beneden dezen. Schiller's gemoed en dieningeolge ook de geest van zijn dramas gelijkt op een veelbewogen zee; daarin spiegelt zich dan ook een veel bewogen leven af. Bij Goethe zijt ge overal op vasten grond. Toch had Schiller een element van Shakespeare in zich, hetwelk Goethe ontbrak d. i. juiste dramatische voorstelling. Lewes zegt terecht:

„Goethe, with an infusion of the best blood of Schiller, would have been a Shakespeare.”

Aan beide, én aan Schiller én aan Goethe komt de eerepalm toe; de band der innige vriendschap verbond hen; zij vormen te zamen den derde der Kolossen in de wereldhistorie, wier namen zamengeweven zijn met dien van poëzie:

Aeschylus, Shakespeare, Goethe en Schiller;
Ze zijn allen onmetelijk; slechts ernstige diepe studie kan ons hen doen begrijpen. Wij eindigen met wat Goethe eens van Schiller, na diens dood, zong:

Denn er war unser! Mag das stolze Wort
Den lauten Schmerz gewaltig übertönen!
Er mochte sich bei uns im sichern Port
Nach wildem Sturm zum Dauernden gewöhnen.
Indessen schritt sein Geist gewaltig fort
Ins Ewige des Wahren, Guten, Schönen
Und hinter ihm in wesenlosem Scheine
Lag, was uns alle bändigt, das Gemeine

Ach manche Geister, die mit ihm gerungen,
Sein grosz Verdienst unwillig anerkannt,
Sie fühlen sich von seiner Kraft durchdrungen,
In seinem Kreise willig festgebannt.
Zum Höchsten hat er sich emporgeschwungen,
Mit allem, was wir schätzen, eng verwandt,
So feiert ihn! Denn was dem Mann das Leben
Nur halb ertheilt, soll ganz die Nachtwelt geben.

September, 1867.

x.

DE GROENTIJD.

O Muzen! wilt mij woorden geven,
 Voor eene zaak van ouds beroemd
 Die menigeen nog zal doen beven,
 En die de Groentijd wordt genoemd.

Moog later men dien tijd bespreken
 Met eenen opgeruimden geest,
 En zelf er dan den gek mée steken,
 'k Wed d'eerste dag was elk bevreesd.

Ziet maar de zaal hem binnentreden,
 Hoe ernstig kijkt hij voor zich uit,
 Alsof geen' redding hier beneden
 Zich voor zijn oogen meer ontsluit.

Het zittingsuur is aangebroken,
 De president neemt fluks het woord
 En nadat hij heeft uitgesproken,
 Sleept men de groenen met zich voort.

Zij worden meê ter kroeg genomen,
 Bij luid geschreuw en woest getier;
 Hij, die als groen daar is gekomen,
 Heeft vast dien avond geen plezier.

Hij houdt zich stil de eerste dagen,
Schrikt bij de komst van elk student,
Die hem met norsche stem komt vragen
«Zeg bliksems gouw, hoe heet je vent?»

Met altijd door visites maken,
't Zij uit beleefdheid of uit dwang,
Kan nimmer hij tot rust geraken,
En schijnt de groentijd eeuwig lang.

Is eindelijk d'avond aangebroken,
Waarop de waard'ge president,
Nadat hij krachtig heeft gesproken,
Hem proclameert tot Delftsch student:

Als broeders dan de hand hem geven
Bij daverend muziekgeschal;
Dat is een schoone dag van 't leven,
Dien niemand ooit vergeten zal!

Delft, 18 Nov. 1867. FELIX.

VOORHEEN EN THANS.

'k Had vroeger, zijnde nog student,
Van 't leven meer genot
Dan thans, — nu zorg voor vrouw en kind
Mij is het hoogst gebod;
Ik miste toen mijn vrijheid niet,
En kende zorgen, noch verdriet.

Maar nauw was ik getrouwd, daar ging
Mijn vrijheid naar de maan,
En Zondags mag ik met mijn vrouw
Bedaard ter kerke gaan,
In Delft liet ik dat and'ren doen —
Wat onderscheid bij nu en toen!

Ontbrak mij 's morgens soms de lust
Om naar 't Oud-Delft te gaan,
Ik bleef wat langer in mijn bed,
En dacht: loop naar de maan
Professor! 't Is me nog te vroeg,
Straks ga ik liever naar de kroeg.

Thans moet ik vroeger uit mijn bed
Ja, soms voor dag en dauw,
En dut ik soms ook nog eens in.

Dan hoor ik weër mijn vrouw:
 «'t Is toch curieus, zoo lui je bent»
 En denk ik: was 'k nog maar student!

'k Liep met pantoffels over straat
 En kocht soms zelf mijn brood,
 En had ik al geen geld op zak
 Dan was het: «och wat nood!»
 Ik maakte dan maar weër een beer,
 En leefde als een groote heer.

En nu ken ik alléén bij naam,
 Wat dat toch is: een beer;
 Veel thee en koffie drink ik nu,
 Wijn zie ik zelden meer!
 Voor Jet een jurk, voor Jan een broek,
 Daar gaat het lieve geld meê zoek.

En kwam ik ook iets later t'huis,
 Of aangeschoten wat —
 Geen sterv'ling, die het werd gewaar,
 Of iets te zeggen had.
 't Studentenleven was toch zoet,
 Want alles, wat 'k deed, was goed.

In plaats van 's avonds naar een jool
 Of naar den Haag te gaan,
 Moet ik nu werken aan een plan,
 En voor een teek'ning staan.
 Thans heb ik zorgen — soms verdriet;
 Maar ruilen toch, — dat doe ik niet!!

Want kwam ik vroeger op mijn kast,
 Toch altijd was 't er leêg.
 Ja, — meubels stonden daar dan wel,
 Maar ieder meubel zweeg.
 Gebrek — dat leed ik er aan niets,
 En toch was 't, als ontbrak mij iets.

Maar kom ik nu in 't woonvertrek,
 Dan word ik daar gewacht,
 Mij wordt door 't liefste, wat ik heb,
 Een welkom toegebracht,
 En dit geluk, toen 'k was student
 Was mij alleen bij naam bekend.

N.

TEGENSPOED.

Jong nog, dacht mij, had het leven,
 Wel voor mij geen tegenspoed;
 Daar was niets, wat mij mishaagde,
 Alles was mij waar en goed.

Schoone droom der kindsche jaren,
 Ach, hoe spoedig vloodt gij heen,
 Dat, wat ik het verste waande
 Volgde mij op mijne schreên.

't Lijden kwam en 't leed was bitter,
 En ik morde tegen 't lot,
 't Leven had voor mij geen waarde
 Want — daar was voor mij geen God!

Onspoed vlood — daar kwam de vreugde
 Mij weér tegen op mijn pad —
 En nu scheen het, dat haar lachje
 Meer bekoorlijks voor mij had.

Ja, zoo was het, en ik voelde;
 Toegenomen was de kracht,
 Te weérstaan een grooter smarte,
 Eens misschien mij togedacht.

Komt gij, onspoed, weér mij tegen,
 't Zij onschuldig of verdiend,
 Dan durf ik uw blik te ontmoeten:
 Want ik zie in u mijn vriend!

N.

V A R I A.

Varia.

Quand même on aurait écrit tant de choses qu'il en existerait peu de nouvelles à dire, il en resterait toujours beaucoup à répéter.

A. DE LABONISSE.

Gezelschappen en disputen.

Zij gaan in rozen op en gaan in tranen onder.

Variant op VONDEL'S Salomon.

Haagje en Rotterdam.

383.

384 't Voorgaand nummer bevat een paar honderd Ideën.

Ideën van MULTATULI.

Burgerlijke bouwkunde.

Ah! qu'en termes gentils ces choses-là sont mises.

Idem.

Bevallen u deze zinnnetjes, hoorders?

Vermakelijke Spraakkunst.

Deventer ketterjagt.

Die wenigen, die was davon erkannt,
 Die thöricht g'nug ihr volles Herz nicht warhten,
 Dem Pöbel ihr Gefühl, ihr Schauen offenbarten,
 Hat man von je gekreuzigt und verbrannt.

FAUST.

Wiskundige beschouwingen bij Bouwkunde.
 O groote God, zie neer op dit vermetel pogen.

BILDERDIJK.

Er.

Wenn man soe in Händerl hat.

*Fliegende Blätter.***Delftsche gaarkoks.**

Ende seij seijden tot Hem: Man Godts, de dood
 is in de gent, ende sij konden hem niet eten.

*Bijbel.***Zeker Kamerlid.**

Als Pierlala auf Schildwach stand
 Mit seinem geladenen Gewehr.

*Bekend lied.***Kennis van werktuigen.**

Il est de sel attique assaisonné partout.

Femmes savantes.

Idem.

Be it known to you, that I keep a couple
 of pads myself, upon which in their towns I
 frequently ride out and take the air — though

some times I take somewhat longer journeys
than what a wise man should think altogether
right.

Tristan Shandy.

Idem.

Kom jongetje, maak voort.

Retour au foyer.

Colleges 8 uur.

Aanschouw dat twintigtal daar zielloos bij
elkaar.

Retour au foyer.

College Mechanica 8 uur.

Zoo treurig een tafreel

Op uwe maag nog nuchter.

Retour au foyer.

Raad aan zeker Hoogleeraar.

Habt euch vorher wohl präparirt.

Faust.

Ontboezeming van een jong student.

Wij lagen slaaploos half den nacht.

'k Herinner mij niet ooit te voren

Zoo'n nacht te hebben doorgebracht.

Louw. Bloemlezing.

Analyse.

Doch ik loop vooruit met mijn gedachten.

Catechismus van den blokker.

Nieuwe wijze van betalen.

Ik zeg maar dat het raar is
En 'k zie niet in het nut.

Bekend lied.

Scheikunde der bouwstoffen.

Let op de leesteevens.

Vermakelijke Spraakkunst.

Landmeten.

Ende hij zeide tot zijn dienstknecht: ga heen, en wanneer de ure gekomen zal zijn, zoo geve mij kondschap.

Ende toen de ure gekomen was, gaf hem de dienstknecht kondschap; doch hij in groote vervoering des geestes geraakt zijnde, sloeg daarop geen acht.

JEREMIA.

Commissiën.

X Peu de gens sont assez sages pour préférer le blâme qui leur est utile à la louange qui les trahit.

La Rochefaucauld.

Inschrijving ambtenaren P. S.

Er nimmt das Geld, setzt es nieder, nimmt es wieder, und besieht ihn mit immer steigendem Erstaunen.

Fiesco.

Astronomen. 13—14 November.

Wanneer we een blik in het verleden wer-

pen, dan zal niemand zich kunnen onthouden
van te zeggen, dat wij zeer hard behandeld zijn.

Delftsche Almanak 1865.

Toevloed aan de P. S.

Assez de monde concourt
A propager notre espèce.
Coupons, Morbleu! coupons court
Aux erreurs de la jeunesse.

BÉRANGER.

